

Praktijkgids voor de toepassing van de verordening Brussel IIbis

Inhoudsopgave

1. Algemene inleiding	4
1.1. Geografisch toepassingsgebied – artikel 2, lid 3	5
1.2. Inwerkingtreding – artikel 72	5
1.3. Overgangsbepalingen – artikel 64	5
2. Huwelijkszaken	8
2.1. Inleiding	9
2.2. Materiële werkingssfeer in huwelijkszaken	9
2.3. Welke gerechten zijn bevoegd voor huwelijkszaken?	9
2.4. Aanhangigheid - wat als een zaak in twee lidstaten aanhangig wordt gemaakt? – artikel 19, lid 1	15
2.5. Erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken	16
3. Ouderlijke verantwoordelijkheid	18
3.1. Materiële werkingssfeer	19
3.2. Van welke lidstaat zijn de gerechten bevoegd inzake ouderlijke verantwoordelijkheid?	23
3.3. Verwijzing naar een gerecht dat beter in staat is de zaak te behandelen – artikel 15	34
3.4. Wat gebeurt er als in twee lidstaten een procedure aanhangig wordt gemaakt?	38
3.5. Erkenning en tenuitvoerlegging - algemeen	40
3.6. Regels inzake omgangsrecht (recht op persoonlijk contact) - Erkenning en uitvoerbaarheid – artikelen 40 en 41	43
4. De regels inzake internationale ontvoering van kinderen binnen de EU	48
4.1. Algemene inleiding – artikelen 10, 11, 40, 42, 55 en 62	49
4.2. Bevoegdheidskwesties in gevallen van kinderontvoering	51
4.3. Bepalingen om de onmiddellijke terugkeer van het kind te verzekeren – artikel 11, leden 1 tot en met 5	53
4.4. Wat gebeurt er als het gerecht beslist dat het kind niet moet terugkeren? – artikel 11, leden 6 en 7	58

5. Tenuitvoerlegging	68
5.1. Belang van de tenuitvoerlegging – algemeen	69
5.2. Tenuitvoerlegging onder dezelfde voorwaarden als een in de lidstaat van tenuitvoerlegging gegeven beslissing – artikel 47, lid 2	70
5.3. Rechtspraak van het Europees Hof voor de rechten van de mens ("EHRM")	71
6. Het horen van het kind – artikelen 23, 41 en 42	76
6.1. Kinderen moeten in de gelegenheid worden gesteld hun standpunt uiteen te zetten	77
6.2. Uitzondering op de verplichting om het standpunt van het kind te horen	77
6.3. Procedure voor het horen van het kind	77
6.4. Hoe kan het kind worden gehoord?	77
6.5. Opleiding voor het horen van het kind	78
6.6. Doel van het horen van het kind	78
6.7. Het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van het kind	80
7. Samenwerking tussen centrale autoriteiten en tussen gerechten – artikelen 53 tot en met 58	82
7.1. Het Europees justitieel netwerk in burgerlijke en handelszaken – artikel 54	83
7.2. Taken van de centrale autoriteiten – artikel 55	83
7.3. Overeenstemming bevorderen – artikel 55, onder e)	83
7.4. Plaatsing van het kind in een andere lidstaat – artikel 56	84
7.5. Middelen voor de centrale autoriteiten	85
7.6. Samenwerking tussen gerechten	85
7.7. Verbindingsmagistraten	86
8. Verhouding tussen de verordening en het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996 inzake de bescherming van kinderen – artikelen 61 en 62	88
8.1. Toepassingsgebied van beide instrumenten	89
8.2. Ratificatie door de EU-lidstaten	89
8.3. Welke zaken vallen onder de verordening, en welke onder het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996? – artikelen 61 en 62	89
Lijst met in deze gids opgenomen tabellen en schema's	92
Lijst van zaken waarnaar in deze gids wordt verwezen	92

1. Algemene inleiding

1.1. Geografisch toepassingsgebied – artikel 2, lid 3

De verordening, die ook wel bekend staat als “Brussel IIa” of “Brussel IIbis”⁽¹⁾, is van toepassing in alle lidstaten van de Europese Unie behalve Denemarken. Zij is rechtstreeks toepasselijk in deze lidstaten en heeft als zodanig voorrang boven de nationale wetgeving.

1.2. Inwerkingtreding – artikel 72

De verordening werd met ingang van 1 maart 2005 van toepassing voor 24 van de toenmalige lidstaten van de Europese Unie; voor de lidstaten die nadien tot de Unie zijn toegetreden is zij van toepassing met ingang van de respectieve datum van toetreding.⁽²⁾ De verordening is integraal van toepassing op:

- gerechtelijke procedures die ter zake zijn ingesteld,
- authentieke akten die zijn verleden en
- overeenkomsten die tussen partijen tot stand gekomen zijn – na de datum vanaf welke deze verordening overeenkomstig artikel 72 van toepassing is (artikel 64, lid 1).

(1) Verordening (EG) nr. 2201/2003 van de Raad van 27 november 2003 betreffende de bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken en inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid, en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1347/2000.

(2) Vanaf 1 januari 2007 wat Bulgarije en Roemenië betreft, en vanaf 1 juli 2013 wat Kroatië betreft.

1.3. Overgangsbepalingen – artikel 64

De bepalingen inzake erkenning en tenuitvoerlegging van de verordening gelden, met betrekking tot voor 1 maart 2005 ingestelde gerechtelijke procedures, voor drie categorieën van gerechtelijke beslissingen:

- (a) beslissingen gegeven op en na 1 maart 2005 in gerechtelijke procedures die voor die datum, maar na de datum van inwerkingtreding van de Brussel II-verordening zijn ingesteld (artikel 64, lid 2)⁽³⁾;
- (b) beslissingen gegeven vóór 1 maart 2005 in gerechtelijke procedures die na de datum van inwerkingtreding van de Brussel II-verordening zijn ingesteld in zaken die onder het toepassingsgebied van de Brussel II-verordening vallen (artikel 64, lid 3); en
- (c) beslissingen gegeven vóór 1 maart 2005 maar na de datum van inwerkingtreding van de Brussel II-verordening in gerechtelijke procedures die vóór de datum van inwerkingtreding van de Brussel II-verordening zijn ingesteld (artikel 64, lid 4).

Beslissingen die onder deze categorieën vallen worden onder bepaalde voorwaarden erkend en ten uitvoer gelegd overeenkomstig hoofdstuk III van de verordening:

- voor gerechtelijke beslissingen bedoeld onder a) en c): mits het gerecht dat de beslissing heeft gegeven zijn bevoegdheid heeft

(3) Verordening (EG) nr. 1347/2000 van de Raad; zie PB L 160 van 30.6.2000, blz. 19; de Brussel II-verordening trad in werking op 1 maart 2001.

gebaseerd op voorschriften die overeenstemmen met die van de Brussel IIbis-verordening, de Brussel II-verordening, of een overeenkomst tussen de lidstaat van herkomst en de lidstaat van tenuitvoerlegging die van kracht was toen de procedure werd ingeleid; en

- voor gerechtelijke beslissingen bedoeld onder b) en c): mits de beslissing betrekking heeft op echtscheiding, scheiding van tafel en bed of nietigverklaring van het huwelijk, dan wel, in geval van dergelijke procedures in huwelijkszaken, op de ouderlijke verantwoordelijkheid voor gemeenschappelijke kinderen.

Er zij op worden gewezen dat hoofdstuk III van de verordening, dat gaat over de erkenning en tenuitvoerlegging, integraal op deze beslissingen van toepassing is, met inbegrip van de bepalingen in afdeling 4 van dat hoofdstuk die bepaalde soorten beslissingen van de exequaturprocedure vrijstellen (zie punt 3.6 van hoofdstuk 3 en hoofdstuk 4).

2. Huwelijkszaken

2.1. Inleiding

De bepalingen over huwelijkszaken in de verordening zijn vrijwel ongewijzigd overgenomen uit de Brussel II-verordening⁽⁴⁾. In deze laatste verordening waren de bepalingen weer overgenomen uit het Verdrag van 28 mei 1998⁽⁵⁾ over dezelfde materie, dat nooit in werking is getreden. Waar het gaat om huwelijkszaken kunnen documenten met betrekking tot het verdrag en de Brussel II-verordening daarom ook voor deze verordening als leidraad dienen. Het toelichtend verslag over het verdrag kan in dit opzicht bijvoorbeeld nuttig zijn⁽⁶⁾.

2.2. Materiële werkingssfeer in huwelijkszaken

De verordening bevat voorschriften over de bevoegdheid, erkenning en tenuitvoerlegging in burgerlijke zaken die betrekking hebben op echtscheiding, scheiding van tafel en bed en nietigverklaring van het huwelijk ("huwelijkszaken"). Zij heeft geen betrekking op de echtscheidingsgronden of het toepasselijke recht inzake echtscheidingen⁽⁷⁾, noch op aanverwante

kwesties als onderhoudsverplichtingen⁽⁸⁾, huwelijksvermogensstelsels⁽⁹⁾ of erfopvolging⁽¹⁰⁾.

2.3. Welke rechten zijn bevoegd voor huwelijkszaken?

2.3.1. Bevoegdheidsregels - inleiding

De bevoegdheidsregels uit artikel 3 bepalen in welke lidstaat de rechten bevoegd zijn, maar niet welk gerecht binnen die lidstaat bevoegd is. Welke rechter bevoegd is in huwelijkszaken wordt bepaald overeenkomstig het interne recht van elke lidstaat.

(4) Zie hierboven, voetnoot 3.

(5) Zie PB C 221 van 16.7.1998, blz. 1.

(6) Zie PB C 221 van 16.7.1998, blz. 27.

(7) Zie Verordening (EU) nr. 1259/2010 van de Raad van 20 december 2010, PB L 343 van 29.12.2010, blz. 10, die niet in alle lidstaten van toepassing is.

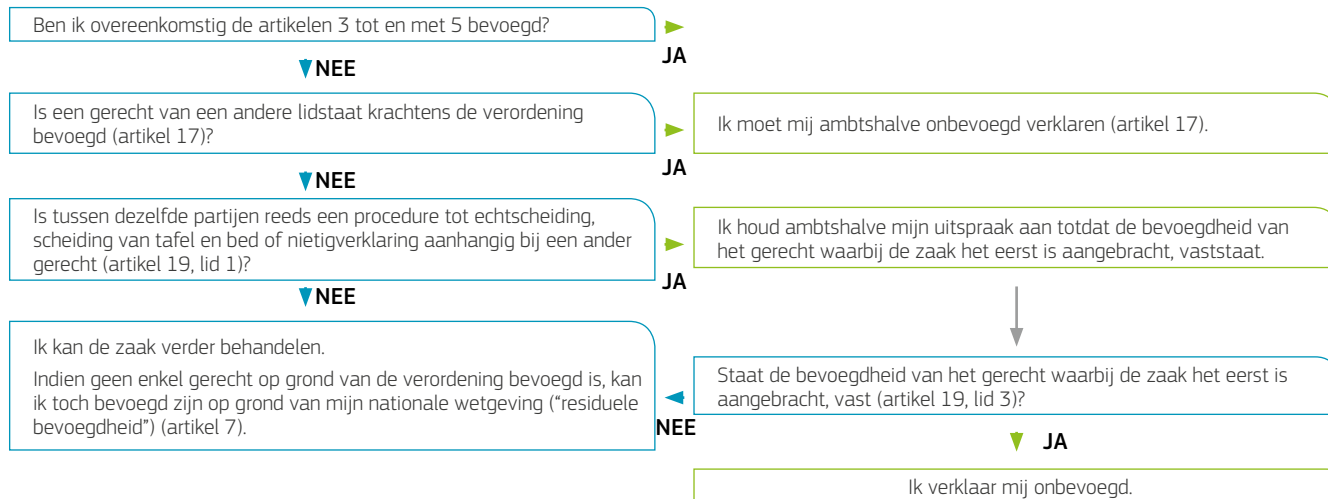
(8) Zie Verordening (EG) nr. 4/2009 van de Raad van 18 december 2008, PB L 7 van 10.1.2009, blz. 1.

(9) Zie het voorstel van 16 maart 2011 voor een verordening van de Raad betreffende de bevoegdheid, het toepasselijke recht, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen op het gebied van huwelijksvermogensstelsels; COM(2011) 126 definitief.

(10) Zie Verordening (EU) nr. 650/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 4 juli 2012, PB L 201 van 27.7.2012, blz. 107, die niet in alle lidstaten van toepassing is.

2.3.2. Bevoegdheidsregels - analyse door de rechter

Een rechter bij een gerecht waar een echtscheidingszaak aanhangig wordt gemaakt, moet de volgende redenering volgen:

(11) Zie punt 2.3.5.

2.3.3. De verschillende bevoegdheidsgronden in huwelijkszaken – artikel 3

Er is geen algemene bevoegdheidsregel in huwelijkszaken. Artikel 3 somt in plaats daarvan zeven bevoegdheidsgronden op. Echtgenoten kunnen een echtscheidingsprocedure instellen voor de rechter van de lidstaat van:

- (a) hun gewone verblijfplaats; of
- (b) hun laatste gewone verblijfplaats, indien een van hen daar nog verblijft; of
- (c) de gewone verblijfplaats van een van de echtgenoten, in geval van een gemeenschappelijk verzoekschrift; of
- (d) de gewone verblijfplaats van de verweerder; of
- (e) de gewone verblijfplaats van de verzoeker, indien hij of zij daar sedert ten minste een jaar voorafgaand aan de indiening van het verzoek verblijft; of
- (f) de gewone verblijfplaats van de verzoeker, indien hij of zij daar sedert ten minste zes maanden voorafgaand aan de indiening van het verzoek verblijft en onderdaan van die lidstaat is; of
- (g) hun gemeenschappelijke nationaliteit (of gemeenschappelijke “domicile” (woonplaats), in het geval van het Verenigd Koninkrijk en Ierland).

2.3.4. De alternatieve aard van de bevoegdheidsgronden

De bevoegdheidsgronden in huwelijkszaken zijn alternatief, wat betekent dat er geen hiërarchie en dus geen rangorde bestaat tussen de verschillende gronden. In de zaak *Hadadi*⁽¹²⁾ diende het Hof van Justitie uitspraak te doen over de vraag of er een dergelijke hiërarchie bestond, nu de echtgenoten in

(12) Zie het arrest van Het Hof van Justitie van 16 juli 2009 in zaak C-168/08, *Hadadi tegen Hadadi*, Jurispr. 2009, blz. I-6871.

deze zaak beiden de nationaliteit van dezelfde twee lidstaten hadden. De beslissing van het Hof van Justitie wordt hieronder samengevat.

De echtgenoten woonden samen en hadden hun gewone verblijfplaats in lidstaat A. Ze hadden ook beiden de nationaliteit van die lidstaat én van lidstaat B. Na hun breuk maakten zowel W als H een procedure tot echtscheiding aanhangig. W deed dit in lidstaat A en H deed dit vier dagen later in lidstaat B. Ondertussen verbleven beiden nog steeds in lidstaat A. De rechter in lidstaat B sprak de echtscheiding uit, waardoor deze echtscheiding in beginsel erkend en uitgevoerd kon worden.

Ondertussen weigerde de rechter in lidstaat A in eerste aanleg het door W ingediende verzoek tot echtscheiding. In beroep werd deze beslissing herzien. De appelrechter verklaarde ook dat het echtscheidingsvonnis uit lidstaat B niet kon worden erkend in lidstaat A. H vocht dit aan, waarna de zaak naar het Hof van Justitie werd verwezen.

Aan het Hof van Justitie werden drie vragen voorgelegd:

- moet artikel 3, lid 1, onder b, van de verordening zo worden uitgelegd dat, wanneer de echtgenoten zowel de nationaliteit van de staat van het aangezochte gerecht als de nationaliteit van een andere lidstaat van de Europese Unie hebben, de nationaliteit van de staat van het aangezochte gerecht voorrang dient te krijgen?
- indien de eerste vraag ontkennend wordt beantwoord, moet die bepaling dan zo worden uitgelegd dat daarmee, wanneer de echtgenoten elk de nationaliteit hebben van dezelfde twee lidstaten,

de meest effectieve van deze twee nationaliteiten wordt bedoeld?
– en

- ingeval de tweede vraag ontkennend wordt beantwoord, moet die bepaling dan worden geacht de echtgenoten een alternatief te bieden, zodat zij naar keuze een gerecht kunnen aanzoeken van één van de twee staten waarvan zij beiden de nationaliteit hebben?

Het Hof antwoordde als volgt:

- wanneer het gerecht van de aangezochte lidstaat (in dit geval lidstaat A) moet toetsen of het gerecht van de lidstaat waar een rechterlijke beslissing oorspronkelijk is gegeven (in dit geval lidstaat B) bevoegd zou zijn geweest op grond van artikel 3, lid 1, onder b), van de verordening, staat laatstbedoelde bepaling eraan in de weg dat het gerecht van lidstaat A echtgenoten die beide zowel de nationaliteit van lidstaat A als van lidstaat B hebben, uitsluitend aanmerkt als staatsburgers van lidstaat A. De rechter in A moet integendeel rekening ermee houden dat de echtgenoten eveneens de nationaliteit hebben van B en dat bijgevolg de gerechten van die andere lidstaat bevoegd hadden kunnen zijn om kennis te nemen van het geschil;
- het bij de verordening ingevoerde stelsel van verdeling van bevoegdheden ter zake van ontbinding van de huwelijksband beoogt niet uit te sluiten dat meer dan één rechter bevoegd is. Er is integendeel uitdrukkelijk voorzien in het naast elkaar bestaan van meerdere bevoegde rechters, zonder dat daartussen een hiërarchie bestaat;
- terwijl de in artikel 3, lid 1, onder a), van de verordening opgesomde bevoegdheidsgronden in meerdere opzichten zijn gebaseerd op de gewone verblijfplaats van de echtgenoten, is het criterium van artikel 3,

lid 1, onder b), dat van “de nationaliteit [van beide echtgenoten] of, in het geval van het Verenigd Koninkrijk en Ierland, [...] hun ‘domicile’ (woonplaats)”. Afgezien van beide laatstgenoemde lidstaten, zijn de gerechten van de andere lidstaten waarvan de echtgenoten de nationaliteit bezitten, dus bevoegd om kennis te nemen van verzoeken tot ontbinding van de huwelijksband.

- Derhalve moet op de tweede en de derde vraag worden geantwoord dat wanneer de echtgenoten elk de nationaliteit van dezelfde twee lidstaten bezitten, artikel 3, lid 1, onder b), van de verordening zich ertegen verzet dat de bevoegdheid van de gerechten van een van die lidstaten wordt uitgesloten op de grond dat de verzoeker geen andere banden met die staat heeft. Integendeel, op grond van deze bepaling zijn de gerechten bevoegd van de lidstaten waarvan de echtgenoten de nationaliteit bezitten, en de echtgenoten kunnen kiezen voor het gerecht van welke lidstaat zij het geschil zullen brengen.

2.3.5. Toetsing van de bevoegdheid – artikel 17

Indien bij het gerecht van een lidstaat een huwelijkszaak aanhangig wordt gemaakt waarvoor overeenkomstig de verordening niet dit gerecht maar een gerecht van een andere lidstaat bevoegd is, dan moet dit gerecht zich ambtshalve onbevoegd verklaren. In de zaak A ⁽¹³⁾ legde het Europees Hof van Justitie uit wat een gerecht in deze omstandigheden moet doen:

(13) Arrest van het Hof van Justitie van 2 april 2009 in zaak C-523/07, A, Jurispr. 2009, blz. I-2805.

"In het geval dat het gerecht van een lidstaat in het geheel niet bevoegd is, moet het zich ambtshalve onbevoegd verklaren, zonder dat het verplicht is om de zaak naar een ander gerecht te verwijzen. Het nationale gerecht dat zich ambtshalve onbevoegd heeft verklaard, moet echter het bevoegde gerecht van een andere lidstaat daarvan rechtstreeks of met behulp van de krachtens artikel 53 van Verordening nr. 2201/2003 aangewezen centrale autoriteit in kennis stellen indien dit in het belang van het kind vereist is."

2.3.6. Voorbeelden van de toepassing van de bevoegdheidsregels

Voorbeeld 1: beide echtgenoten hebben hun gewone verblijfplaats in dezelfde lidstaat

Een man, onderdaan van lidstaat A, is gehuwd met een vrouw die onderdaan is van lidstaat B. De gewone verblijfplaats van het echtpaar bevindt zich in lidstaat C. Na enkele jaren verslechtert hun huwelijk en wil de vrouw scheiden. Krachtens artikel 3 kunnen zowel de man als de vrouw de echtscheiding enkel aanvragen bij de gerechten van lidstaat C, waar zij hun gewone verblijfplaats hebben. De vrouw kan zich niet op basis van haar nationaliteit tot de gerechten van lidstaat B wenden, aangezien artikel 3, lid 1, onder b) daarvoor eist dat beide partners deze nationaliteit hebben.

Voorbeeld 2: de echtgenoten hebben hun gewone verblijfplaats in verschillende lidstaten

Echtgenoten die voorheen hun gezamenlijke gewone verblijfplaats in lidstaat A hadden, gaan uit elkaar. H, die onderdaan is van die lidstaat, blijft ter plaatse terwijl W naar lidstaat B verhuist, waarvan zij onderdaan is. De echtgenoten kunnen kiezen: Zowel H als W kan een verzoek indienen bij de gerechten van lidstaat A op grond van het feit dat A de laatste gewoonlijke verblijfplaats was van beide echtgenoten en dat H zich daar nog steeds bevindt; H kan zich ook richten tot de gerechten van lidstaat B zodra W daar haar gewone verblijfplaats heeft. W kan eveneens een verzoek indienen bij de gerechten van lidstaat A op grond van het feit dat H daar gewoonlijk verblijft, en bij de gerechten van lidstaat B waarvan zij onderdaan is en waar zij haar gewone verblijfplaats heeft, indien zij daar ten minste zes maanden onmiddellijk voorafgaand aan de indiening van het verzoek verblijft.

Voorbeeld 3: beide echtgenoten hebben de nationaliteit van dezelfde lidstaat

Echtgenoten H en W hebben beiden de nationaliteit van lidstaat P, maar woonden in lidstaat A. Na hun breuk verhuist H naar lidstaat B en W naar lidstaat C. Beide echtgenoten kunnen onmiddellijk een verzoek indienen bij de gerechten van lidstaat P, op grond van hun gezamenlijke nationaliteit. Bij wijze van alternatief kunnen zij zich richten tot de gerechten van hun respectieve nieuwe gewone verblijfplaats, zodra zij daar gedurende minstens een jaar hebben gewoond.

Voorbeeld 4: de echtgenoten zijn onderdanen van verschillende lidstaten

Echtgenoten W en H wonen in lidstaat S en zijn onderdanen van respectievelijk lidstaat G en lidstaat H. Nadat zij uit elkaar zijn gegaan, gaat W terug naar lidstaat G, terwijl H naar een andere lidstaat, N, verhuist. In dit geval ontstaan de volgende opties: W kan een verzoek tot echtscheiding indienen voor de gerechten in lidstaat N zodra H daar zijn gewone verblijfplaats heeft. W kan ook een verzoek indienen in lidstaat G, waarvan zij onderdaan is, zodra zij daar haar gewone verblijfplaats heeft en er gedurende zes maanden heeft gewoond. Op dat moment kan H ook de echtscheiding aanvragen in lidstaat G. H kan enkel een verzoek indienen in lidstaat N zodra hij daar gedurende een jaar heeft gewoond en er zijn gewone verblijfplaats heeft.

Voorbeeld 5: een van de echtgenoten is onderdaan van een derde land

Voor zij uit elkaar gingen, woonden de echtgenoten samen en hadden zij hun gezamenlijke gewone verblijfplaats in lidstaat A. W is een onderdaan van lidstaat B, terwijl H een onderdaan is van derde land, C. Na hun breuk blijft W in lidstaat A. H keert terug naar derde land C. Zowel H als W kan een verzoek indienen in lidstaat A, omdat dit het land is van de laatste gewone verblijfplaats van beide echtgenoten en omdat W daar nog steeds verblijft. Indien W lidstaat A zou hebben verlaten en zou zijn gaan wonen in lidstaat B, waarvan zij onderdaan is, dan zou zij daar een verzoek kunnen hebben ingediend op voorwaarde dat zij er eerst minstens zes maanden had gewoond.

Bepaalde aspecten van deze situatie maakten het voorwerp uit van een zaak voor het Hof van Justitie (14) waarin de echtgenote opwierp dat de bevoegdheidscriteria van de verordening niet konden worden toegepast, nu de echtgenoot zijn gewone verblijfplaats niet in een lidstaat van de Europese Unie had en ook geen onderdaan van een EU-land was. Zij argumenteerde dat, op grond van de nationale wetgeving van lidstaat B, de rechtbanken van die lidstaat (waarvan zij onderdaan is) overeenkomstig de artikelen 6 en 7 van de verordening bevoegd waren.

Het Hof van Justitie oordeelde dat, wanneer een rechterlijke instantie van een lidstaat bevoegd is krachtens de verordening, de rechterlijke instantie van een andere lidstaat waarbij een zaak aanhangig is gemaakt zich krachtens artikel 17 van de verordening amtsshalve onbevoegd moet verklaren en dat de artikelen 6 en 7 van de verordening dus niet kunnen worden gebruikt om een beroep te doen op nationale bevoegdheidsregels om te bepalen welk gerecht bevoegd is.

(14) Arrest van het Hof van Justitie van 29 november 2007 in zaak C-68/07, *Sundelind Lopez tegen Lopez Lizazo*, Jurispr. 2007, blz. I-10403.

2.3.7. Exclusieve aard van de bevoegdheidsregels – artikel 6

De gronden zijn exclusief, in die zin dat een echtgenoot die zijn of haar gewone verblijfplaats in een lidstaat heeft of die onderdaan van een lidstaat is (of die zijn of haar “domicile” heeft in het Verenigd Koninkrijk of Ierland), in een andere lidstaat slechts op basis van de artikelen 3 tot en met 5 van de verordening voor het gerecht kan worden gedaagd.

2.3.8. Residuele bevoegdheid – artikel 7

Indien geen gerecht van een lidstaat op grond van de artikelen 3, 4 en 5 bevoegd is, wordt in elke lidstaat de bevoegdheid beheerst door de wetgeving van die lidstaat. Vanwege de exclusieve aard van de bevoegdheidsregels in die artikelen, zoals bepaald in artikel 6, geldt de regel uit artikel 7, lid 1, echter enkel met betrekking tot een verweerder die zijn gewone verblijfplaats niet op het grondgebied van een lidstaat heeft en die hetzij niet de nationaliteit van een lidstaat bezit, hetzij (in het geval van het VK en Ierland) zijn “domicile” (woonplaats) niet op het grondgebied van een lidstaat heeft. Tegenover een dergelijke verweerder kan een beroep worden gedaan op de bevoegdheidsregels van een lidstaat door elke onderdaan van die lidstaat en door elke onderdaan van een andere lidstaat die zijn gewone verblijfplaats op het grondgebied van die lidstaat heeft.⁽¹⁵⁾

2.3.9. Prorogatie van rechtsmacht bij scheidingszaken met betrekking tot de ouderlijke verantwoordelijkheid

De bepaling inzake prorogatie van artikel 12 schrijft voor dat een gerecht waarbij een echtscheidingsprocedure aanhangig is in het kader van de verordening, ook bevoegd is voor met de echtscheiding verbonden kwesties inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid, indien aan bepaalde voorwaarden is voldaan⁽¹⁶⁾.

⁽¹⁵⁾ Zie voorbeeld 5 in punt en de vorige voetnoot.

⁽¹⁶⁾ Zie hieronder, punt 3.2.6.

2.4. Aanhangigheid – wat als een zaak in twee lidstaten aanhangig wordt gemaakt? – artikel 19, lid 1

Wanneer een zaak eenmaal krachtens artikel 3 van de verordening bij een gerecht aanhangig is gemaakt en het gerecht zich bevoegd heeft verklaard, zijn de gerechten van andere lidstaten niet langer bevoegd en moeten zij elk verder verzoekschrift afwijzen. De “*aanhangigheidsregel*” is bedoeld om de rechtszekerheid te waarborgen en om parallelle procedures en de mogelijkheid van onverenigbare beslissingen te vermijden.

Artikel 19, lid 1, heeft betrekking op twee situaties:

- a) procedures die op hetzelfde onderwerp betrekking hebben en op dezelfde oorzaak berusten, worden bij gerechten van verschillende lidstaten aanhangig gemaakt en
- b) procedures die niet op dezelfde oorzaak berusten maar die onderling samenhangen, worden bij gerechten van verschillende lidstaten aanhangig gemaakt.

Het verschil tussen a) en b) kan als volgt worden geïllustreerd: indien echtgenoten beiden een echtscheidingsprocedure aanhangig maken in twee verschillende lidstaten, dan wordt de regel onder a) toegepast omdat de procedures dezelfde oorzaak hebben. Indien echter een echtgenoot de echtscheiding vraagt in een lidstaat en de andere echtgenoot de nietigverklaring vraagt in een andere lidstaat, dan wordt de regel onder b) toegepast omdat de procedures niet dezelfde oorzaak hebben maar wel met elkaar verband houden of onderling samenhangen.

2.5. Erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken

2.5.1. Geen bijzondere procedure vereist voor de erkenning van een beslissing – artikel 21, lid 2

In principe is er geen bijzondere procedure nodig opdat een beslissing die in de ene lidstaat van de EU gegeven is in een andere lidstaat kan worden erkend. In het bijzonder hoeft geen bijzondere procedure te worden gevolgd om de akten van de burgerlijke stand van een lidstaat aan te passen overeenkomstig een in een andere lidstaat gegeven beslissing waartegen geen beroep is aangetekend of waartegen volgens de wetgeving van die lidstaat geen rechtsmiddel meer openstaat. Dit is praktisch van belang omdat het voor een persoon die na een echtscheiding wil hertrouwen en die aan de autoriteiten van de lidstaat waar het nieuwe huwelijk wordt gesloten zijn of haar burgerlijke staat moet bewijzen, zou moeten volstaan om de echtscheidingsbeslissing zelf aan de autoriteiten voor te leggen.

2.5.2. Procedure voor erkenning en tenuitvoerlegging – artikelen 21 en 23 tot en met 39

Elke belanghebbende kan verzoeken dat een beslissing in huwelijkszaken die door het gerecht van een lidstaat is gegeven, in een andere lidstaat erkend of niet erkend of uitvoerbaar verklaard wordt. Het uitvoerbaar verklaren van een beslissing uit het buitenland wordt ook wel het “exequatur” genoemd. Het verzoek om uitvoerbaarverklaring moet worden ingediend bij het bevoegde gerecht in de lidstaat waar om erkenning en tenuitvoerlegging wordt verzocht. De gerechten die hiervoor door de lidstaten zijn aangewezen, zijn opgenomen

in “lijst 1”⁽¹⁷⁾. Het betrokken gerecht zal onverwijld verklaren dat de beslissing in die lidstaat uitvoerbaar is. Noch de persoon jegens wie de tenuitvoerlegging wordt gevraagd, noch het kind, hebben in deze fase van de procedure het recht om opmerkingen in te dienen bij het gerecht.

De partijen kunnen tegen de beslissing een rechtsmiddel instellen. Het rechtsmiddel staat open bij de hiervoor door de lidstaten aangewezen gerechten, die zijn opgenomen in “lijst 2”. Beide partijen kunnen in dit stadium van de procedure bij het gerecht opmerkingen indienen.

2.5.3. Gronden tot weigering van de erkenning van beslissingen – artikel 22

Er is een beperkt aantal gronden waarop erkenning kan worden geweigerd; er is met name sprake van een weigeringsgrond:

- indien de erkenning kennelijk strijdig zou zijn met de openbare orde van de lidstaat van tenuitvoerlegging;⁽¹⁸⁾
- indien de verweerder niet verschijnt en indien het stuk waarmee het geding is ingeleid niet zo tijdig aan de verweerder is betekend als met het oog op zijn verdediging noodzakelijk was, tenzij vaststaat dat de verweerder ondubbelzinnig met de beslissing instemt;
- indien de beslissing onverenigbaar is met een beslissing die tussen dezelfde partijen is gegeven in de aangezochte lidstaat; of
- indien zij onverenigbaar is met een beslissing die tussen dezelfde partijen is gegeven in een andere lidstaat en die kan worden erkend in de aangezochte lidstaat.

(17) PB C 85 van 23.3.2013, blz. 6.

(18) Zie hierover echter artikel 25 van de verordening en punt 2.5.4.

2.5.4. Beperkingen aangaande de toetsing door het gerecht waar de erkenning wordt gevraagd

Het gerecht waar de erkenning wordt gevraagd mag niet:

- overgaan tot toetsing van de bevoegdheid van het gerecht van de lidstaat van herkomst dat de beslissing heeft genomen – art. 24;
- overgaan tot het toepassen van het criterium van openbare orde op de bevoegdheidsregels van de artikelen 3 tot en met 7 van de verordening – art. 24;
- de erkenning van de beslissing weigeren omdat volgens de wetgeving van de aangezochte lidstaat een uitspraak in huwelijkszaken op dezelfde gronden niet mogelijk zou zijn – art. 25; of
- overgaan tot een onderzoek van de juistheid van de beslissing – art. 26.

2.5.5. Authentieke akten – artikel 46

Een authentieke akte die is verleden in een lidstaat en er uitvoerbaar is, of een overeenkomst tussen partijen die uitvoerbaar is in de lidstaat waar zij is gesloten, moet in een andere lidstaat onder dezelfde voorwaarden worden erkend en uitvoerbaar gemaakt als beslissingen⁽¹⁹⁾.

2.5.6. Legalisatie – artikel 52

Geen legalisatie of soortgelijke formaliteit is vereist voor stukken met betrekking tot de erkenning of tenuitvoerlegging van beslissingen in huwelijkszaken, met inbegrip van een beslissing of certificaat.

---

(19) Voor een algemene beschouwing over het begrip “authentieke akte” waarbij de aard en de gevolgen ervan worden beschreven, zie het arrest van het Hof van Justitie van 17 juni 1999 in zaak C-260/97, *Unibank A/S tegen Flemming G. Christensen*, Jurispr. 1999, blz. I-3715. Er is nu ook een definitie opgenomen in artikel 2, lid 3, van Verordening (EG) nr. 4/2009 van 18 december 2008 (zie hierboven, voetnoot 8).

3. Ouderlijke verantwoordelijkheid

3.1. Materiële werkingssfeer

De verordening regelt bevoegdheid, erkenning en tenuitvoerlegging

3.1.1. Onderwerpen waarop de verordening betrekking heeft

De verordening bevat regels inzake bevoegdheid (hoofdstuk II), erkenning en tenuitvoerlegging (hoofdstuk III) en samenwerking tussen centrale autoriteiten (hoofdstuk IV) op het gebied van ouderlijke verantwoordelijkheid. Zij bevat specifieke regels inzake kinderontvoering en omgangsrecht.

De verordening is van toepassing op alle burgerlijke zaken die betrekking hebben op “de toekenning, de uitoefening, de overdracht, de beperking of de beëindiging van de ouderlijke verantwoordelijkheid”

3.1.1.1. Op welke kinderen heeft de verordening betrekking?

Anders dan het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996 inzake de bescherming van kinderen, dat van toepassing is op kinderen tot de leeftijd van 18 jaar (zie verder, hoofdstuk 8), stelt de verordening geen maximumleeftijd vast voor de kinderen die onder de verordening vallen, maar wordt deze kwestie aan het nationale recht overgelaten. Er zij op gewezen dat het Verdrag van 's-Gravenhage inzake de internationale ontvoering van kinderen van toepassing is op kinderen tot de leeftijd van 16 jaar. Hoewel beslissingen over ouderlijke verantwoordelijkheid doorgaans betrekking hebben op minderjarigen jonger dan 18 jaar kan aan dergelijke personen uit hoofde van nationale wetgeving handlichting worden verleend, in het bijzonder als zij in het huwelijk wensen te treden. Beslissingen

die met betrekking tot deze personen worden gegeven, betreffen in principe geen zaken van “ouderlijke verantwoordelijkheid” en vallen bijgevolg buiten de werkingssfeer van de verordening.

3.1.1.2. Betekenis van het begrip “ouderlijke verantwoordelijkheid” – artikel 1, lid 1, onder b, artikel 1, lid 2 en artikel 2, lid 7

Het begrip “ouderlijke verantwoordelijkheid” wordt ruim gedefinieerd in artikel 1, lid 2, en omvat alle rechten en plichten van de persoon die de ouderlijke verantwoordelijkheid draagt met betrekking tot de persoon of het vermogen van het kind. Het gaat zowel om de rechten en plichten die van rechtswege ontstaan, als om die welke voortvloeien uit een beslissing van een rechter of een overeenkomst. De lijst van onderwerpen die onder het begrip “ouderlijke verantwoordelijkheid” in de zin van de verordening vallen is niet limitatief, maar dient louter ter illustratie.

Opgenomen in de lijst zijn

- het gezagsrecht en het omgangsrecht
- voogdij, curatele en dergelijke
- de aanwijzing en de taken van een persoon die belast is met de zorg voor de persoon of het vermogen van een kind, of die een kind vertegenwoordigt of bijstaat
- maatregelen ter bescherming van een kind die verband houden met het beheer, de instandhouding van of de beschikking over het vermogen van het kind
- de plaatsing van een kind in een pleeggezin of in een inrichting

De persoon die de ouderlijke verantwoordelijkheid draagt kan een natuurlijke of een rechtspersoon zijn.

De verordening is van toepassing op “burgerlijke zaken”

3.1.1.3. Betekenis van het begrip “burgerlijke zaken” – artikel 1, leden 1 en 2, en overweging 7

De verordening is van toepassing op “burgerlijke zaken”. Het begrip “burgerlijke zaken” wordt voor de toepassing van de verordening ruim gedefinieerd en omvat alle in artikel 1, lid 2, opgesomde onderwerpen. De verordening is van toepassing wanneer een specifiek onderwerp in verband met ouderlijke verantwoordelijkheid volgens het nationale recht onder het “publiekrecht” valt, bijv. de plaatsing van een kind in een pleeggezin of in een instelling. In het hier weergegeven kader wordt hiervan een voorbeeld gegeven.

In de zaken C⁽²⁰⁾ en A⁽²¹⁾ boog het Hof van Justitie zich over de vraag of de plaatsing van een kind in een pleeggezin voor de toepassing van de verordening een burgerlijke zaak vormt. In beide zaken diende het Hof van Justitie te beslissen of een dergelijke onder de publiekrechtelijke regels vallende plaatsing in een pleeggezin onder het toepassingsgebied van de verordening kon vallen. In beide gevallen waren kinderen onder toezicht gesteld en in een pleeggezin geplaatst.

In de zaak C was er ten aanzien van twee kinderen een beslissing genomen door de Zweedse kinderscherming. Kort nadat de beslissing werd genomen, nam hun moeder hen mee naar Finland, waar zij de tenuitvoerlegging van de beslissing door middel van een beroep bij het Finse Hoogerechtshof

(20) Arrest van het Hof van Justitie van 27 november 2007 in zaak C-435/06, C, Jurispr. 2007, blz. I-10141.

(21) Arrest van het Hof van Justitie van 2 april 2009 in zaak C-523/07, A, Jurispr. 2009, blz. I-2805.

probeerde te beletten. Een van de argumenten die zij aanvoerde was dat de beslissing buiten het toepassingsgebied van de verordening zou liggen, omdat het hier niet ging om een burgerlijke zaak maar om een publiekrechtelijke maatregel. Het Hof van Justitie besloot dat de beslissing wel onder het begrip “burgerlijke zaken” in de zin van de verordening viel, zowel wat betreft de ondertoezichtstelling als de plaatsing van de kinderen in een pleeggezin.

De zaak A handelde over drie kinderen die bij hun moeder en stiefvader in Zweden woonden. Tijdens de zomer gingen zij in Finland wonen. Later dat jaar beval de Finse kinderscherming dat de kinderen onder toezicht zouden worden gesteld en in een pleeggezin zouden worden geplaatst, omdat de moeder en de stiefvader hen hadden verlaten. De moeder vocht de beslissing aan voor het Finse Hoogerechtshof, onder meer omdat de beslissing buiten de definitie van “burgerlijke zaken” in de zin van de verordening zou vallen. Dat hof verwees de zaak naar het Europees Hof van Justitie en vroeg om uitlegging van de verordening. Het Hof van Justitie oordeelde dat een enkele beslissing waarbij de ondertoezichtstelling en de plaatsing van een kind buiten zijn eigen gezin in een pleeggezin worden gelast, onder het begrip “burgerlijke zaken” in de zin van deze bepaling valt wanneer deze beslissing is genomen op grond van de publiekrechtelijke regels inzake kinderscherming.

De verordening is van toepassing op maatregelen ter bescherming van het vermogen van het kind.

3.1.1.4. Maatregelen met betrekking tot het vermogen van een kind – artikel 1, lid 2, onder c) en e), en overweging 9

Als een kind een vermogen bezit, kan het nodig zijn om bepaalde beschermende maatregelen te nemen, zoals de aanwijzing van personen of lichamen om het

kind wat zijn vermogen betreft bij te staan en te vertegenwoordigen. Om die reden is de verordening van toepassing op elke beschermende maatregel die voor het beheer of de verkoop van het vermogen noodzakelijk is. Dergelijke maatregelen kunnen bijvoorbeeld nodig zijn als er tussen de ouders van het kind een geschil is over een dergelijke kwestie, of als het kind wees wordt.

Op maatregelen met betrekking tot het vermogen van het kind die geen verband houden met de ouderlijke verantwoordelijkheid, is niet deze verordening van toepassing, maar Verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (de Brussel I-verordening)⁽²²⁾. Het is de rechter die in elk individueel geval oordeelt of een maatregel betreffende het vermogen van het kind al dan niet betrekking heeft op de ouderlijke verantwoordelijkheid.

3.1.2. Van de verordening uitgesloten onderwerpen

3.1.2.1. Onderwerpen waarop de verordening niet van toepassing is – artikel 1, lid 3, en overweging 10

Artikel 1, lid 3, somt de onderwerpen op die van de werkingssfeer van de verordening zijn uitgesloten, ook al kunnen zij nauw met de ouderlijke verantwoordelijkheid verbonden zijn (bijv. afstamming, adoptie, ontvoogding, naam en voornamen van het kind). De verordening is weliswaar van toepassing op beschermende maatregelen die betrekking hebben op kinderen, maar niet

indien zij worden genomen ten gevolge van door kinderen begane strafbare feiten (zie artikel 1, lid 3, onder g) en overweging 10).

De verordening is niet van toepassing op onderhoudsverplichtingen

3.1.2.2. Onderhoudsverplichtingen – overweging 11

Onderhoudsverplichtingen en ouderlijke verantwoordelijkheid worden dikwijls in het kader van dezelfde gerechtelijke procedure of dezelfde onderhandelingen tussen ouders behandeld. Onderhoudsverplichtingen vallen echter niet binnen de werkingssfeer van de verordening, aangezien zij al door de onderhoudsverordening worden geregeld⁽²³⁾. Een gerecht dat overeenkomstig de verordening bevoegd is, zal niettemin doorgaans ingevolge artikel 3, onder d), van de onderhoudsverordening ook bevoegd zijn om over onderhoudsverplichtingen te oordelen. Op grond van deze bepaling kan een gerecht dat bevoegd is inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid zich ook uitspreken over onderhoudsverplichtingen, indien het daarbij gaat om een kwestie die verband houdt met het vraagstuk van de ouderlijke verantwoordelijkheid.

Hoewel beide kwesties in het kader van dezelfde procedure zouden worden behandeld, zal de betrokken beslissing volgens verschillende regels erkend en ten uitvoer worden gelegd. Het gedeelte van de beslissing dat op onderhoudsverplichtingen betrekking heeft, zou in een andere lidstaat erkend en ten uitvoer worden gelegd volgens de bepalingen van de onderhoudsverordening, terwijl het gedeelte van de beslissing dat op

(22) Er zij opgemerkt dat een herschikking van de verordening "Brussel I" aangenomen is en met ingang van 10 januari 2015 in werking treedt. Zie Verordening (EU) nr. 1215/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 12 juli 2012, PB L 351 van 20.12.2012, blz. 1.

(23) Zie hierboven, voetnoot 8.

ouderlijke verantwoordelijkheid betrekking heeft zou worden erkend en ten uitvoer gelegd volgens de regels van de Brussel IIbis-verordening.

De verordening is van toepassing op alle beslissingen inzake ouderlijke verantwoordelijkheid

3.1.3. Welke beslissingen vallen onder de verordening? – artikel 1, lid 1, onder b), en overweging 5

De huidige verordening is, in tegenstelling tot de vorige Brussel II-verordening, van toepassing op alle beslissingen betreffende de ouderlijke verantwoordelijkheid die door een gerecht van een lidstaat worden gegeven, ongeacht of de ouders getrouwd zijn of zijn geweest en of de partijen bij de procedure al dan niet de biologische ouders van het betrokken kind zijn.

De verordening is niet beperkt tot gerechtelijke beslissingen

3.1.3.1. Betekenis van het begrip “beslissing” – artikel 2, leden 1 en 4

De verordening is van toepassing op gerechtelijke beslissingen, ongeacht de benaming ervan (arrest, vonnis, beschikking, enz.). Zij beperkt zich echter niet tot gerechtelijke beslissingen, maar is ook van toepassing op alle beslissingen van instanties die bevoegd zijn inzake onderwerpen die binnen de werkingssfeer van de verordening vallen (bijv. sociale instanties en instanties voor kinderscherming).

De verordening is van toepassing op “authentieke akten”.

3.1.3.2. Authentieke akten – artikel 46

De verordening is verder van toepassing op authentieke akten die in een lidstaat werden verleden en daar uitvoerbaar zijn. Een voorbeeld van dergelijke documenten die in andere lidstaten onder dezelfde voorwaarden als een gerechtelijke beslissing erkend en uitvoerbaar verklaard moeten worden, zijn notariële akten en documenten die in openbare registers staan ingeschreven⁽²⁴⁾.

De verordening is van toepassing op overeenkomsten tussen partijen

3.1.3.3. Overeenkomsten – artikelen 46 en 55, onder e)

Een ander belangrijk kenmerk van de verordening is dat zij ook van toepassing is op overeenkomsten tussen de partijen, voor zover die uitvoerbaar zijn in de lidstaat waar zij zijn gesloten. Deze bepaling wil het principe ondersteunen dat het in het belang van het kind beter is partijen aan te moedigen om via onderhandeling een, bij voorkeur buitengerechtelijke, overeenkomst te sluiten over de ouderlijke verantwoordelijkheid.

Een overeenkomst zal derhalve in andere lidstaten onder dezelfde voorwaarden kunnen worden erkend en ten uitvoer worden gelegd als een gerechtelijke beslissing, op voorwaarde dat zij uitvoerbaar is in de lidstaat waar zij is gesloten, ongeacht of het een privaatrechtelijke overeenkomst tussen de partijen betreft of een voor een autoriteit gesloten overeenkomst. Dit stemt ook overeen met artikel 55, onder e), dat voorschrijft dat de centrale autoriteiten door bemiddeling of anderszins overeenstemming moeten bevorderen tussen de personen die

(24) Zie ook hierboven, voetnoot 19.

de ouderlijke verantwoordelijkheid voor een kind dragen, en daartoe ook grensoverschrijdende samenwerking moeten bevorderen.

De verordening belet niet dat gerechten in spoedeisende gevallen voorlopige maatregelen kunnen nemen, met inbegrip van bewarende maatregelen

3.1.3.4. Voorlopige en bewarende maatregelen – artikel 20

Artikel 20 stelt duidelijk dat de verordening niet belet dat een gerecht ten aanzien van een kind dat zich op zijn grondgebied bevindt krachtens het nationale recht voorlopige en bewarende maatregelen neemt, zelfs indien een gerecht van een andere lidstaat krachtens de verordening bevoegd is om ten gronde over de zaak te beslissen.

Als goede praktijk en om duidelijk te maken op welke grond het gerecht bevoegd is de maatregelen bedoeld in artikel 20 van de verordening te nemen, is het daarom raadzaam dat een gerecht in een dergelijk geval aan het begin van de beslissing waarbij de maatregel wordt genomen aangeeft of het krachtens de verordening al dan niet bevoegd is om kennis te nemen van de grond van de zaak.⁽²⁵⁾

Dergelijke maatregelen kunnen worden genomen door een ter zake van de aangelegenheden die binnen het toepassingsgebied van de verordening vallen materieel bevoegde rechter of autoriteit (artikel 2, lid 1). Zo kan bijvoorbeeld een sociale instantie, de kinderbescherming of een jeugdinstantie volgens het nationale recht bevoegd zijn om voorlopige maatregelen te nemen.

(25) Voor opmerkingen over de noodzaak van duidelijkheid over de bevoegdheidsgronden op basis waarvan een gerecht voorlopige en bewarende maatregelen neemt, zie het arrest van het Hof van Justitie in zaak C-256/09, *Bianca Purucker tegen Guillermo Valles Perez*, Jurispr. 2010, blz. I-7353, in het bijzonder punten 70 tot en met 76.

Artikel 20 is geen bepaling die bevoegdheden toekent. De werking van de voorlopige maatregelen eindigt daarom wanneer het bevoegde gerecht de door hem passend geachte maatregelen heeft genomen.

Voorbeeld:

Een gezin reist tijdens de zomervakantie per auto van lidstaat A naar lidstaat B. Bij aankomst in lidstaat B wordt het gezin het slachtoffer van een verkeersongeluk, waarbij alle gezinsleden gewond raken. Het kind is slechts lichtgewond, maar beide ouders worden in comateuze toestand naar het ziekenhuis gebracht. De autoriteiten van lidstaat B moeten dringend bepaalde voorlopige maatregelen nemen ter bescherming van het kind dat geen verwanten heeft in lidstaat B. Het feit dat de gerechten van lidstaat A overeenkomstig de verordening materieel bevoegd zijn, belet de gerechten of bevoegde autoriteiten van lidstaat B niet voorlopige maatregelen te nemen voor de bescherming van het kind. Deze maatregelen hebben slechts uitwerking tot de gerechten van lidstaat A de volgens hen gepaste maatregelen hebben genomen.

3.2. Van welke lidstaat zijn de gerechten bevoegd inzake ouderlijke verantwoordelijkheid?

3.2.1. Systeem van bevoegdheidsregels inzake ouderlijke verantwoordelijkheid

De bepalingen in de artikelen 8 tot en met 10, 12 en 13 vormen een systeem van bevoegdheidsregels waarmee kan worden bepaald van welke lidstaat de gerechten bevoegd zijn inzake ouderlijke verantwoordelijkheid. Deze regels

bepalen niet welke gerechten binnen die lidstaat bevoegd zijn, maar laten dit over aan het betreffende nationale recht. Voor meer informatie, zie de website van het Europees justitieel netwerk⁽²⁶⁾.

3.2.2. Analyse door het gerecht van de bevoegdheid inzake ouderlijke verantwoordelijkheid

Een gerecht waarbij een verzoek betreffende ouderlijke verantwoordelijkheid aanhangig wordt gemaakt, moet de volgende redenering volgen:

Is het gerecht waarbij de zaak aanhangig is gemaakt bevoegd op grond van de algemene regel van artikel 8?

▼ JA

Heeft een gerecht van een andere lidstaat krachtens artikel 9, 10 of 12 een bevoegdheid die voorgaat?

▼ JA

Op grond van artikel 17 moet het gerecht waarbij de zaak aanhangig is gemaakt zich onbevoegd verklaren.

▼ NEE

Is dat gerecht bevoegd overeenkomstig de artikelen 9 en 10, 12 of 13?

▼ NEE

Is bij toepassing van artikel 17, een gerecht van een andere lidstaat krachtens de verordening bevoegd?

▼ JA

Bij toepassing van artikel 17 moet het gerecht waarbij de zaak aanhangig is gemaakt zich ambtshalve onbevoegd verklaren.

▼ NEE

Als geen enkel gerecht bevoegd is krachtens de artikelen 8 tot en met 10, 12 of 13, dan kan het gerecht bij toepassing van artikel 14 elke door zijn nationale wetgeving toegekende bevoegdheid uitoefenen ("residuele bevoegdheid").

(26) <https://e-justice.europa.eu/home.do>

Het is raadzaam dat gerechten, als goede praktijk, in hun beslissingen altijd duidelijk maken op welke grond zij zich bevoegd achten inzake ouderlijke verantwoordelijkheid.⁽²⁷⁾

3.2.3. Algemene bevoegdheidsregel – artikel 8 en overweging 12

3.2.3.1. De staat van de gewone verblijfplaats van het kind

Het grondbeginsel van de bevoegdheidsregels in de verordening inzake kwesties betreffende de ouderlijke verantwoordelijkheid is dat het gerecht van de lidstaat van de gewone verblijfplaats van het kind het meest geschikte forum is. Het begrip “gewone verblijfplaats” wordt de laatste jaren meer en meer als aanknopingspunt gebruikt in internationale instrumenten, met name de instrumenten op het gebied van familierecht.

In de verordening wordt het begrip “gewone verblijfplaats” niet gedefinieerd. Het begrip moet worden uitgelegd overeenkomstig het doel en de doelstellingen van de verordening.

Er moet worden benadrukt dat voor de interpretatie van het begrip niet wordt verwezen naar de omschrijving ervan in een bepaald nationaal recht. Aan het begrip moet op grond van en voor de toepassing van het recht van de Europese Unie een “autonome” betekenis worden toegekend. In welke lidstaat een kind in een bepaalde zaak zijn of haar gewone verblijfplaats heeft, moet door het gerecht per geval worden beoordeeld op basis van de feiten die van toepassing zijn op de situatie van het betreffende kind.

(27) Zie zaak C-256/09, *Bianca Purucker tegen Guillermo Valles Perez*, waarnaar verwezen wordt in voetnoot 25.

3.2.3.2. Rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie over de uitleg van het begrip “gewone verblijfplaats”

Soms is het moeilijk de gewone verblijfplaats van een kind vast te stellen. Dat is vooral zo wanneer er frequente verplaatsingen zijn van de ene naar de andere lidstaat, of wanneer de verhuizing naar een ander land van vrij recente datum is. Het Hof van Justitie van de Europese Unie heeft enige richtsnoeren gegeven inzake de factoren die in aanmerking moeten worden genomen bij het bepalen van de gewone verblijfplaats van een kind in het kader van de verordening.

Zaak C-523/07, A

Het Hof van Justitie stelde, in zijn arrest van 2 april 2009 in zaak C-523/07, “A”⁽²⁸⁾, dat de “gewone verblijfplaats” van een kind in de zin van artikel 8, lid 1, van de verordening moet worden bepaald op basis van een geheel van feitelijke omstandigheden die eigen zijn aan elke zaak. In deze zaak waren de betrokken kinderen door hun ouders overgebracht van de ene lidstaat naar een andere en werden zij kort daarna onder toezicht geplaatst. De vraag was of hun gewone verblijfplaats ook was gewijzigd, ook al waren er maar een paar weken verstreken.

Na een analyse van de omstandigheden oordeelde het Hof dat de enkele fysieke aanwezigheid van een kind niet kan volstaan om de gewone verblijfplaats van het kind te bepalen voor de toepassing van artikel 8

(28) Arrest van het Hof van Justitie van 2 april 2009 in zaak C-523/07, A, Jurispr. 2009, blz. I-2805.

van de verordening. Naast de fysieke aanwezigheid van het kind in een lidstaat moeten andere factoren aantonen dat deze aanwezigheid niet tijdelijk of toevallig is en dat de verblijfplaats van het kind een zekere integratie in een sociale en familiale omgeving tot uitdrukking brengt. Daartoe moet onder meer rekening worden gehouden met de duur, de regelmatigheid, de omstandigheden en de redenen van het verblijf op het grondgebied van een lidstaat en van de verhuizing van het gezin naar die staat, de nationaliteit van het kind, de plaats waar en de omstandigheden waaronder het naar school gaat, de talenkennis en de familiale en sociale banden van het kind in die staat.

De bedoeling van de ouders om zich met het kind in een andere lidstaat te vestigen, waaraan uiting is gegeven door bepaalde tastbare maatregelen, zoals de koop of de huur van een woning in de lidstaat van ontvangst, kan een aanwijzing voor de verplaatsing van de gewone verblijfplaats zijn. Een andere aanwijzing kan zijn dat een aanvraag voor een sociale woning bij de betrokken dienst van die staat is ingediend.

Het Hof concludeerde dat het aan de nationale rechter is om de gewone verblijfplaats van het kind te bepalen, rekening houdend met alle feitelijke omstandigheden die eigen zijn aan de zaak.

Zaak C-497/10, Mercredi

In zijn arrest van 22 december 2010 in de zaak *Mercredi*⁽²⁹⁾ bevestigde het Hof zijn standpunt in de zaak "A" door te stellen dat het begrip "gewone

(29) Arrest van het Hof van Justitie van 22 december 2010 in zaak C-497/10 PPU, Jurispr. 2010. blz. I-0000.

verblijfplaats" in de zin van de artikelen 8 en 10 van de verordening aldus moet worden uitgelegd dat het de plaats is die een zekere integratie van het kind in een sociale en familiale omgeving tot uitdrukking brengt.

In deze zaak was een twee maanden oud meisje door haar moeder overgebracht van Engeland naar Frankrijk. Twee weken nadat de vader een procedure had ingeleid voor de rechtbank in Londen, bracht de moeder de zaak ook voor een rechter in Frankrijk. Het Engelse gerecht verwees de zaak naar het Hof van Justitie, dat in zijn arrest allereerst vaststelde dat de bevoegdheid van het gerecht van een lidstaat inzake ouderlijke verantwoordelijkheid voor een kind dat rechtmatig naar een andere staat wordt overgebracht, wordt bepaald aan de hand van het criterium van de gewone verblijfplaats van dat kind op het tijdstip dat de zaak bij dat gerecht aanhangig wordt gemaakt.

Het Hof stelde verder dat, aangezien de artikelen van de verordening waarin het begrip "gewone verblijfplaats" voorkomt voor de betekenis en de draagwijdte van dat begrip niet uitdrukkelijk naar het recht van de lidstaten verwijzen, het begrip moet worden uitgelegd tegen de achtergrond van de context van de bepalingen en het doel van de verordening, met name het doel dat voortvloeit uit overweging 12, volgens hetwelk de in deze verordening opgenomen bevoegdheidsregels zodanig zijn opgezet dat zij in het belang van het kind zijn, en met name beantwoorden aan het criterium van de nauwe verbondenheid.

De leeftijd van het kind kan bovendien van bijzonder belang zijn. Verder werd gesteld dat de omgeving van een jong kind doorgaans in wezen een sociale en familiale omgeving is, waarvoor de persoon of personen

bij wie het kind woont, die daadwerkelijk gezag over hem uitoefenen en voor hem zorgen, bepalend is of zijn.

Die omgeving is van wezenlijk belang voor de vaststelling van de gewone verblijfplaats van het kind en bestaat uit verschillende elementen die variëren naargelang de leeftijd van het kind. Zo verschillen de elementen waarmee rekening moet worden gehouden in het geval van een kind van leerplichtige leeftijd van die welke in aanmerking moeten worden genomen in het geval van een ouder of jonger kind.

Het Hof voegde daaraan toe dat, in de situatie van een zuigeling die met zijn moeder sedert slechts enkele dagen verblijft in een andere lidstaat dan die van zijn gewone verblijfplaats, waarnaar hij is overgebracht, daarbij ten eerste rekening moet worden gehouden met de duur, de regelmatigheid, de omstandigheden en de redenen van het verblijf op het grondgebied van die lidstaat en van de verhuizing van de moeder naar die staat, en ten tweede, met name vanwege de leeftijd van het kind, met de geografische en familiale wortels van de moeder en de familiale en sociale banden die zij en het kind in die lidstaat hebben.

Net zoals in de zaak A besloot het Hof dat het aan de nationale rechter is om de gewone verblijfplaats van het kind te bepalen, rekening houdend met alle feitelijke omstandigheden die eigen zijn aan elke zaak.

3.2.3.3. Verwerven van een nieuwe gewone verblijfplaats

Als een kind van de ene lidstaat naar de andere verhuist (behalve in geval van ongeoorloofde overbrenging of het niet doen terugkeren van het kind⁽³⁰⁾), zou het verkrijgen van de gewone verblijfplaats in de "nieuwe" lidstaat in principe moeten samenvallen met het "verlies" van de gewone verblijfplaats in de vorige lidstaat. Op grond van een beoordeling van de feitelijke elementen van de zaak door de rechter zal worden vastgesteld of het betrokken kind zijn gewone verblijfplaats heeft verworven in de "nieuwe" lidstaat, en op welk ogenblik dit is gebeurd.

Hoewel het bijvoeglijk naamwoord "gewoon" doorgaans een zekere duur aangeeft, kan niet worden uitgesloten dat een kind reeds de dag van aankomst, of niet lang daarna, zijn gewone verblijfplaats in de lidstaat zou kunnen verkrijgen.

De kwestie van de bevoegdheid wordt bepaald op het ogenblik dat de zaak bij het gerecht aanhangig wordt gemaakt. Zodra de zaak bij een bevoegd gerecht aanhangig is gemaakt, behoudt dat gerecht in principe de bevoegdheid, zelfs als het kind in de loop van de gerechtelijke procedure zijn gewone verblijfplaats in een andere lidstaat verkrijgt (het beginsel "*perpetuatio fori*"). Een verandering van gewone verblijfplaats van het kind in de loop van de procedure brengt dus op zich geen verandering van bevoegdheid in een aanhangige zaak met zich mee.

Indien het echter in het belang van het kind is, maakt artikel 15 het onder bepaalde voorwaarden mogelijk dat de zaak geheel of gedeeltelijk wordt

---

(30) Zie hoofdstuk 4.

verwezen van het gerecht dat ten gronde bevoegd is, naar een gerecht van de lidstaat waarnaar het kind is verhuisd⁽³¹⁾.

3.2.4. Uitzonderingen op de algemene regel

De artikelen 9, 10, 12 en 13 bevatten de uitzonderingen op de algemene regel, namelijk de gevallen waarin de bevoegdheid kan berusten bij de gerechten van een andere lidstaat dan die waar het kind zijn gewone verblijfplaats heeft.

3.2.4.1. Behoud van de bevoegdheid van de vorige gewone verblijfplaats van het kind – artikel 9

Wanneer een kind van de ene lidstaat naar een andere verhuist, is het dikwijls nodig om het omgangsrecht of andere regelingen betreffende het persoonlijk contact te herzien om deze aan de nieuwe omstandigheden aan te passen. De regel uit artikel 9 moedigt de personen die de ouderlijke verantwoordelijkheid dragen aan om vóór de verhuizing overeenstemming te bereiken over de nodige aanpassingen inzake het eerder geregelde omgangsrecht en, indien dit onmogelijk blijkt, zich voor het oplossen van het geschil tot het gerecht van de lidstaat van de vorige gewone verblijfplaats van het kind te wenden.

De bepaling belet personen geenszins binnen de Europese Unie te verhuizen, maar garandeert dat de persoon die het omgangsrecht niet meer zoals voorheen kan uitoefenen zich niet tot de gerechten in de nieuwe lidstaat hoeft te wenden, maar binnen drie maanden na de verhuizing een passende aanpassing van het omgangsrecht kan vragen aan het gerecht dat het heeft toegekend. De gerechten van de nieuwe lidstaat hebben tijdens deze termijn geen bevoegdheid inzake het omgangsrecht.

3.2.4.2. De toepassing van artikel 9 is aan de volgende voorwaarden onderworpen:

3.2.4.2.1. Het aan te passen omgangsrecht moet zijn geregeld in een rechterlijke beslissing.

Artikel 9 is alleen van toepassing op situaties waarin de aanpassing wordt gevraagd van een eerdere beslissing over het omgangsrecht, die voorafgaand aan de verhuizing van het kind gegeven is door het gerecht van een lidstaat. Als het omgangsrecht niet volgt uit een beslissing, dan is artikel 9 niet van toepassing, maar gelden de andere bevoegdheidsregels. In dat geval zullen de gerechten van de “nieuwe” lidstaat overeenkomstig artikel 8 bevoegd zijn om over het omgangsrecht te beslissen, zodra het kind zijn gewone verblijfplaats in die staat heeft verkregen.

3.2.4.2.2. Het artikel is enkel van toepassing op “legale” verhuizingen tussen lidstaten.

Wat “legaal” is, moet worden vastgesteld worden op basis van een gerechtelijke beslissing of op basis van de in de lidstaat van herkomst toepasselijke wetgeving (met inbegrip van de bepalingen van internationaal privaatrecht). Een verhuizing kan legaal zijn indien het de persoon die de ouderlijke verantwoordelijkheid draagt, is toegestaan om het kind zonder de toestemming van de andere persoon die de ouderlijke verantwoordelijkheid draagt over te brengen naar een andere lidstaat, of indien een dergelijke toestemming is gegeven. Indien de overbrenging illegaal is, bijvoorbeeld indien zij het gevolg is van een eenzijdige beslissing van een persoon die de ouderlijke verantwoordelijkheid draagt, is artikel 9 niet van toepassing, maar geldt artikel 10⁽³²⁾. Indien de wijziging van

(31) Zie punt 3.3.

(32) Zie punt 4.2.

de gewone verblijfplaats van het kind daarentegen het gevolg is van een legale verhuizing van het kind naar een andere lidstaat, dan is artikel 9 van toepassing voor zover aan de hieronder vermelde verdere voorwaarden is voldaan.

3.2.4.2.3. Artikel 9 is alleen van toepassing gedurende een termijn van drie maanden na de verhuizing van het kind

De termijn van drie maanden vangt aan op de dag waarop het kind zich fysiek heeft verplaatst van de lidstaat van herkomst naar de "nieuwe" lidstaat. De datum van de verhuizing mag niet worden verward met de datum waarop het kind in de "nieuwe" lidstaat zijn gewone verblijfplaats verkrijgt. Als een zaak na het verstrijken van de termijn van drie maanden na de verhuizing bij een gerecht in de lidstaat van herkomst aanhangig wordt gemaakt, is dat gerecht niet bevoegd krachtens artikel 9.

3.2.4.2.4. Het kind moet in de loop van de termijn van drie maanden in de "nieuwe" lidstaat zijn gewone verblijfplaats hebben verkregen.

Artikel 9 is alleen van toepassing als het kind in de loop van de termijn van drie maanden zijn gewone verblijfplaats in de nieuwe lidstaat heeft verkregen. Als het kind binnen die termijn zijn gewone verblijfplaats daar niet heeft verkregen, blijven de rechten van de lidstaat van herkomst in principe bevoegd op basis van artikel 8. Er moet worden opgemerkt dat, indien het kind verhuisd is en niet langer zijn gewone verblijfplaats heeft in de "oude" lidstaat, en ook niet zijn gewone verblijfplaats heeft verworven in de "nieuwe" lidstaat, niet alleen artikel 9 niet van toepassing is, maar de bevoegdheid ook niet op artikel 8 kan worden gebaseerd. In een dergelijk scenario kan het nodig zijn op basis van artikel 13 de bevoegdheid toe te wijzen aan de rechten van de lidstaat waar het kind aanwezig is.

3.2.4.2.5. De persoon die het omgangsrecht heeft, moet zijn gewone verblijfplaats in de lidstaat van herkomst hebben behouden.

Als de persoon die het omgangsrecht heeft niet langer zijn gewone verblijfplaats in de lidstaat van herkomst heeft, is artikel 9 niet van toepassing, maar worden de rechten van de nieuwe lidstaat bevoegd zodra het kind daar zijn gewone verblijfplaats heeft verkregen.

3.2.4.2.6. De persoon die het omgangsrecht heeft mag de wijziging van de bevoegdheid niet hebben aanvaard.

Aangezien deze bepaling tot doel heeft te garanderen dat de persoon die het omgangsrecht heeft gedurende drie maanden na de verhuizing van het kind naar de "nieuwe" lidstaat de mogelijkheid behoudt de zaak aanhangig te maken bij de rechten van zijn eigen gewone verblijfplaats, is artikel 9 niet van toepassing als hij bereid is te aanvaarden dat de rechten van de "nieuwe" lidstaat bevoegd worden.

Als de persoon die het omgangsrecht heeft derhalve voor een gerecht in de "nieuwe" lidstaat aan een gerechtelijke procedure deelneemt zonder de bevoegdheid van dat gerecht aan te vechten, is artikel 9 niet van toepassing en is het gerecht van de nieuwe lidstaat bevoegd krachtens artikel 8. Bijgevolg belet artikel 9 de persoon die het omgangsrecht heeft niet om zich tot de rechten van de "nieuwe" lidstaat te wenden met het oog op een herziening van het omgangsrecht.

3.2.4.2.7. Artikel 9 belet de rechten van de nieuwe lidstaat niet uitspraak te doen over andere zaken dan het omgangsrecht.

Artikel 9 heeft uitsluitend betrekking op de bevoegdheid betreffende het omgangsrecht en is niet van toepassing op andere aangelegenheden inzake

ouderlijke verantwoordelijkheid, zoals het gezagsrecht. Artikel 9 belet de persoon die de ouderlijke verantwoordelijkheid draagt en die met het kind naar de "nieuwe" lidstaat is verhuisd dan ook niet om andere kwesties inzake ouderlijke verantwoordelijkheid binnen de periode van drie maanden na de verhuizing bij de gerechten van die lidstaat aanhangig te maken.

3.2.4.2.8. Behoud van de bevoegdheid van de gerechten van de vorige gewone verblijfplaats van het kind (artikel 9)

Hebben de gerechten van de lidstaat van waaruit het kind is verhuisd (de "lidstaat van herkomst") een beslissing over het omgangsrecht gegeven?

NEE

Artikel 9 is niet van toepassing, maar de gerechten van de andere lidstaat worden krachtens artikel 8 bevoegd zodra het kind daar zijn gewone verblijfplaats verkrijgt.

▼ JA

Is het kind legaal vanuit de lidstaat van herkomst naar een andere lidstaat (de "nieuwe lidstaat") verhuisd?

NEE

Indien de overbrenging illegaal is, is artikel 9 niet van toepassing. De regels inzake kinderontvoering zijn dan van toepassing.

▼ JA

Heeft het kind in de nieuwe lidstaat in de loop van de termijn van drie maanden zijn gewone verblijfplaats verkregen?

NEE

Artikel 9 is niet van toepassing. Indien het kind na de termijn van drie maanden nog steeds zijn gewone verblijfplaats heeft in de lidstaat van herkomst, dan blijven de gerechten van die lidstaat krachtens artikel 8 bevoegd.

▼ JA

Heeft de persoon die het omgangsrecht heeft nog steeds zijn gewone verblijfplaats in de lidstaat van herkomst?

NEE

Artikel 9 is niet van toepassing.

▼ JA

Heeft de persoon die het omgangsrecht heeft aan een procedure voor de gerechten van de nieuwe lidstaat deelgenomen zonder hun bevoegdheid aan te vechten?

NEE

Artikel 9 is van toepassing.

▼ JA

Artikel 9 is niet van toepassing.

3.2.5. Bevoegdheid in gevallen van kinderontvoering – artikel 10

Voor de bevoegdheid in gevallen van kinderontvoering geldt een bijzondere regel⁽³³⁾.

3.2.6. Prorogatie van rechtsmacht – artikel 12

3.2.6.1. Beperkte mogelijkheid om een gerecht te kiezen

De verordening voert een beperkte mogelijkheid in om, onder welbepaalde voorwaarden, zaken betreffende de ouderlijke verantwoordelijkheid aanhangig te maken bij rechtbanken van een andere lidstaat dan die waar het kind zijn gewone verblijfplaats heeft, ofwel omdat de zaak verband houdt met een lopende echtscheidingsprocedure in die andere lidstaat, ofwel omdat het kind een nauwe band met die lidstaat heeft. Er moet worden opgemerkt dat artikel 12 geen bevoegdheidsgrond in het leven roept wanneer er geen sprake is van een verzoek als bedoeld in de leden 1 en 3 van het artikel.

3.2.6.2. Artikel 12 behandelt twee verschillende situaties:

Situatie 1:

3.2.6.2.1. Bevoegdheid inzake ouderlijke verantwoordelijkheid van een gerecht dat de echtscheiding behandelt

ARTIKEL 12, LEDEN 1 EN 2

Als een echtscheidingsprocedure bij een gerecht in een lidstaat aanhangig is gemaakt, is dat gerecht ook bevoegd inzake alle aangelegenheden inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid die samenhangen met die echtscheiding, zelfs als het betrokken kind zijn gewone verblijfplaats niet in die lidstaat heeft. Dit geldt ongeacht of het al dan niet een gemeenschappelijk kind betreft. Hetzelfde geldt wanneer bij dit gerecht een verzoek tot scheiding van tafel en bed of tot nietigverklaring van het huwelijk aanhangig is gemaakt.

Het gerecht dat de echtscheiding behandelt, is bevoegd als aan elk van de volgende voorwaarden wordt voldaan:

- ten minste één van de echtgenoten draagt de ouderlijke verantwoordelijkheid voor het kind;
- de echtgenoten en alle personen die de ouderlijke verantwoordelijkheid dragen, aanvaarden de bevoegdheid van het gerecht dat de echtscheiding behandelt, hetzij formeel, hetzij op enig andere ondubbelzinnige wijze; de rechter aan wie de zaak

⁽³³⁾ Zie punt 4.2.

wordt voorgelegd moet dit beoordelen op het ogenblik dat de zaak aanhangig wordt gemaakt;

- de bevoegdheid van dat gerecht wordt door het belang van het kind gerechtvaardigd.

De bevoegdheid van het gerecht dat de echtscheiding behandelt neemt een einde zodra:

- de beslissing in de echtscheidingszaak definitief is geworden; of
- een definitieve beslissing wordt gegeven in procedures betreffende de ouderlijke verantwoordelijkheid die nog aanhangig waren toen de beslissing in de echtscheidingszaak definitief werd; of
- de procedures betreffende de echtscheiding en de ouderlijke verantwoordelijkheid om een andere reden zijn beëindigd (bijv. de verzoekschriften inzake echtscheiding en ouderlijke verantwoordelijkheid worden ingetrokken).

NB: de opstellers van de verordening hadden niet de bedoeling om in de Engelse taalversie een onderscheid te maken tussen het begrip "superior interests of the child" (artikel 12, lid 1, onder b), en het begrip "best interests of the child" (artikel 12, lid 3, onder b). In versies van de verordening in andere talen worden in beide leden identieke bewoordingen gebruikt.

Situatie 2:

3.2.6.2.2. Bevoegdheid van een gerecht van een lidstaat waarmee het kind een nauwe band heeft⁽³⁴⁾

ARTIKEL 12, LID 3

De rechten van een lidstaat waar een zaak aanhangig is gemaakt krachtens een in artikel 3 vermelde bevoegdheidsgrond zijn, zelfs indien het kind niet zijn gewone verblijfplaats in die lidstaat heeft, ook in andere procedures dan echtscheiding, scheiding van tafel en bed of nietigverklaring van het huwelijk bevoegd inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid voor een kind, mits aan elk van de volgende voorwaarden is voldaan:

(34) Er moet worden gewezen op een recent verzoek om een prejudiciële beslissing voor het Europees Hof van Justitie met relevantie voor de interpretatie van artikel 12, lid 3. In het verzoek in zaak C-656/13, *L tegen M, R en K*, dat op 12 december 2013 is ingediend door het Nejvyšší soud České republiky (Tjechische Republiek), wordt gevraagd of artikel 12, lid 3, zo moet worden uitgelegd dat het de grondslag vormt van de bevoegdheid voor een procedure inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid ook wanneer geen desbetreffende procedure aanhangig is (dat wil zeggen "andere procedures dan die welke in lid 1 worden bedoeld"). Zie PB C 85 van 22 maart 2014, blz. 11. In een ander verzoek om een prejudiciële beslissing, dat op 2 augustus 2013 door het Court of Appeal (Engeland en Wales) (Civil Division) (Verenigd Koninkrijk) werd ingediend in zaak C-436/13, *E tegen B*, werd gevraagd of, wanneer prorogatie van rechtsmacht heeft plaatsgevonden wat de bevoegdheid krachtens artikel 12, lid 3, van een gerecht van een lidstaat met betrekking tot kwesties inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid voor een kind betreft, deze prorogatie dan enkel effecten sorteert totdat in de betrokken procedure een definitieve beslissing is gewezen, of dat dit gerecht ook bevoegd blijft nadat het definitief uitspraak heeft gedaan.

- het kind heeft een nauwe band met de lidstaat in kwestie, in het bijzonder omdat één van de personen die ouderlijke verantwoordelijkheid dragen zijn gewone verblijfplaats in die lidstaat heeft of omdat het kind onderdaan van die lidstaat is. Deze opsomming is niet limitatief, er kunnen ook andere criteria voor de band met de lidstaat worden toegepast;
- alle partijen bij de procedure aanvaarden op het tijdstip waarop de zaak aanhangig wordt gemaakt uitdrukkelijk of op een andere ondubbelzinnige wijze de bevoegdheid van dat gerecht (komt dus overeen met het vereiste bij situatie 1);
- de bevoegdheid is in het belang van het kind (komt overeen met het vereiste van artikel 12, lid 1, onder b); zie ook de opmerking aan het einde van punt 3.2.6.2.1).

3.2.6.2.3. Bevoegdheid op grond van artikel 12 indien een kind zijn gewone verblijfplaats heeft in een derde staat die geen partij is bij het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996 – artikel 12, lid 4

Artikel 12, lid 4, bepaalt dat de bevoegdheid op grond van artikel 12 in het “belang van het kind” wordt geacht wanneer het betrokken kind zijn gewone verblijfplaats heeft in een derde staat die geen verdragsluitende partij is bij het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996 inzake de bescherming van kinderen⁽³⁵⁾, met name indien een procedure in de betrokken derde staat onmogelijk blijkt te zijn.

De beperkte mogelijkheid tot prorogatie, die ertoe strekt dat een partij ervoor kan kiezen een zaak aanhangig te maken in een lidstaat waar het kind niet zijn gewone verblijfplaats heeft, maar waarmee het niettemin een nauwe band heeft, wordt dus bijvoorbeeld uitgebreid tot situaties waarin het kind de gewone verblijfplaats heeft op het grondgebied van een dergelijke derde staat. Het gerecht van deze lidstaat zal bevoegd zijn voor zover dit in het belang van het kind is en deze bevoegdheid op het tijdstip waarop de zaak aanhangig is gemaakt op ondubbelzinnige wijze door alle partijen is aanvaard.

3.2.7. Aanwezigheid van het kind – artikel 13

Wanneer de gewone verblijfplaats van het kind niet kan worden vastgesteld en artikel 12 niet van toepassing is, zijn overeenkomstig artikel 13 de gerechten van een lidstaat bevoegd inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid voor kinderen die zich op hun grondgebied bevinden.

3.2.8. Residuele bevoegdheid – artikel 14

Is geen enkel gerecht op basis van de artikelen 8 tot en met 13 bevoegd, dan mag het gerecht zijn bevoegdheid baseren op de nationale bepalingen inzake internationaal privaatrecht. Dergelijke beslissingen moeten in de andere lidstaten krachtens de verordening worden erkend en uitvoerbaar worden verklaard.

(35) Zie hoofdstuk 8.

3.3. Verwijzing naar een gerecht dat beter in staat is de zaak te behandelen – artikel 15 ⁽³⁶⁾

3.3.1. Onder welke omstandigheden kan een zaak op grond van artikel 15 naar een ander gerecht worden verwezen?

De verordening bevat een innoverende bepaling die bij wijze van uitzondering voorziet in de mogelijkheid dat een gerecht waarbij een zaak aanhangig is gemaakt en dat bevoegd is om over de grond van de zaak te oordelen, de zaak naar een gerecht van een andere lidstaat verwijst als dat beter in staat is de zaak te behandelen. Het gerecht kan de gehele zaak of een specifiek onderdeel ervan verwijzen.

Volgens de algemene regel is het bevoegde gerecht dat van de lidstaat op het grondgebied waarvan het kind zijn gewone verblijfplaats heeft op het tijdstip waarop de zaak bij het gerecht aanhangig wordt gemaakt (artikel 8). De bevoegdheid verschuift daarom niet automatisch wanneer het kind in de loop van de gerechtelijke procedure in een andere lidstaat zijn gewone verblijfplaats verkrijgt.

Er kunnen zich echter omstandigheden voordoen waarin het gerecht waarbij de zaak aanhangig is ("het oorspronkelijke gerecht") uitzonderlijk niet het best in staat is om de zaak te behandelen. Op grond van artikel 15 kan het oorspronkelijke gerecht in dergelijke situaties, indien dit in het belang van het kind is, de zaak naar een gerecht in een andere lidstaat verwijzen.

(36) Zie hierboven, voetnoot 34. In de aldaar aangehaalde zaak, *E tegen B*, werd aan het Hof van Justitie ook een tweede vraag voorgelegd over de werking van artikel 15: "Kunnen de gerechten van een lidstaat bevoegdheid overdragen overeenkomstig artikel 15 van de verordening, ingeval er op dat tijdstip met betrekking tot het kind geen procedure aanhangig is?". Bij het opstellen van deze tekst was de uitspraak van het Hof van Justitie nog niet gekend.

Wanneer een zaak eenmaal naar een gerecht in een andere lidstaat is verwezen, kan die niet naar nog een ander gerecht worden verwezen (overweging 13).

Verwijzing is mogelijk als aan de volgende voorwaarden is voldaan:

Het kind heeft een "bijzondere band" met de andere lidstaat. Artikel 15, lid 3, somt de vijf situaties op waarin volgens de verordening een dergelijke band bestaat:

- het kind heeft er na het aanhangig maken van de zaak bij het oorspronkelijke gerecht zijn gewone verblijfplaats verkregen; of
- het kind had voordien zijn gewone verblijfplaats in de andere lidstaat; of
- het kind is onderdaan van die lidstaat; of
- een van de personen die de ouderlijke verantwoordelijkheid dragen, heeft er zijn gewone verblijfplaats; of
- bestanddelen van het vermogen van het kind bevinden zich in de andere lidstaat en de zaak heeft betrekking op maatregelen ter bescherming van het kind die verband houden met het beheer, de instandhouding van of de beschikking over die bestanddelen.

Daarnaast moeten beide gerechten ervan overtuigd zijn dat een verwijzing in het belang van het kind is. De rechters moeten samenwerken om dit op basis van de "specifieke omstandigheden van de zaak" na te gaan. Zij doen dit hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van de respectieve centrale autoriteiten.

3.3.2. Wie neemt het initiatief tot de verwijzing?

De verwijzing kan gebeuren:

- op verzoek van een partij; of
- op initiatief van het gerecht, als ten minste een partij ermee instemt; of
- op verzoek van een gerecht van een andere lidstaat, als minstens één partij ermee instemt.

3.3.3. Welke procedure is van toepassing?

Wanneer een verzoek tot verwijzing wordt ingediend of wanneer het gerecht de zaak ambtshalve wil verwijzen, heeft het de keuze uit twee mogelijkheden:

- **het kan de behandeling van de zaak aanhouden en de partijen uitnodigen om een verzoek te richten aan het gerecht van de andere lidstaat; of**
- **het kan het gerecht van de andere lidstaat rechtstreeks verzoeken de zaak over te nemen.**

In het eerste geval stelt het oorspronkelijke gerecht een termijn vast waarbinnen de partijen de zaak bij de gerechten van de andere lidstaat aanhangig moeten maken. Als de partijen de zaak niet binnen deze termijn aanhangig maken, is de zaak niet verwezen en blijft het oorspronkelijke gerecht zijn bevoegdheid uitoefenen. De verordening voorziet niet in een specifieke termijn. Deze zou evenwel voldoende kort moeten zijn om ervoor te zorgen dat de verwijzing geen nodeloze vertraging veroorzaakt die nadelig is voor het kind en de partijen. Het gerecht dat het verzoek tot verwijzing ontvangt moet binnen zes weken na het aanhangig maken beslissen of het

de verwijzing aanvaardt. Indien het de verwijzing niet aanvaardt, blijft het oorspronkelijke gerecht bevoegd voor de zaak in zijn geheel en moet het deze bevoegdheid ook uitoefenen.

De vraag die moet worden gesteld is of in het specifieke geval een verwijzing in het belang van het kind zou zijn. Deze beoordeling moet gebeuren op basis van het beginsel van wederzijds vertrouwen en van de veronderstelling dat de gerechten van alle lidstaten in beginsel in staat zijn een zaak te behandelen. De centrale autoriteiten kunnen een belangrijke rol spelen door de rechters over de situatie in de andere lidstaat in te lichten.

3.3.4. Enkele praktische aspecten

3.3.4.1. Hoe weet een rechter die een zaak wil verwijzen welk gerecht van de andere lidstaat bevoegd is?

De Europese justitiële atlas voor burgerlijke zaken kan dienen om het bevoegde gerecht van de andere lidstaat te vinden. De justitiële atlas vermeldt de territoriaal bevoegde gerechten van de verschillende lidstaten met contactgegevens (naam, telefoon, e-mail, enz.) (zie justitiële atlas⁽³⁷⁾). Ook de overeenkomstig de verordening aangewezen centrale autoriteiten kunnen de rechters bijstaan bij het vinden van het bevoegde gerecht van de andere lidstaat. Zij zijn daartoe gehouden op grond van artikel 55, onder c)⁽³⁸⁾.

(37) http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/

(38) Zie hoofdstuk 7.

3.3.4.2. Hoe moeten de rechters communiceren?

Artikel 15 schrijft voor dat de gerechten in het kader van de verwijzing samenwerken, hetzij rechtstreeks of door tussenkomst van de centrale autoriteiten. Voor de betrokken rechters kan het bijzonder nuttig zijn om met elkaar te overleggen, teneinde na te kunnen gaan of in het specifieke geval aan de vereisten voor een verwijzing is voldaan en met name of de verwijzing in het belang van het kind zou zijn. Als beide rechters een gemeenschappelijke taal spreken of begrijpen mogen ze niet aarzelen per telefoon of per e-mail rechtstreeks met elkaar contact op te nemen.⁽³⁹⁾ Andere vormen van moderne technologie kunnen ook nuttig zijn, zoals bijv. conferentiesprekken. Als er taalproblemen zijn, kunnen de rechters, voor zover de middelen dit toelaten, een beroep doen op tolken. Ook de centrale autoriteiten kunnen de rechters bijstaan.

De rechters zullen de partijen en hun raadslieden regelmatig willen informeren, maar het is aan de rechters om voor zichzelf te beslissen welke procedures en voorzorgsmaatregelen in een specifiek geval gepast zijn.

3.3.4.3. Wie is verantwoordelijk voor de vertaling van documenten?

Artikel 15 bevat geen bepalingen in verband met vertalingen. De rechters moeten trachten een pragmatische oplossing te vinden die past bij de behoeften en omstandigheden van elk afzonderlijk geval. Onverminderd het procesrecht van de aangezochte staat, kan het zijn dat de vertaling niet nodig is indien de zaak wordt verwezen naar een rechter die de taal van de zaak begrijpt. Als vertaling nodig is, zou zij tot de belangrijkste documenten kunnen worden beperkt. De centrale autoriteiten kunnen ook bijstand verlenen voor het verstrekken van officieuze vertalingen⁽⁴⁰⁾.

(39) De Haagse Conferentie voor internationaal privaatrecht heeft het initiatief genomen tot het opzetten van een internationaal netwerk van rechters, dat onder meer als doel heeft de rechtstreekse communicatie tussen rechters in het kader van het internationaal familierecht te bevorderen. De Haagse Conferentie heeft enkele algemene richtsnoeren opgesteld voor de communicatie tussen gerechten. Voor beide wordt verwezen naar de website van de Haagse Conferentie - zie <http://www.hcch.net/upload/haguenetwork.pdf> en http://www.hcch.net/upload/brochure_djc_en.pdf. Binnen het Europees justitieel netwerk in burgerlijke en handelszaken is in de EU ook een netwerk van in familierecht gespecialiseerde rechters actief.

(40) Zie punt 3.3.4.1 en voetnoot 38.

3.3.4.4. Verwijzing naar een gerecht dat beter in staat is de zaak te behandelen – artikel 15

Als een zaak bij een krachtens de artikelen 8 tot en met 14 van de verordening bevoegd gerecht in een lidstaat ("LS A") aanhangig is gemaakt, kan dat gerecht die zaak bij wijze van uitzondering geheel of gedeeltelijk naar een gerecht van een andere lidstaat ("LS B") verwijzen, mits aan de volgende voorwaarden is voldaan:

3.4. Wat gebeurt er als in twee lidstaten een procedure aanhangig wordt gemaakt?

3.4.1. Gelijkaardige procedures in twee verschillende lidstaten betreffende hetzelfde kind – artikel 19, lid 2

Het kan voorkomen dat partijen bij gerechten van verschillende lidstaten procedures inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid instellen die betrekking hebben op hetzelfde kind, over hetzelfde onderwerp gaan en op dezelfde oorzaak berusten. Dit kan leiden tot parallelle procedures en derhalve mogelijk tot onverenigbare gerechtelijke beslissingen over hetzelfde onderwerp.

Artikel 19, lid 2, regelt de situatie waarin gerechtelijke procedures inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid in verschillende lidstaten aanhangig worden gemaakt betreffende:

- hetzelfde kind en
- hetzelfde onderwerp en dezelfde oorzaak

Artikel 19, lid 2, bepaalt dat in een dergelijk geval het gerecht waarbij de zaak het eerst is aangebracht in principe bevoegd is. Het gerecht waarbij de zaak het laatst is aangebracht, moet de zaak aanhouden en wachten tot het andere gerecht heeft vastgesteld of het al dan niet bevoegd is. Als het eerste gerecht zichzelf bevoegd acht, moet het andere gerecht zich onbevoegd verklaren. Het gerecht waarbij de zaak het laatst is aangebracht, mag de zaak slechts verder behandelen als het eerste gerecht tot de conclusie komt dat het niet bevoegd is of indien het beslist de zaak krachtens artikel 15 te verwijzen en het tweede gerecht de verwijzing aanvaardt.

3.4.2. Verschillende procedures in twee verschillende lidstaten betreffende hetzelfde kind – artikel 19, lid 2 en artikel 20

Het mechanisme van artikel 19, lid 2, speelt enkel indien de procedures in de twee lidstaten allebei procedures ten gronde zijn inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid. Indien de procedure in de eerste lidstaat echter gaat over voorlopige en bewarende maatregelen zoals bedoeld in artikel 20, dan vallen procedures die daarna in andere lidstaten zijn ingesteld en die ten aanzien van hetzelfde kind ten gronde handelen over de ouderlijke verantwoordelijkheid, niet onder de regel van artikel 19, lid 2. Dit steunt op de redenering dat de voorlopige en bewarende maatregelen niet uitvoerbaar zijn in de andere lidstaat en dat er dus geen risico is op onverenigbare gerechtelijke beslissingen.

Voorbeeld: de volgende feiten gaven aanleiding tot twee zaken voor het Hof van Justitie van de Europese Unie:

Twee kinderen werden geboren in lidstaat A. Hun vader was uit dezelfde lidstaat afkomstig, terwijl hun moeder afkomstig was uit lidstaat B. Kort na de geboorte verslechterde de relatie tussen de ouders, waarna de moeder aangaf dat ze met de kinderen naar lidstaat B wilde terugkeren. De ouders sloten een overeenkomst op grond waarvan de moeder beide kinderen naar lidstaat B kon overbrengen zodra een van de kinderen, een jongen, kon reizen. Het andere kind, een meisje, was ernstig ziek en kon het ziekenhuis niet verlaten. De moeder vertrok samen met de jongen naar lidstaat B.

De vader vond echter dat hij niet langer gehouden was door de overeenkomst omdat die niet was goedgekeurd door de betreffende autoriteiten. Hij startte een procedure voor een gerecht in lidstaat A met als doel voorlopige maatregelen te verkrijgen, met name het voorlopige gezagsrecht over de

beide kinderen. Dit werd hem ook toegekend. Later vroeg de moeder in lidstaat B in een procedure ten gronde het gezag over de jongen.

Op een bepaald ogenblik vroeg de vader op grond van de verordening de tenuitvoerlegging in lidstaat B van het voorlopige gezagsrecht dat hem was toegekend door het gerecht in lidstaat A. Het gerecht in lidstaat B verwees de zaak naar het Hof van Justitie met de vraag of de artikelen 21 en volgende betreffende de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen ook van toepassing zijn op uitvoerbare voorlopige maatregelen inzake het gezagsrecht als bedoeld in artikel 20. Het Hof besloot in deze zaak dat de beslissing ten gunste van de vader niet ten uitvoer kon worden gelegd op grond van artikel 21 van de verordening, voor zover deze beslissing voorlopige maatregelen inzake het gezagsrecht inhielden als bedoeld in artikel 20 van de verordening⁽⁴¹⁾.

In de aparte zaak die door de moeder in lidstaat B aanhangig werd gemaakt met als doel het gezagsrecht over de jongen te verkrijgen, nam het aangezochte gerecht contact op met het gerecht in lidstaat A om informatie te verkrijgen over de precieze aard van de procedure aldaar en met name over de beslissing die door het gerecht was genomen. Ondanks de tussenkomst van de verbindingsmagistraat van lidstaat A slaagden de gerechten er om diverse redenen niet in met elkaar te communiceren. Omdat er tussen beide ouders ook geen overeenstemming bestond, oordeelde het gerecht in lidstaat B dat het de zaak niet verder kon behandelen zonder de zaak eerst naar het Hof van Justitie van de Europese Unie te verwijzen⁽⁴²⁾. De vragen die in deze tweede zaak aan

de orde werden gesteld, werden door het Hof van Justitie behandeld tegen de achtergrond en in het licht van het arrest in de hierboven beschreven eerste zaak.

De eerste vraag die aan de orde was, was of de bepalingen van artikel 19, lid 2, over *lis pendens* en samenhangende procedures kunnen worden toegepast wanneer het gerecht - in dit geval het gerecht van lidstaat A - zoals kennelijk het geval was enkel werd aangezocht ter verkrijging van voorlopige en bewarende maatregelen in de zin van artikel 20 van de verordening, terwijl het gerecht van een andere lidstaat - in dit geval lidstaat B - dat krachtens de verordening bevoegd is om over de grond van de zaak te oordelen nadien door een andere partij in een geding met hetzelfde voorwerp wordt aangezocht om, al dan niet voorlopig, een beslissing ten gronde te geven over de ouderlijke verantwoordelijkheid. Het Hof van Justitie antwoordde dat de bepalingen van artikel 19, lid 2, in dergelijke omstandigheden niet konden worden toegepast.

Aan het Hof van Justitie werd ook gevraagd hoe lang het laatst aangezochte gerecht diende te wachten alvorens een beslissing te geven over de vraag of het eerst aangezochte gerecht bevoegd was om ten gronde te beslissen over de aanhangig gemaakte zaak. Het Hof gaf aan dat, wanneer het tweede aangezochte gerecht in lidstaat B, ondanks zijn inspanningen om van de partij die de aanhangigheid inroept, van het gerecht waarbij de zaak het eerst is aangebracht en van de centrale autoriteit informatie te verkrijgen, zoals in deze zaak het geval was, niet beschikt over gegevens aan de hand waarvan het voorwerp en de oorzaak van een bij een ander gerecht - in casu het gerecht van lidstaat A - ingediende vordering kunnen worden bepaald en waaruit met name blijkt dat dit gerecht bevoegd is overeenkomstig de verordening, en wanneer het belang van het kind wegens bijzondere omstandigheden vereist dat door het gerecht in lidstaat B een beslissing wordt genomen die kan worden erkend in andere lidstaten dan die van het gerecht waarbij de zaak het laatst is aangebracht, moet dit laatste gerecht na gedurende een redelijke termijn

(41) Zie het arrest van het Hof van Justitie van 15 juli 2010 in zaak C-256/09, *Bianca Purucker tegen Guillermo Valles Perez* ("Purucker I"), Jurispr. 2010, blz. I-7353.

(42) Zie het arrest van het Hof van Justitie van 9 november 2010 in zaak C-296/10, *Bianca Purucker tegen Guillermo Valles Perez* ("Purucker II"), Jurispr. 2010, blz. I-11163.

de antwoorden op de gestelde vragen te hebben afgewacht, het onderzoek van de bij hem ingediende vordering voortzetten. Bij de bepaling van die redelijke termijn moet rekening worden gehouden met de belangen van het kind in de specifieke omstandigheden van het aan de orde zijnde geschil.

Hoe kan een beslissing in een andere lidstaat worden erkend en ten uitvoer gelegd?

3.5. Erkenning en tenuitvoerlegging – algemeen

3.5.1. Procedure voor erkenning en tenuitvoerlegging – artikelen 21 en 23 tot en met 39

Iedere belanghebbende mag verzoeken dat een gerechtelijke beslissing inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid van een gerecht uit een lidstaat in een andere lidstaat erkend, niet erkend of uitvoerbaar wordt verklaard ("exequaturprocedure"). Een gerechtelijke beslissing houdende voorlopige maatregelen in de zin van artikel 20 wordt geacht niet krachtens de verordening uitvoerbaar te zijn buiten de lidstaat waar de beslissing is gegeven⁽⁴³⁾.

Het verzoek moet worden gericht tot het bevoegde gerecht van de lidstaat waar om erkenning en tenuitvoerlegging wordt verzocht. De hiervoor door de lidstaten aangewezen gerechten zijn opgenomen in lijst 1⁽⁴⁴⁾. Het bevoegde gerecht zal onverwijld verklaren dat de beslissing in die lidstaat uitvoerbaar is.

Noch de persoon jegens wie de tenuitvoerlegging wordt gevorderd, noch het kind, hebben daarbij het recht om opmerkingen in te dienen bij het gerecht. De rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie bevestigt dat de persoon jegens wie de beslissing is uitgesproken niet op grond van artikel 31 kan vragen om een verklaring dat de beslissing niet wordt erkend of uitgevoerd.⁽⁴⁵⁾

Elke partij kan tegen de beslissing een rechtsmiddel instellen en daarbij opmerkingen indienen. Indien het rechtsmiddel wordt ingesteld door de verzoeker, dan wordt de partij jegens wie tenuitvoerlegging wordt gevraagd, opgeroepen om te verschijnen voor het gerecht waarbij het rechtsmiddel is ingesteld.

3.5.2. Gronden tot weigering van de erkenning of tenuitvoerlegging van een beslissing betreffende de ouderlijke verantwoordelijkheid – artikel 23

Het gerecht zal slechts weigeren de beslissing uitvoerbaar te verklaren indien:

- dit kennelijk strijdig zou zijn met de openbare orde van de aangezochte lidstaat;
- de beslissing is gegeven zonder dat het kind in de aan de beslissing voorafgaande procedure in de gelegenheid is gesteld te worden gehoord, behalve in spoedeisende gevallen;
- de beslissing is gegeven in afwezigheid van een persoon aan wie het stuk waarmee het geding aanhangig is gemaakt niet tijdig en op zodanige wijze als met het oog op zijn verdediging noodzakelijk was, is betekend, tenzij vaststaat dat deze persoon ondubbelzinnig met de beslissing instemt;

(43) Zie hierboven, punt 3.4.2 en de zaak Purucker I, waarnaar verwezen wordt in voetnoot 41.

(44) PB C 85 van 23.3.2013, blz. 6.

(45) Zie het arrest van het Hof van Justitie van 11 juli 2008 in zaak C-195/08 PPU, *Inga Rinau*, Jurispr. 2008, blz. I-5271.

- de persoon die beweert dat de beslissing de uitoefening van zijn ouderlijke verantwoordelijkheid in de weg staat niet in de gelegenheid is gesteld te worden gehoord;
- de beslissing onverenigbaar is met een andere gerechtelijke beslissing, onder de voorwaarden van artikel 23, onder e) en f);
- de zaak betrekking heeft op de plaatsing van een kind in een andere lidstaat en de procedure van artikel 56 niet in acht is genomen.

3.5.3. Rechtsmiddelen tegen de beslissing betreffende de uitvoerbaarverklaring van een gerechtelijke beslissing – artikel 33

De partijen kunnen tegen de beslissing een rechtsmiddel instellen. Het rechtsmiddel staat open bij de hiervoor door de lidstaten aangewezen gerechten die zijn opgenomen in lijst 2⁽⁴⁶⁾. Beide partijen kunnen in dit stadium van de procedure bij het gerecht opmerkingen indienen.

3.5.4. Rechtsbijstand en andere bijstand – artikel 50 en artikel 55, onder b)

Personen die in de lidstaat van herkomst recht hadden op rechtsbijstand komen hier ook voor in aanmerking bij het aanvragen van exequatur. Deze personen kunnen ook worden bijgestaan door de centrale autoriteiten, die tot taak hebben de dragers van de ouderlijke verantwoordelijkheid die de erkenning en tenuitvoerlegging van een beslissing inzake ouderlijke verantwoordelijkheid in een andere lidstaat vorderen, informatie te verstrekken en bij te staan.

3.5.5. Erkenning en uitvoerbaarverklaring van authentieke akten en overeenkomsten – artikel 46

Zoals uiteengezet in de punten 3.1.3.2 en 3.1.3.3, geldt de procedure voor erkenning en uitvoerbaarverklaring ook voor authentieke akten en overeenkomsten die uitvoerbaar zijn in de lidstaat van herkomst. Zij worden dus in andere lidstaten onder dezelfde voorwaarden erkend en uitvoerbaar verklaard als gerechtelijke beslissingen.

3.5.6. Legalisatie van documenten niet vereist – artikel 52

In de gevallen waarin op grond van de verordening erkenning, uitvoerbaarverklaring of tenuitvoerlegging wordt gevraagd van een beslissing inzake ouderlijke verantwoordelijkheid, is geen legalisatie vereist van de documenten die hiervoor nodig zijn. Voor het in een andere lidstaat erkennen of ten uitvoer leggen van bijvoorbeeld een gerechtelijke beslissing over het gezagsrecht of van een certificaat betreffende de uitvoerbaarheid van een dergelijke beslissing, is dus geen legalisatie of soortgelijke formaliteit nodig.

3.5.7. Uitzonderingen op de algemene procedure voor erkenning en uitvoerbaarheid – artikel 40

3.5.7.1. Beslissingen over het omgangsrecht (recht op persoonlijk contact) en de terugkeer van het kind op grond van artikel 11, leden 6, 7 en 8 – artikelen 41 en 42

De hierboven beschreven procedure is over het algemeen van toepassing op beslissingen inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid, bijv. met betrekking tot het gezagsrecht. Er zijn evenwel twee uitzonderingen waarin deze procedure overeenkomstig de verordening niet hoeft te worden gevolgd en waarin een

(46) PB C 85 van 23.3.2013, blz. 6.

beslissing zonder enige procedure in andere lidstaten wordt erkend en uitvoerbaar is. Deze uitzonderingen hebben betrekking op het omgangsrecht (zie punt 3.6.3) en de terugkeer van het kind na een ongeoorloofde overbrenging of niet doen terugkeren (zie punt 4.4.7). In elk van deze gevallen bepaalt de verordening dat de uitvoerbaarverklaring niet nodig is en dat de bepalingen betreffende verzet tegen de erkenning en de weigeringsgronden uit artikel 23 niet van toepassing zijn. In plaats daarvan is een procedure vastgesteld waarbij een certificaat wordt afgegeven door het oorspronkelijke gerecht, dat samen met een afschrift van de beslissing waarop het betrekking heeft volstaat voor de rechtstreekse tenuitvoerlegging van de beslissing. Meer informatie over deze certificaten is te vinden in punt 3.6.3 en volgende inzake het omgangsrecht (recht op persoonlijk contact) en in punt 4.4.7 en volgende over de terugkeer van het kind.

3.5.7.2. Certificaat voor de tenuitvoerlegging van een beslissing waarbij de terugkeer van het kind wordt gelast – artikel 42 en bijlage IV

Het certificaat dat moet worden afgegeven voor de tenuitvoerlegging van een beslissing op grond van artikel 11, lid 8 betreffende de terugkeer van een kind na diens ongeoorloofde overbrenging, moet de volgende gegevens bevatten:

- (a) het kind is in de gelegenheid gesteld om te worden gehoord, tenzij dit vanwege de leeftijd of mate van rijpheid van het kind niet raadzaam werd geacht;

Opmerking: dit betekent dat het gerecht dat de beslissing heeft genomen en het certificaat afgeeft, verplicht is het kind te horen, tenzij het dit niet raadzaam acht. De rechter moet daarbij rekening houden

met de leeftijd en de rijpheid van het kind en mag het certificaat niet uitreiken tenzij aan deze voorwaarde is voldaan;

- (b) alle partijen zijn in de gelegenheid gesteld om te worden gehoord; en
- (c) het gerecht heeft in zijn beslissing rekening gehouden met de redenen en het bewijsmateriaal die ten grondslag lagen aan het bevel dat door de rechter in de andere lidstaat is gegeven om het kind krachtens artikel 13 van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980 niet te laten terugkeren.

Indien de rechter maatregelen heeft gelast ter bescherming van het kind na de terugkeer naar de lidstaat waar het zijn gewone verblijfplaats heeft, moeten de bijzonderheden daarvan in punt 14 van het certificaat worden opgenomen.

De rechter dient het certificaat ambtshalve af te geven.

3.5.7.3. Stukken voor de tenuitvoerlegging – artikel 45

Een partij die de uitvoering wil vorderen moet een afschrift overleggen van de gerechtelijke beslissing en van het certificaat dat op grond van artikel 41 of artikel 42 is afgegeven, in de taal van de beslissing. Indien om tenuitvoerlegging in de andere lidstaat wordt verzocht, moet een vertaling van het betreffende deel van het certificaat in een van de officiële talen van de aangezochte lidstaat worden toegevoegd. Bij een certificaat betreffende het omgangsrecht betreft dit de vertaling van de specifieke regelingen betreffende de uitoefening van het omgangsrecht, die in punt 12 van het certificaat moeten worden vermeld. Een certificaat betreffende de terugkeer van een kind moet vergezeld gaan van een

vertaling van de maatregelen die zijn genomen met het oog op de terugkeer van het kind en die beschreven moeten worden in punt 14 van het certificaat.

3.6. Regels inzake omgangsrecht (recht op persoonlijk contact) – Erkenning en uitvoerbaarheid – artikelen 40 en 41

3.6.1. Rechtstreekse erkenning en uitvoerbaarheid van het omgangsrecht (recht op persoonlijk contact) op grond van de verordening – artikelen 40 en 41

Een van de voornaamste beleidsdoelstellingen van de verordening is ervoor te zorgen dat een kind gedurende de hele kindertijd in contact kan blijven met alle personen die de ouderlijke verantwoordelijkheid dragen, zelfs na een echtscheiding en als zij in verschillende lidstaten wonen⁽⁴⁷⁾. De verordening vergemakkelijkt de uitoefening van grensoverschrijdende omgangsrechten door ervoor te zorgen dat een beslissing inzake het omgangsrecht die in de ene lidstaat is gegeven, in een andere lidstaat rechtstreeks wordt erkend en uitvoerbaar is, mits zij vergezeld is van een certificaat dat is afgegeven door het gerecht dat de beslissing heeft genomen⁽⁴⁸⁾. Dit belet niet dat personen die de ouderlijke verantwoordelijkheid dragen, als zij dat wensen, de erkenning en de tenuitvoerlegging van een gerechtelijke beslissing inzake omgangsrecht kunnen vorderen door op grond van de relevante bepalingen van de verordening het exequatur te vragen (zie artikel 40, lid 2, en punt 3.5).

(47) De verordening geeft zo uitdrukking aan de principes vervat in de artikelen 9 en 10 van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van het kind. Dit verdrag is van toepassing op alle kinderen jonger dan 18. Zie ook artikel 24, lid 3, van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, PB C 83 van 30 maart 2010, blz. 389.

(48) Zie punt 3.6.7.

3.6.2. Om welk omgangsrecht gaat het? – artikel 2, lid 10

Met “omgangsrecht” wordt in het bijzonder bedoeld het recht om een kind voor een beperkte tijd naar een andere plaats dan de gewone verblijfplaats mee te nemen.

De bepalingen inzake omgangsrecht gelden voor alle omgangsrechten, ongeacht wie de begunstigde is. Volgens het nationale recht kan een omgangsrecht worden toegekend aan de ouder bij wie het kind niet verblijft of aan andere familieleden zoals grootouders of derden.

“Omgangsrecht” omvat alle vormen van contact tussen het kind en de andere persoon, waaronder bijvoorbeeld contact per telefoon, via Skype, internet of e-mail.

Deze bepalingen inzake erkenning en tenuitvoerlegging zijn enkel van toepassing op beslissingen die omgangsrechten toekennen. De erkenning van beslissingen tot weigering van een verzoek tot omgangsrecht worden daarentegen door de algemene regels inzake erkenning beheerst.

3.6.3. Welke voorwaarden gelden voor de afgifte van een certificaat? – artikelen 40 en 41 en bijlage III

Een beslissing inzake het omgangsrecht wordt in een andere lidstaat rechtstreeks erkend en is er rechtstreeks uitvoerbaar op voorwaarde dat zij vergezeld gaat van een certificaat dat is afgegeven door de rechter van de lidstaat van herkomst die de beslissing heeft gegeven. Het certificaat strekt ertoe te garanderen dat tijdens de procedure in de lidstaat van herkomst bepaalde procedurele waarborgen in acht zijn genomen.

De rechter van de lidstaat van herkomst geeft het certificaat af na te hebben nagegaan of de volgende procedurele waarborgen in acht zijn genomen:

- alle partijen zijn in de gelegenheid gesteld te worden gehoord;
- het kind is in de gelegenheid gesteld te worden gehoord, tenzij dit vanwege de leeftijd of mate van rijpheid van het kind niet raadzaam werd geacht;
- indien de beslissing bij verstek is uitgesproken, is het stuk dat het geding inleidt de niet-verschenen persoon tijdig en op zodanige wijze als met het oog op zijn verdediging nodig was betekend of meegedeeld, of, wanneer het is betekend of meegedeeld zonder dat aan deze voorwaarden werd voldaan, staat het niettemin vast dat deze ondubbelzinnig met de beslissing instemt.

Hoewel de verordening hierover niets bepaalt kunnen rechters het aangewezen achten om, in de gevallen waarin besloten werd het kind niet te horen vanwege de leeftijd of mate van rijpheid, in hun beslissingen

te vermelden welke stappen werden ondernomen om deze leeftijd en rijpheid vast te stellen en de redenen te vermelden waarom het kind niet in de gelegenheid is gesteld te worden gehoord.

Als de procedurele waarborgen niet in acht zijn genomen, zal de beslissing in een andere lidstaat niet rechtstreeks worden erkend en uitvoerbaar worden verklaard en zullen de partijen hiervoor een exequatur moeten vragen (zie punt 3.5).

3.6.4. Het certificaat – artikel 41, lid 2

De rechter van de lidstaat van herkomst geeft het certificaat af in de taal van de beslissing, met gebruikmaking van het in bijlage III opgenomen modelformulier. Het certificaat geeft niet alleen aan of de hierboven vermelde procedurele waarborgen in acht zijn genomen, maar bevat ook praktische informatie die bedoeld is om de tenuitvoerlegging van de beslissing makkelijker te maken. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om de namen en adressen van de personen die de ouderlijke verantwoordelijkheid hebben en van de betrokken kinderen, informatie over praktische regelingen voor de uitoefening van het omgangsrecht, specifieke verplichtingen die aan de houder van het omgangsrecht of aan de andere ouder zijn opgelegd, of beperkingen waarmee de uitoefening van het omgangsrecht gepaard gaat. Alle op het certificaat vermelde verplichtingen inzake het omgangsrecht zijn in principe op grond van de bepalingen rechtstreeks uitvoerbaar.

3.6.5. Wanneer moet de rechter van de lidstaat van herkomst het certificaat afgeven? – artikel 41, leden 1 en 3

Dit hangt af van de vraag of het, ten tijde van het afgeven van de beslissing, waarschijnlijk is dat het omgangsrecht in een grensoverschrijdende context zal worden uitgeoefend.

3.6.5.1. Het omgangsrecht in gevallen met een grensoverschrijdend karakter

Indien het omgangsrecht betrekking heeft op een geval dat op het moment waarop de beslissing wordt gegeven een grensoverschrijdend karakter heeft, bijv. omdat één van de ouders in een andere lidstaat verblijft of naar een andere lidstaat wil verhuizen, geeft de rechter het certificaat ambtshalve (“*ex officio*”) af wanneer de beslissing uitvoerbaar wordt, ook indien zij slechts bij voorraad uitvoerbaar wordt.

Het nationale recht van veel lidstaten bepaalt dat gerechtelijke beslissingen inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid bij voorraad uitvoerbaar zijn. Indien in het nationale recht niet wordt bepaald dat een gerechtelijke beslissing bij voorraad uitvoerbaar is, kan de rechter van de lidstaat van herkomst overeenkomstig de verordening de beslissing bij voorraad uitvoerbaar verklaren. Dit heeft tot doel te vermijden dat opschortende rechtsmiddelen de uitvoering van een beslissing nodeloos zouden vertragen.

3.6.5.2. Het omgangsrecht in gevallen die geen grensoverschrijdend karakter hebben

Indien op het moment waarop de beslissing wordt gegeven niets erop wijst dat het omgangsrecht grensoverschrijdend zal worden uitgeoefend, is de rechter niet verplicht het certificaat af te geven. Blijkt daarentegen uit de omstandigheden van de zaak dat het omgangsrecht een grensoverschrijdend karakter zal of kan hebben, dan kunnen rechters het aangewezen achten het certificaat tegelijk met de beslissing af te geven. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn als het betrokken gerecht dicht bij de grens met een andere lidstaat is gelegen, of als de personen die de ouderlijke verantwoordelijkheid dragen een verschillende nationaliteit hebben.

Indien de situatie vervolgens een grensoverschrijdend karakter krijgt, bijv. omdat een van de personen die de ouderlijke verantwoordelijkheid dragen naar een andere lidstaat verhuist, kan op dat moment elke partij het gerecht dat de oorspronkelijke beslissing heeft gegeven verzoeken een certificaat af te geven.

3.6.6. Kan er tegen de afgifte van het certificaat een rechtsmiddel worden ingesteld? – artikel 43 en overweging 24

Nee, tegen de afgifte van een certificaat kunnen geen rechtsmiddelen worden ingesteld. Als de rechter van de lidstaat van herkomst het certificaat foutief heeft ingevuld zodat het de inhoud van de beslissing niet correct weergeeft, is het mogelijk om bij het gerecht dat de beslissing heeft gegeven een verzoek tot verbetering in te dienen. Het nationale recht van de lidstaat van herkomst zal in dat geval van toepassing zijn.

3.6.7. Welke rechtsgevolgen heeft het certificaat? – artikel 41, lid 1, en artikel 45

Een beslissing inzake het omgangsrecht die vergezeld gaat van een certificaat, is in andere lidstaten rechtstreeks erkend en uitvoerbaar, zonder dat daarvoor een procedure tot het verkrijgen van een uitvoerbaarverklaring moet worden gevolgd.

Het feit dat de beslissing inzake het omgangsrecht vergezeld gaat van een certificaat brengt met zich mee dat de persoon die het omgangsrecht heeft, kan verzoeken dat de beslissing zonder enige intermediaire procedure in een andere lidstaat wordt erkend en ten uitvoer gelegd (“exequatur”). Bovendien kan de andere partij zich niet tegen de erkenning van de beslissing verzetten. Het is dus niet nodig om een uitvoerbaarverklaring te vragen van een beslissing inzake omgangsrecht, en men kan zich tegen de erkenning van de beslissing niet verzetten op basis van de in artikel 23 opgesomde gronden tot weigering van de erkenning. Het gerecht in de lidstaat van herkomst moet een certificaat betreffende de beslissing afgeven, mits bepaalde procedurele waarborgen in acht zijn genomen. Een partij die de uitvoering van een beslissing inzake het omgangsrecht in een andere lidstaat wil vorderen, moet een afschrift overleggen van de gerechtelijke beslissing en van het certificaat. Het certificaat hoeft niet te worden vertaald, met uitzondering van punt 12 betreffende de regelingen inzake de uitoefening van het omgangsrecht.

3.6.8. De beslissing wordt behandeld als een in de lidstaat van tenuitvoerlegging gegeven beslissing – artikelen 44 en 47

Het certificaat zorgt ervoor dat de beslissing in de andere lidstaat met het oog op de erkenning en de tenuitvoerlegging wordt behandeld als een in die lidstaat gegeven beslissing.

Het feit dat een gerechtelijke beslissing in een andere lidstaat rechtstreeks wordt erkend en er uitvoerbaar is, brengt met zich mee dat zij als een “nationale” beslissing moet worden behandeld en onder dezelfde voorwaarden als een in die lidstaat gegeven beslissing moet worden erkend en ten uitvoer gelegd. Als een partij zich niet uit eigen beweging aan een gerechtelijke beslissing inzake het omgangsrecht houdt, kan de andere partij de autoriteiten van de lidstaat van uitvoering rechtstreeks verzoeken de beslissing ten uitvoer te leggen. De procedure van tenuitvoerlegging wordt niet door de verordening geregeld, maar door het nationale recht (zie hoofdstuk 5).

3.6.9. De bevoegdheid van de gerechten van de lidstaat van tenuitvoerlegging om modaliteiten van de uitoefening van het omgangsrecht vast te stellen – artikel 48

De tenuitvoerlegging kan worden bemoeilijkt of zelfs onmogelijk worden gemaakt als de beslissing geen of onvoldoende informatie bevat over de organisatorische aspecten van het uitoefenen van het omgangsrecht. Om ervoor te zorgen dat het omgangsrecht in dergelijke situaties niettemin ten uitvoer kan worden gelegd, verleent de verordening de gerechten van de lidstaat van tenuitvoerlegging de bevoegdheid om de nodige praktische

modaliteiten van uitoefening van het omgangsrecht vast te stellen, mits de wezenlijke bestanddelen van de beslissing worden geëerbiedigd.

Artikel 48 kent het gerecht van tenuitvoerlegging geen bevoegdheid ten gronde toe. De krachtens deze bepaling vastgestelde praktische modaliteiten houden derhalve op van toepassing te zijn, zodra een ten gronde bevoegd gerecht van de lidstaat een beslissing heeft genomen.

4. De regels inzake internationale ontvoering van kinderen binnen de EU

4.1. Algemene inleiding – artikelen 10, 11, 40, 42, 55 en 62

4.1.1. Verhouding met het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980 – artikelen 60 en 62 en overweging 17

Het Verdrag van 's-Gravenhage van 25 oktober 1980 inzake de burgerrechtelijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen ("het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980") is door alle lidstaten van de Europese Unie geratificeerd en blijft van toepassing op zaken aangaande kinderontvoering naar een andere lidstaat. Het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980 wordt echter aangevuld door een aantal bepalingen van de verordening die op dergelijke gevallen van toepassing zijn. In de betrekkingen tussen de lidstaten hebben de bepalingen van de verordening dus voorrang boven die van het verdrag, voor zover het gaat om onderwerpen die in de verordening zijn geregeld.

4.1.2. Ontmoedigen van kinderontvoering door ouders

Zowel het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980 als de verordening heeft tot doel het ontvoeren van kinderen door ouders naar een andere lidstaat te ontmoedigen. Als een ontvoering niettemin plaatsvindt, willen zowel het verdrag als de verordening de onmiddellijke terugkeer van het kind naar de lidstaat van herkomst waarborgen⁽⁴⁹⁾. In de context van het verdrag en de verordening heeft het begrip kinderontvoering zowel betrekking op de

ongeoorloofde overbrenging als op het niet doen terugkeren van een kind⁽⁵⁰⁾. Wat volgt heeft betrekking op beide scenario's.

4.1.3. Algemene beschrijving van de werking van de verordening voor wat betreft kinderontvoering

Wanneer een kind uit een lidstaat (de "lidstaat van herkomst") naar een andere lidstaat (de "aangezochte lidstaat") wordt ontvoerd, zorgt de verordening ervoor dat de gerechten van de lidstaat van herkomst ondanks de ontvoering bevoegd blijven om over het gezagsrecht te beslissen. Zodra een verzoek tot terugkeer van het kind bij een gerecht van de aangezochte lidstaat is ingediend, past dit gerecht het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980 toe zoals aangevuld door de verordening. Als het gerecht van de aangezochte lidstaat op grond van artikel 13 van het verdrag beslist dat het kind niet moet terugkeren, dan zendt het onmiddellijk een afschrift van zijn beslissing toe aan het bevoegde gerecht in de lidstaat van herkomst ("het oorspronkelijke gerecht"). Voor zover deze vraag al niet aan hem is voorgelegd, kan dit gerecht op verzoek van een partij de kwestie van het gezagsrecht onderzoeken. Als het oorspronkelijke gerecht een beslissing neemt die de terugkeer van het kind met zich mee brengt, dan is die beslissing in de aangezochte lidstaat rechtstreeks erkend en uitvoerbaar zonder dat exequatur nodig is (zie punt en het schema in punt 4.4.9).

(49) Zie overweging 17 van de verordening en, onder meer, artikel 1, onder a), en artikel 12 van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980.

(50) Zie artikel 2, leden 9 en 11 van de verordening en artikelen 3, 4 en 5 van het verdrag.

4.1.4. De hoofdbeginselen van de bepalingen inzake kinderonvoering

1. In beginsel blijven de rechten van de lidstaat van herkomst ook na de ongeoorloofde overbrenging of niet doen terugkeren van een kind bevoegd (zie het schema in punt 4.2.2).

2. De rechten van de aangezochte lidstaat waarborgen de onmiddellijke terugkeer van het kind (zie het schema in punt 4.3.6).

3. Als het gerecht van de aangezochte lidstaat op een van de gronden van artikel 13 van het verdrag beslist dat het kind niet moet terugkeren, dan zendt het een afschrift van deze beslissing toe aan het bevoegde gerecht in de lidstaat van herkomst, dat de partijen op de hoogte brengt. Beide gerechten moeten samenwerken (zie het schema in punt 4.4.9).

4. Als het gerecht van de lidstaat van herkomst beslist dat het kind moet terugkeren, komt het exequatur voor deze beslissing te vervallen en is de beslissing in de aangezochte lidstaat rechtstreeks uitvoerbaar (zie het schema in punt 4.4.9).⁽⁵¹⁾

5. De centrale autoriteiten van de lidstaat van herkomst en van de aangezochte lidstaat zullen samenwerken en de rechten bij hun taken bijstaan⁽⁵²⁾.

(51) In het arrest van het Hof van Justitie van 1 juli 2010 in zaak C-211/10 PPU, *Povse tegen Alpago*, Jurispr. 2010, blz. I-06673, verduidelijkte het Hof van Justitie onder meer dat de behandeling van een zaak voor het gerecht van de lidstaat van herkomst niet noodzakelijk hoeft te leiden tot een beslissing over het gezagsrecht, opdat een bevel tot terugkeer krachtens artikel 11, lid 8, uitvoerbaar zou zijn. Zie punt 5 en volgende.

(52) Zie artikel 55 van de verordening en artikel 7 van het verdrag.

4.1.5. Belang van de rol van de rechtbanken

In het algemeen moet gesteld worden dat er vanwege de complexiteit en de aard van de kwesties die door de diverse internationale instrumenten op het gebied van kinderonvoering worden geregeld, behoefte is aan gespecialiseerde of goed opgeleide rechters. Hoewel de gerechtelijke organisatie buiten het toepassingsgebied van de verordening valt, blijkt dat de lidstaten die de bevoegdheid om onder het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980 vallende zaken te behandelen bij een beperkt aantal gerechten of rechters hebben gecentraliseerd, daar positieve ervaringen mee hebben en dat dit de kwaliteit en de doeltreffendheid ten goede komt.

De laatste jaren heeft de internationale samenwerking tussen rechters in familiezaken zich steeds verder ontwikkeld. Er bestaat nu een groeiend netwerk van rechters die kunnen helpen bij het optimaliseren van de werking van het verdrag en van de verordening voor wat betreft kinderonvoering en andere kwesties waarbij kinderen betrokken zijn. In veel landen zijn verbindingsmagistraten aangewezen die de gerechtelijke communicatie kunnen vergemakkelijken en die advies en ondersteuning kunnen geven aan collega's in eigen land en in andere lidstaten bij het behandelen van dergelijke zaken⁽⁵³⁾.

(53) Voor meer over het Haags internationaal netwerk van rechters, zie http://www.hcch.net/index_en.php?act=text.display&tid=21. Zie ook hierboven, voetnoot 39. Het Europees netwerk van in familierecht gespecialiseerde rechters vormt een onderdeel van het Europees justitieel netwerk.

4.2. Bevoegdheidskwesties in gevallen van kinderontvoering

4.2.1. Geen wijziging van bevoegdheid na ontvoering – artikel 10

4.2.1.1. De rechten van de lidstaat van herkomst behouden de bevoegdheid

Om kinderontvoering door ouders over de grenzen van lidstaten heen te ontmoedigen, waarborgt artikel 10 dat de rechten van de lidstaat waar het kind vóór de ongeoorloofde overbrenging of het niet doen terugkeren zijn gewone verblijfplaats had (de “lidstaat van herkomst”) ook naderhand bevoegd blijven om over de grond van de zaak te oordelen. Slechts onder zeer strikte voorwaarden kan aan de rechten van de nieuwe lidstaat (de “aangezochte lidstaat”) bevoegdheid worden toegekend (zie het schema in punt 4.2.2).

4.2.1.2. Beperkte omstandigheden waarin de rechten van de aangezochte lidstaat bevoegd worden

De verordening staat slechts in twee situaties toe dat aan de rechten van de aangezochte lidstaat bevoegdheid wordt toegekend:

Situatie 1:

- Het kind heeft in de aangezochte lidstaat zijn gewone verblijfplaats verkregen; en
- Iedereen die gezagsrecht bezit, heeft berust in de ontvoering.

Situatie 2:

- Het kind heeft in de aangezochte lidstaat zijn gewone verblijfplaats verkregen en heeft minstens een jaar in die lidstaat gewoond nadat degenen die gezagsrecht bezitten kennis hebben gekregen of hadden moeten krijgen van de verblijfplaats van het kind; en
- Het kind is in zijn nieuwe omgeving geworteld, en **daarnaast is aan minstens één van de volgende voorwaarden voldaan**:
  - er is geen verzoek tot terugkeer ingediend binnen een jaar nadat de achtergelaten ouder kennis heeft gekregen of had moeten krijgen van de verblijfplaats van het kind;
  - een verzoek tot terugkeer is ingediend maar weer ingetrokken en binnen het jaar is geen nieuw verzoek ingediend;
  - een beslissing houdende de niet-terugkeer van het kind is in de aangezochte lidstaat gegeven en de rechten van beide lidstaten hebben de krachtens artikel 11, lid 6, vereiste stappen ondernomen, maar de zaak is krachtens artikel 11, lid 7, gesloten verklaard omdat de partijen niet binnen drie maanden na de oproeping daartoe conclusies hebben ingediend;
  - het bevoegde gerecht van de lidstaat van herkomst heeft een beslissing over het gezagsrecht uitgesproken die niet de terugkeer van het kind met zich mee brengt. Er moet hierbij worden opgemerkt dat het Europees Hof van Justitie duidelijk heeft gesteld dat de voorwaarde van artikel 10, onder b), iv), strikt moet worden uitgelegd en dat de beslissing waarnaar wordt verwezen een eindbeslissing moet zijn. Een beslissing waarbij voorlopige en beschermende maatregelen worden gegeven, voldoet dus niet aan deze voorwaarde en kan er niet toe strekken dat de bevoegdheid wordt overgedragen aan de rechten van de lidstaat waar het kind naartoe is gebracht.⁽⁵⁴⁾

(54) Zie zaak C-211/10 PPU, *Povse tegen Alpaço*, hierboven aangehaald in voetnoot 51, punten 39 tot en met 49.

4.2.2. Bevoegdheid in gevallen van kinderontvoering – gevolgen van artikel 10

Voorbeeld: Een kind wordt uit lidstaat A ontvoerd naar lidstaat B en blijft daar. Welk gerecht is bevoegd om over de grond van de zaak te beslissen?

4.3. Bepalingen om de onmiddellijke terugkeer van het kind te verzekeren – artikel 11, leden 1 tot en met 5

4.3.1. Het gerecht past het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980 toe zoals aangevuld door artikel 11, leden 1 tot en met 5, van de verordening

Als een gerecht van een lidstaat een verzoek om terugkeer van een kind op grond van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980 ontvangt, past het de bepalingen van het verdrag toe zoals deze door artikel 11, leden 1 tot en met 5 van de verordening zijn aangevuld (zie het schema in punt 4.3.6). Met het oog daarop kan de rechter het nuttig achten de relevante jurisprudentie over dit verdrag te raadplegen. Die is beschikbaar via de INCADAT-databank, die door de Haagse Conferentie voor internationaal privaatrecht is opgezet⁽⁵⁵⁾. Het toelichtend verslag en de praktijkgidsen over dit verdrag kunnen eveneens nuttig zijn (zie de website van de Haagse Conferentie voor internationaal privaatrecht)⁽⁵⁶⁾. Het Europees justitieel netwerk in burgerlijke en handelszaken heeft eveneens een praktijkgids samengesteld met informatie over de procedure voor en de behandeling van zaken in verband met terugkeer.⁽⁵⁷⁾

(55) <http://www.incadat.com/>. De INCADAT-databank bevat nu ook zaken die betrekking hebben op de verordening en zaken van het Hof van Justitie van de Europese Unie en van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens.

(56) http://www.hcch.net/index_en.php; http://www.hcch.net/index_en.php?act=text&display&tid=21; http://www.hcch.net/index_en.php?act=publications.details&pid=2779.

(57) Zie https://e-justice.europa.eu/content_parental_child_abduction-309-nl.do?init=true

4.3.2. Het gerecht beoordeelt of er sprake is van een ontvoering – artikel 2, lid 11, onder a) en b)

De rechter zal eerst nagaan of er sprake is van “ongeoorloofde overbrenging of niet doen terugkeren”. De definitie van artikel 2, lid 11, van de verordening vertoont grote overeenkomsten met die van artikel 3 van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980 en heeft betrekking op het overbrengen of het niet doen terugkeren van een kind, in strijd met het gezagsrecht dat is toegekend overeenkomstig het recht van de lidstaat waarin het kind meteen vóór de ontvoering zijn gewone verblijfplaats had.

4.3.2.1. Betekenis van het begrip “gezagsrecht” – artikel 2, leden 9 en 11

Het spreekt voor zich dat de betekenis van het begrip gezagsrecht centraal staat bij de vraag of er al dan niet sprake is van een ongeoorloofde overbrenging of niet doen terugkeren. De betekenis van het begrip kan niet enkel gebaseerd zijn op de wetgeving van de lidstaat waarin het betrokken kind zijn gewone verblijfplaats heeft. Er moet een autonome betekenis aan worden gegeven die in overeenstemming is met de begrippen uit de verordening en het verdrag. Het bestaan en de uitoefening van het gezagsrecht zullen eventueel ook moeten worden beoordeeld in het licht van de bepalingen van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie. Net als artikel 8 van het EVRM waarborgt artikel 7 van het handvest immers voor eenieder het recht op de eerbiediging van zijn familie- en gezinsleven. Krachtens artikel 51 van het handvest dienen de instellingen van de EU en de lidstaten bij de tenuitvoerlegging van het EU-recht de rechten van het handvest te eerbiedigen, de beginselen na te leven en de toepassing ervan te bevorderen⁽⁵⁸⁾.

(58) Zie het arrest van het Hof van Justitie van 5 oktober 2010 in zaak C-400/10 PPU, *McB tegen L.E.*, Jurispr. 2010, blz. I-8965.

Voorbeeld: Deze kwestie was aan de orde in een zaak voor het Hof van Justitie waar de vader en de moeder van drie kinderen niet met elkaar gehuwd waren en de vader, krachtens de wetgeving van de gewone verblijfplaats van de kinderen, geen gezagsrecht kon laten gelden zonder rechterlijke beslissing of overeenkomst. Nadat de kinderen door hun moeder waren overgebracht naar een andere lidstaat verzocht de vader om hun terugkeer op grond van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980, zoals aangevuld door de verordening. De vader pleitte voor de toepassing van artikel 7 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, opdat de verordening zo zou worden uitgelegd dat een dergelijk gezagsrecht van rechtswege wordt verworven door de vader van een buitenhuwelijks kind wanneer hij en zijn kinderen eenzelfde gezinsleven leiden als een gezin gebaseerd op het huwelijk. In dat geval zou de overbrenging van de kinderen ongeoorloofd zijn in de zin van de verordening en van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980.

In deze zaak stelde het Hof van Justitie dat het handvest alleen kan worden gebruikt voor de interpretatie van de verordening en niet voor de beoordeling van het nationale recht.⁽⁵⁹⁾ Om die reden, en rekening houdend met de rechtspraak van het Europees Hof voor de rechten van de mens (EHRM), kan niet worden gesteld dat aan de vader de mogelijkheid is ontzegd om het gezagsrecht te verwerven. Het staat de vader vrij om voor een rechtbank het gezagsrecht te vragen, waarbij deze rechtbank na zou kunnen gaan of dit recht moet worden verleend, rekening houdend met de bescherming van de belangen van de kinderen. Het Hof van Justitie oordeelde dat artikel 7 van het handvest er niet aan in de weg staat dat de wettelijke regeling van een lidstaat de verwerving van het gezagsrecht door de vader van een kind, die niet is gehuwd met de moeder van dat kind, afhankelijk stelt van de verkrijging van een beslissing van de bevoegde nationale rechterlijke instantie waarbij hem een dergelijk recht wordt toegekend, met als gevolg dat de overbrenging van dat kind door zijn moeder of de niet-terugkeer daarvan, ongeoorloofd wordt in de zin van artikel 2, lid 11, van die verordening.

(59) Ibid.

4.3.2.2. Daadwerkelijke uitoefening van het gezagsrecht en het gezamenlijk gezagsrecht – artikel 2, lid 11, onder b)

De overbrenging of het niet doen terugkeren van een kind worden op grond van artikel 2, lid 11, onder b) van de verordening alleen dan als ongeoorloofd beschouwd indien het gezagsrecht, alleen of gezamenlijk, op het tijdstip van overbrenging of niet doen terugkeren daadwerkelijk werd uitgeoefend, dan wel zou zijn uitgeoefend indien een zodanige gebeurtenis niet had plaatsgevonden.

De verordening voegt hieraan toe dat het gezag wordt geacht gezamenlijk te worden uitgeoefend als een van de personen die de ouderlijke verantwoordelijkheid dragen de verblijfplaats van het kind niet kan bepalen zonder de instemming van de andere persoon die de ouderlijke verantwoordelijkheid draagt. Bijgevolg is het zonder de instemming van de betrokken persoon overbrengen van een kind van de ene lidstaat naar de andere, kinderontvoering in de zin van de verordening. Als de overbrenging volgens het nationale recht legaal is, kan artikel 9 van de verordening van toepassing zijn.⁽⁶⁰⁾

4.3.3. Het gerecht moet steeds de terugkeer van het kind bevelen als de bescherming van het kind in de lidstaat van herkomst kan worden gewaarborgd – artikel 11, lid 4

De verordening versterkt het beginsel dat het gerecht de onmiddellijke terugkeer van het kind moet bevelen door de uitzonderingen van artikel 13, lid 1, onder b), van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980 tot een strikt minimum te beperken. De regel is dat het kind steeds moet worden teruggebracht als zijn of haar bescherming in de lidstaat van herkomst kan worden gewaarborgd.

(60) Zie punt 3.2.4.

Krachtens artikel 13, lid 1, onder b), van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980 is het gerecht niet gehouden de terugkeer te gelasten indien dit het kind aan een lichamelijk of geestelijk gevaar zou blootstellen of in een ondraaglijke toestand zou brengen. De verordening gaat nog een stap verder door de verplichting om de terugkeer van het kind te gelasten uit te breiden tot gevallen waarin de terugkeer het kind aan dergelijke gevaren zou kunnen blootstellen, maar waarin het niettemin vaststaat dat adequate voorzieningen zijn getroffen om de bescherming van het kind na de terugkeer te verzekeren.

Het gerecht moet dit beoordelen op basis van de feitelijke omstandigheden. Het volstaat niet dat er in de lidstaat van herkomst procedures voor de bescherming van het kind bestaan; het moet vaststaan dat de autoriteiten van de lidstaat van herkomst concrete maatregelen hebben genomen om het betrokken kind te beschermen.

Doorgaans zal het voor de rechter moeilijk zijn om de feitelijke omstandigheden in de lidstaat van herkomst te beoordelen. De bijstand van de centrale autoriteiten van de lidstaat van herkomst zal van vitaal belang zijn om te kunnen beoordelen of in dat land al dan niet beschermende maatregelen zijn genomen en of deze het kind bij de terugkeer afdoende zullen beschermen.

4.3.4. Horen van het kind – artikel 11, leden 2 en 5⁽⁶¹⁾

4.3.4.1. Het kind en de verzoeker moeten in de gelegenheid worden gesteld te worden gehoord

De verordening versterkt het recht van het kind om in de loop van de procedure te worden gehoord. Het gerecht moet het kind derhalve in de gelegenheid stellen te worden gehoord, tenzij de rechter dit niet raadzaam acht wegens de leeftijd en

(61) Zie ook verder, hoofdstuk 6.

de mate van rijpheid van het kind⁽⁶²⁾ (zie hoofdstuk 6, punt 6.2). De verordening bevat geen criteria voor het bepalen van de leeftijd of van de mate van rijpheid, en schrijft geen procedure voor het horen van het kind voor. Daarnaast kan het gerecht de terugkeer van het kind niet weigeren zonder eerst de persoon die om de terugkeer heeft verzocht in de gelegenheid te stellen te worden gehoord. Gelet op de strikte termijn moet het horen zo snel en efficiënt mogelijk gebeuren.

4.3.4.2. Gebruik van de bewijsverordening

Een mogelijke aanpak is het gebruik van de procedures van Verordening (EG) nr. 1206/2001 betreffende de samenwerking tussen de gerechten van de lidstaten op het gebied van bewijsverkrijging in burgerlijke en handelszaken ("de bewijsverordening"). De bewijsverordening vergemakkelijkt de samenwerking tussen gerechten van verschillende lidstaten op het gebied van de bewijsverkrijging in burgerlijke en handelszaken, met inbegrip van familierechtelijke zaken. Een gerecht kan ofwel het bevoegde gerecht van een andere lidstaat verzoeken een handeling tot het verkrijgen van bewijs te verrichten, ofwel rechtstreeks in de andere lidstaat een handeling tot het verkrijgen van bewijs verrichten. Aangezien het gerecht binnen een termijn van zes weken over de terugkeer van het kind moet beslissen, moet het verzoek noodzakelijkerwijze zonder uitstel worden uitgevoerd - en ruim binnen de termijn van negentig dagen van artikel 10, lid 1, van de bewijsverordening. Het in artikel 10, lid 4, van de bewijsverordening voorgestelde gebruik van video- en teleconferentie zou in zaken waar kinderen bij betrokken zijn bijzonder nuttig kunnen zijn voor de bewijsverkrijging.

(62) Artikel 12, lid 2, van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van het kind bevat een gelijkaardige bepaling; zie ook artikel 24, lid 1, van Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.

4.3.5. Het gerecht beslist binnen een termijn van zes weken – artikel 11, lid 3

Het gerecht moet de snelste procedures die in het nationale recht beschikbaar zijn toepassen en een beslissing nemen binnen zes weken na de indiening van het verzoek tot terugkeer van het kind. Deze termijn mag alleen worden overschreden wanneer uitzonderlijke omstandigheden het onmogelijk maken deze in acht te nemen.

Uit artikel 11, lid 3, blijkt niet dat beslissingen tot terugkeer van het kind, die binnen een termijn van zes weken moeten worden gegeven, binnen dezelfde termijn uitvoerbaar moeten zijn.

Dit is echter de enige interpretatie waarmee het doel – de onmiddellijke terugkeer van het kind binnen de strikte termijn te garanderen – daadwerkelijk kan worden verwezenlijkt. Deze doelstelling zou in het gedrang kunnen komen als het nationale recht voorziet in de mogelijkheid schorsend beroep aan te tekenen tegen de beslissing tot terugkeer, zonder dat voor die beroepsprocedure een termijn geldt.

Daarom moeten de lidstaten proberen te garanderen dat een binnen de voorgeschreven termijn van zes weken gegeven beslissing tot terugkeer “uitvoerbaar” is. Hoe dit doel wordt bereikt, is een kwestie van nationaal recht.

Er kan hiervoor aan verschillende procedures worden gedacht, bijvoorbeeld:

(a) het nationale recht kan beroep tegen een beslissing die de terugkeer van het kind met zich brengt uitsluiten; of

(b) het nationale recht kan de mogelijkheid bieden om beroep in te stellen, maar bepalen dat een beslissing die de terugkeer van het kind met zich meebrengt bij voorraad uitvoerbaar is;

(c) als het nationale recht de mogelijkheid biedt om een beroep in te stellen dat de uitvoerbaarheid van de beslissing opschort, moeten de lidstaten procedures invoeren om

- de beslissing uitvoerbaar te verklaren indien de omstandigheden van de zaak dat vereisen en
- een versnelde behandeling van het beroep te verzekeren zodat de termijn van zes weken in acht kan worden genomen.

Het vereiste inzake een snelle procedure, zoals hierboven beschreven, dient *mutatis mutandis* ook te gelden voor beslissingen houdende de niet-terugkeer, opdat snel duidelijkheid ontstaat over de situatie van het kind.

4.3.6. De terugkeer van het kind – de regels van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980 vergeleken met die van de verordening

Opmerking: de bepalingen van de verordening (artikel 11, leden 2 tot en met 5) hebben voorrang boven de desbetreffende bepalingen van het verdrag.

	Relevante bepalingen van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980	Relevante bepalingen van de verordening
De verplichting om de terugkeer van het kind te bevelen	Artikel 12: Het gerecht van de lidstaat waarnaar het kind is ontvoerd ("het gerecht") gelast in principe de onmiddellijke terugkeer van het kind als minder dan een jaar is verstreken sinds de ontvoering.	Artikel 11, leden 2 tot en met 5: De verordening bevestigt en versterkt dit beginsel.
De uitzondering op deze verplichting	Artikel 13, lid 1, onder b): Het gerecht is niet verplicht de terugkeer te bevelen als er een ernstig risico bestaat dat het kind door zijn terugkeer aan een lichamelijk of geestelijk gevaar zou worden blootgesteld, dan wel op enigerlei andere wijze in een ondraaglijke toestand zou worden gebracht.	Artikel 11, lid 4: Het gerecht kan niet weigeren de terugkeer van het kind te gelasten op grond dat dit het kind aan gevaar zou blootstellen, wanneer vaststaat dat de autoriteiten van de lidstaat van herkomst passende maatregelen hebben genomen om de veiligheid van het kind bij zijn terugkeer te verzekeren.
Het horen van het kind	Artikel 13, lid 2: Het gerecht kan weigeren de terugkeer van het kind te gelasten, indien het kind zich verzet tegen zijn terugkeer en een leeftijd en mate van rijpheid heeft bereikt die rechtvaardigen dat met zijn mening rekening wordt gehouden.	Artikel 11, lid 2: Het gerecht zal het kind in de gelegenheid stellen tijdens de procedure te worden gehoord, tenzij dit gezien de leeftijd en de rijpheid van het kind niet raadzaam wordt geacht.
Het horen van de persoon met gezagsrecht die niet de ontvoerder is	(geen bepaling)	Artikel 11, lid 5: Het gerecht kan de terugkeer van een kind niet weigeren indien de persoon die om de terugkeer van het kind verzoekt niet in de gelegenheid is gesteld te worden gehoord.
De termijn voor de behandeling van verzoeken tot terugkeer	Artikelen 2 en 11: Artikel 2: De verdragsluitende staten nemen alle passende maatregelen om de doelstellingen van het verdrag te verwezenlijken. Hiertoe dienen zij van de snelst mogelijke procedures gebruik te maken. Artikel 11: Het gerecht treft onverwijld maatregelen ter bevordering van de terugkeer van het kind. Als het gerecht niet binnen de zes weken uitspraak doet, kan het gevraagd worden de redenen voor de vertraging toe te lichten.	Artikel 11, lid 3: Het gerecht maakt gebruik van de snelste procedures die in het nationale recht beschikbaar zijn. Het gerecht beslist uiterlijk zes weken nadat het verzoek aanhangig is gemaakt, tenzij dit als gevolg van uitzonderlijke omstandigheden onmogelijk blijkt.

4.4. Wat gebeurt er als het gerecht beslist dat het kind niet moet terugkeren? – artikel 11, leden 6 en 7

4.4.1. Het bevoegde gerecht zendt een afschrift van de beslissing houdende niet-terugkeer toe aan het bevoegde gerecht van de lidstaat van herkomst.

Vanwege de strikte voorwaarden van artikel 13 van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980 en van artikel 11, leden 2 tot en met 5, van de verordening, is het waarschijnlijk dat de gerechten in de meeste gevallen zullen beslissen dat het kind moet terugkeren.

Voor de uitzonderlijke gevallen waarin een gerecht niettemin krachtens artikel 13 van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980 beslist dat een kind niet moet terugkeren, voorziet artikel 11, leden 6 en 7, van de verordening in een aparte procedure. Volgens deze procedure moet een gerecht dat een beslissing houdende de niet-terugkeer heeft gegeven, ongeacht of de beslissing definitief is geworden of dat er nog beroep tegen kan worden aangetekend, een afschrift van zijn beslissing samen met de desbetreffende documenten toezenden aan het bevoegde gerecht van de lidstaat van herkomst.⁽⁶³⁾ Deze toezending kan ofwel rechtstreeks van het ene gerecht aan het andere gebeuren, ofwel via de centrale autoriteiten van de twee lidstaten. Het gerecht van de lidstaat van herkomst moet de stukken binnen een maand na de beslissing houdende niet-terugkeer ontvangen.

Tenzij de zaak al door een van de partijen bij het gerecht aanhangig is gemaakt, deelt het gerecht van de lidstaat van herkomst de informatie mee

aan de partijen en nodigt het hen uit om binnen drie maanden na de oproeping overeenkomstig het nationale recht conclusies in te dienen om aan te geven of zij willen dat het gerecht van de lidstaat van herkomst de kwestie van het gezagsrecht over het kind onderzoekt.

Als de partijen binnen de termijn van drie maanden geen conclusies indienen, sluit het gerecht van de lidstaat van herkomst de zaak.

Het gerecht van de lidstaat van herkomst onderzoekt de zaak als ten minste één van de partijen conclusies daartoe indient. Hoewel de verordening hiervoor geen termijn oplegt, is het de bedoeling dat zo snel mogelijk een beslissing wordt gegeven.

4.4.2. Aan welk gerecht wordt de beslissing houdende niet-terugkeer toegezonden? – artikel 11, lid 6

De beslissing houdende niet-terugkeer en de desbetreffende documenten worden toegezonden aan het ten gronde bevoegde gerecht.

Als een gerecht in de lidstaat van herkomst reeds eerder een beslissing met betrekking tot het betrokken kind heeft gegeven, dan worden de documenten in beginsel aan dat gerecht toegezonden. Bij ontstentenis van een beslissing wordt de informatie toegezonden aan het gerecht dat volgens het recht van die lidstaat bevoegd is. In de meeste gevallen is dat het gerecht dat bevoegd is ten aanzien van de plaats waar het kind vóór de ontvoering zijn gewone verblijfplaats had. De Europese justitiële atlas voor burgerlijke zaken kan een nuttig hulpmiddel zijn om het bevoegde gerecht in de andere lidstaat te vinden⁽⁶⁴⁾. Ook de overeenkomstig de verordening aangewezen centrale

(63) Zie zaak C-195/08 PPU, *Inga Rinau*, Jurispr. 2008, blz. I-5271.

(64) https://e-justice.europa.eu/content_european_judicial_atlas_in_civil_matters-88-nl.do

autoriteiten kunnen de rechters bijstaan bij het vinden van het bevoegde gerecht van de andere lidstaat (zie hoofdstuk 7).

4.4.3. Welke documenten moeten worden toegezonden en in welke taal? – artikel 11, lid 6

Artikel 11, lid 6, bepaalt dat het gerecht dat de beslissing houdende niet-terugkeer heeft gegeven een afschrift toezendt van de beslissing en van de “desbetreffende stukken, met name het zittingsverslag”. De rechter die de beslissing heeft gegeven, moet uitmaken welke documenten relevant zijn. Daartoe geeft de rechter een behoorlijk overzicht van de belangrijkste elementen, waarbij hij de aandacht vestigt op de factoren die de beslissing hebben beïnvloed. Dit omvat doorgaans de stukken waarop de rechter zijn beslissing heeft gebaseerd, met inbegrip van bijv. alle door sociale diensten opgestelde verslagen over de toestand van het kind. Het andere gerecht moet de stukken binnen een maand na de beslissing ontvangen.

Artikel 11, lid 6, bevat geen bepalingen over de vertaling van stukken. De rechters moeten trachten een pragmatische oplossing te vinden die past bij de behoeften en omstandigheden van elk afzonderlijk geval. Onverminderd het procesrecht van de aangezochte staat, kan het zijn dat de vertaling niet nodig is indien de zaak wordt verwezen naar een rechter die de taal van de zaak begrijpt. Als vertaling nodig is, zou zij tot de belangrijkste documenten kunnen worden beperkt. De centrale autoriteiten kunnen ook bijstand verlenen voor het verstrekken van officieuze vertalingen. Als de vertaling niet mogelijk is binnen de termijn van één maand, moet zij in de lidstaat van herkomst worden verricht.

4.4.4. Het gerecht van de lidstaat van herkomst is bevoegd om ten gronde te beslissen over de zaak in zijn geheel – artikel 10, onder b), iii) en iv), artikel 11, lid 7, en artikel 42

Het gerecht van de lidstaat van herkomst dat in het kader van artikel 11, lid 7, een beslissing geeft, is bevoegd om over de zaak in zijn geheel te beslissen omdat dit het gerecht was van de gewone verblijfplaats van het kind, onmiddellijk vóór het ongeoorloofd overbrengen of niet doen terugkeren. Hierdoor is het bevoegd om niet alleen over het gezagsrecht met betrekking tot het kind te beslissen, maar ook over andere aspecten van de ouderlijke verantwoordelijkheid, zoals het omgangsrecht. De rechter zou zich in beginsel in dezelfde positie moeten bevinden als wanneer de ouder, in plaats van het kind te ontvoeren, een zaak bij het gerecht van de lidstaat van herkomst aanhangig zou hebben gemaakt om een bestaande beslissing over het gezagsrecht te wijzigen of om toestemming te vragen om de gewone verblijfplaats van het kind te wijzigen. Het is mogelijk dat de persoon die om de terugkeer van het kind verzoekt niet dezelfde verblijfplaats had als het kind vóór de ontvoering, of zelfs bereid is de overbrenging van de gewone verblijfplaats naar de andere lidstaat te aanvaarden op voorwaarde dat zijn of haar omgangsrecht dienovereenkomstig wordt aangepast.

4.4.5. De procedure bij het gerecht van de lidstaat van herkomst – artikel 11, lid 7, en artikel 42

Het gerecht in de lidstaat van herkomst moet bij de behandeling van de zaak bepaalde procedurele voorschriften in acht nemen. Het respecteren van deze voorschriften zal het gerecht van de lidstaat van herkomst later in staat stellen het in artikel 42, lid 2, bedoelde certificaat af te geven.

De rechter van de lidstaat van herkomst moet ervoor zorgen dat:

- alle partijen in de gelegenheid zijn gesteld te worden gehoord;
- het kind in de gelegenheid wordt gesteld te worden gehoord, tenzij het gerecht dit gezien de leeftijd en de rijpheid van het kind niet raadzaam acht;

Opmerking: dit betekent dat het gerecht van de lidstaat van herkomst, na een beoordeling van de leeftijd en de rijpheid van het kind, zelf moet beslissen of het kind al dan niet gehoord zal worden; tenzij aan deze voorwaarde is voldaan, mag het geen certificaat afgeven;

- zijn beslissing rekening houdt met de redenen en het bewijs op grond waarvan de beslissing houdende de niet-terugkeer is gegeven.

4.4.6. Terugkeer van het kind na ontvoering - enkele praktische aspecten

4.4.6.1. Hoe kan de rechter van de lidstaat van herkomst rekening houden met de redenen die aan de basis liggen van de beslissing houdende de niet-terugkeer?⁽⁶⁵⁾

Er moet een samenwerking tussen de beide rechters tot stand worden gebracht opdat de rechter van de lidstaat van herkomst naar behoren rekening kan houden met de redenen en het bewijs op grond waarvan de beslissing houdende de niet-terugkeer is gegeven. Als beide rechters een gemeenschappelijke taal spreken of begrijpen mogen ze niet aarzelen voor dit doel per telefoon of per e-mail rechtstreeks met elkaar contact op te nemen⁽⁶⁶⁾. Als er taalproblemen zijn, kunnen de centrale autoriteiten hen bijstand verlenen (zie hoofdstuk 7).

4.4.6.2. Hoe kan de rechter van de lidstaat van herkomst de ouder en het kind die zich niet in die lidstaat bevinden, horen?

Aangezien het onwaarschijnlijk is dat het ontvoerde kind en degene die het kind ongeoorloofd heeft overgebracht of niet heeft doen terugkeren naar de lidstaat van herkomst zullen reizen om de procedure bij te wonen, moet het hen mogelijk worden gemaakt verklaringen af te leggen vanuit de lidstaat waar zij zich bevinden. Een mogelijke aanpak is het gebruik van de procedures van de bewijsverordening (zie punt 4.3.4.2).

(65) Zie ook hierboven, punt 3.3.4.

(66) Zie https://e-justice.europa.eu/content_european_judicial_atlas_in_civil_matters-88-nl.do

4.4.6.3. Matiging van de gevolgen van strafsancties in de lidstaat van herkomst

Er dient ook rekening te worden gehouden met het feit dat kinderonvoering in sommige lidstaten een misdrijf is. Die lidstaten moeten passende maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat de persoon die het kind ongeoorloofd heeft overgebracht of niet heeft doen terugkeren in de lidstaat van herkomst aan de gerechtelijke procedure kan deelnemen, zonder het risico te lopen door strafrechtelijke sancties te worden getroffen. Een andere oplossing zou kunnen zijn speciale regelingen in te voeren om voor die persoon de vrije doorgang van en naar de lidstaat van herkomst te verzekeren, zodat zijn of haar deelname aan de procedure bij het gerecht van die staat wordt vergemakkelijkt.

4.4.6.4. Resultaat van de procedure krachtens artikel 11, leden 6 en 7

Als het gerecht van de lidstaat van herkomst een beslissing geeft die niet de terugkeer van het kind met zich meebrengt, moet de zaak worden gesloten. De bevoegdheid om uitspraak ten gronde te doen, berust dan bij de gerechten van de lidstaat waarnaar het kind is ontvoerd, indien het kind daar zijn gewone verblijfplaats heeft (zie de schema's in punt 4.3.6 en punt 4.4.9).

Als het gerecht van de lidstaat van herkomst daarentegen een beslissing geeft die de terugkeer van het kind met zich meebrengt, is die beslissing rechtstreeks erkend en uitvoerbaar in de andere lidstaat, mits zij vergezeld gaat van een certificaat (zie punt 4.4.7 en het schema in punt 4.4.9). Een dergelijke beslissing heeft ook voorrang boven alle beslissingen door de gerechten van

de aangezochte lidstaat waarbij de terugkeer wordt geweigerd op een van de gronden van artikel 13 van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980⁽⁶⁷⁾.

Voorbeeld:

Feiten:

Een gehuwd echtpaar gaat na de geboorte van hun dochter uit elkaar. Het gezin woont in lidstaat A en de echtgenoten starten een echtscheidingsprocedure voor een gerecht in die lidstaat. Ondertussen geeft de vader aan de moeder toestemming om hun dochter op vakantie mee te nemen naar lidstaat B, mits zij twee weken later terug zullen keren. Noch de moeder, noch de dochter komt terug.

In beide lidstaten worden verschillende procedures ingesteld:

Kort na het vertrek van de moeder en het meisje naar lidstaat B werd aan de vader door een gerecht in lidstaat A het voorlopige gezagsrecht toegekend. Deze beslissing werd later bevestigd, nadat de moeder beroep had aangetekend. De vader vroeg voor het gerecht in lidstaat B om terugkeer van het meisje naar lidstaat A op grond van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980. Deze aanvraag werd in eerste aanleg geweigerd en in beroep toegekend. Deze beslissing tot terugkeer werd echter niet ten uitvoer gelegd omdat het gerecht in eerste aanleg in lidstaat B op verzoek van de moeder de tenuitvoerlegging verschillende keren schorste.

De moeder probeerde vervolgens de zaak betreffende de terugkeer te heropenen. Dit werd zowel in eerste aanleg als in beroep geweigerd. De rechter in derde aanleg schorste echter de tenuitvoerlegging van de beslissing houdende de terugkeer, in afwachting van zijn eigen beslissing over de grond van de zaak. Op dat moment waren er al 18 maanden verstreken sinds het meisje was overgebracht naar lidstaat B.

(67) Zie artikel 11, lid 8 van de verordening; zie ook zaak C-195/08 PPU, *Inga Rinau*, waar een beslissing houdende de niet-terugkeer werd herzien nadat de achtergebleven ouder voor een gerecht van het land van herkomst dat de terugkeer van het kind gelastte, het gezagsrecht had verkregen.

De advocaat van de vader stuurde een afschrift in de oorspronkelijke taal van de in lidstaat B gegeven beslissing houdende de niet-terugkeer naar de centrale autoriteit van lidstaat A, die het doorstuurde naar het gerecht van lidstaat A dat over het gezag had geoordeeld. Vervolgens werd door tussenkomst van de centrale autoriteiten een vertaling van de gerechtelijke beslissing en van de desbetreffende stukken aan het gerecht in lidstaat A doorgestuurd. Daarop gaf het gerecht in lidstaat A krachtens artikel 42 een certificaat af waarmee werd bevestigd dat de echtscheiding was uitgesproken en dat het gezagsrecht over het meisje definitief aan de vader was toegekend. Het gerecht gelastte de terugkeer van het kind naar lidstaat A. Een door de moeder ingesteld beroep tegen deze beslissing werd afgewezen.

De moeder probeerde voor de rechter van lidstaat B de tenuitvoerlegging van de door het gerecht van lidstaat A gegeven en gecertificeerde beslissing houdende de terugkeer tegen te houden. De beroepsrechter wees het verzoek van de moeder af op grond van de vaststelling dat zij niet het recht had om om niet-erkenning te verzoeken van de gecertificeerde beslissing, die rechtstreeks en zonder intermediaire procedure moest worden uitgevoerd. De rechtbank in derde aanleg in lidstaat B verwees de zaak uiteindelijk door naar het Hof van Justitie.

Het arrest van het Hof van Justitie:

Aan het Hof van Justitie werd onder meer gevraagd te onderzoeken of het geven van een beslissing door een gerecht van de lidstaat van herkomst (in dit geval lidstaat A) waarbij de terugkeer van het kind wordt gelast, en de afgifte van een certificaat uit hoofde van artikel 42 van de verordening, in overeenstemming zijn met de doelstellingen en procedures van de verordening, ingeval een gerecht van de lidstaat waar het kind ongeoorloofd wordt vastgehouden (in dit geval de beroepsrechter in lidstaat B) een beslissing heeft gegeven die de terugkeer van het kind naar de lidstaat van herkomst met zich meebrengt.

Het Hof repliceerde dat, omdat een beslissing houdende de niet-terugkeer was gegeven door het gerecht in lidstaat B en aan het gerecht van lidstaat A ter kennis was gebracht, het voor de afgifte van het in artikel 42 van de verordening bedoelde certificaat irrelevant was of die beslissing was opgeschort, herzien, vernietigd of, hoe dan ook, geen kracht van gewijsde had gekregen of was vervangen door een beslissing waarbij de terugkeer werd gelast, zolang het kind niet daadwerkelijk was teruggekeerd.

De procedure van de artikelen 40, 41 en 42 bepaalt dat beslissingen die onder deze bepalingen vallen door het gerecht van de lidstaat van herkomst uitvoerbaar kunnen worden verklaard, zonder dat daartegen in de lidstaat van herkomst of in die van tenuitvoerlegging een rechtsmiddel kan worden ingesteld. Nu bovendien geen twijfel was geuit over de echtheid van dat certificaat en dat overeenkomstig het modelformulier in bijlage IV bij de verordening was opgemaakt, was verzet tegen de beslissing waarbij de terugkeer werd gelast ontoelaatbaar en moest het aangezochte gerecht enkel zorgen voor de rechtstreekse en onmiddellijke uitvoering van de beslissing waarvoor een certificaat was afgegeven en de onmiddellijke terugkeer van het kind gelasten.

Opmerking:

Dit arrest toont duidelijk aan dat de procedure krachtens artikel 11, leden 6, 7 en 8, losstaat van alle andere procedures voor erkenning en uitvoering krachtens de verordening. Indien een beslissing houdende de niet-terugkeer van een kind wordt gegeven op basis van artikel 13 van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980, ongeacht of deze beslissing al dan niet in beroep kan worden aangevochten, moet een latere beslissing die de terugkeer van het kind met zich meebrengt op grond van artikel 11, leden 6, 7 en 8 van de verordening worden uitgevoerd krachtens artikel 42. Op die manier wordt voldaan aan de doelstelling van de verordening om de terugkeer van een kind naar de lidstaat van zijn gewone verblijfplaats zonder onnodig uitstel te verzekeren.

4.4.6.5. Gevolgen van een beslissing houdende terugkeer – artikel 11, lid 8

Er moet rekening mee worden gehouden dat het Hof van Justitie van de Europese Unie heeft verduidelijkt dat artikel 11, lid 8, ook van toepassing is op een beslissing van het gerecht van de gewone verblijfplaats van het kind waarbij de terugkeer van het kind wordt bevolen, zelfs indien deze gerechtelijke beslissing niet voorafgegaan wordt door een eindbeslissing ten gronde over het gezagsrecht. Dit vloeit voort uit de noodzaak om een kind dat ongeoorloofd is overgebracht of wordt vastgehouden zo snel mogelijk weer terug te brengen naar de lidstaat van zijn gewone verblijfplaats.⁽⁶⁸⁾ Dit is echter niet het geval indien het certificaat waarvan sprake is in artikel 42 “te vroeg” is afgegeven en betrekking heeft op een beslissing die is gegeven in de lidstaat van herkomst voordat in de aangezochte lidstaat een beslissing houdende niet-terugkeer is gegeven. In een dergelijk geval moet indien uitvoering nodig is, ondanks het bestaan van het certificaat, de procedure voor uitvoerbaarverklaring worden gevolgd.⁽⁶⁹⁾

4.4.6.6. Parallelle procedures in de aangezochte lidstaat en in de lidstaat van de gewone verblijfplaats van het kind – artikel 11, leden 6, 7 en 8

Indien er in de aangezochte lidstaat een procedure loopt over terugkeer en er in de lidstaat van de gewone verblijfplaats van het kind een parallelle procedure loopt over de grond van de zaak, en het gerecht in de aangezochte lidstaat de terugkeer weigert op grond van artikel 13 van het Verdrag van

‘s-Gravenhage van 1980, volgt uit de bepalingen van artikel 11, leden 6, 7 en 8 dat deze beslissing moet worden toegezonden krachtens artikel 11, lid 6, ook al is het mogelijk dat er tegen de beslissing houdende niet-terugkeer in de aangezochte lidstaat beroep wordt aangetekend. Dit vormt in principe geen probleem omdat artikel 11, lid 8, bepaalt dat een beslissing door het gerecht van de lidstaat van de gewone verblijfplaats die de terugkeer van het kind inhoudt, toch zal moeten worden uitgevoerd.

Een mogelijk conflict bij de uitvoering van twee gerechtelijke beslissingen wordt vermeden, ofwel omdat beide gerechten uiteindelijk de terugkeer bevelen (waarbij de verzoeker kan kiezen welke beslissing ten uitvoer wordt gelegd), ofwel omdat een beslissing van het gerecht van de lidstaat van de gewone verblijfplaats uitvoerbaar is op grond van artikel 11, lid 8. Indien een gerecht in de lidstaat van de gewone verblijfplaats het gezagsrecht toekent aan de ontvoerende ouder voordat de procedure houdende terugkeer in de aangezochte lidstaat is afgerond, wordt dit voor het doel van deze laatste procedure waarschijnlijk gelijkgesteld met berusting. In een dergelijk geval zal de terugkeer naar de lidstaat van herkomst door geen van beide gerechten worden bevolen.

Ten slotte ontstaat er ook geen conflict in het geval waar de procedure houdende de terugkeer uiteindelijk resulteert in een bevel tot terugkeer nadat het gerecht in de lidstaat van de gewone verblijfplaats al een dergelijk bevel had afgegeven, zoals dit in de zaak *Inga Rinau* het geval was⁽⁷⁰⁾. Beide beslissingen zijn immers uitvoerbaar: de eerste op grond van de nationale wetgeving van de aangezochte lidstaat, de tweede op grond van de verordening. Dit aspect komt in de verordening niet aan bod.

(68) Zie zaak C-210/10 PPU, *Povse tegen Alpagó*, punt 51 en volgende.

(69) Zie zaak C-195/08 PPU, *Inga Rinau*, punten 68 en 69.

(70) Zie voetnoten 45 en 69.

4.4.7. De afschaffing van het exequatur voor een beslissing van het gerecht van de lidstaat van herkomst die de terugkeer van het kind met zich brengt – artikelen 40 en 42

4.4.7.1. Het gerecht van de lidstaat van herkomst beslist dat het kind moet terugkeren, na een eerdere tegengestelde beslissing

Zoals hierboven beschreven onder punt 4.3 past een gerecht waarbij een verzoek om terugkeer van een kind op grond van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980 is ingediend, de bepalingen van het verdrag toe zoals deze door artikel 11 van de verordening zijn aangevuld. Als het aangezochte gerecht op grond van artikel 13 van het verdrag beslist de terugkeer van het kind niet te bevelen, dan heeft het gerecht van de lidstaat van herkomst het laatste woord bij het bepalen of het kind al dan niet moet terugkeren.

Als het gerecht van de lidstaat van herkomst een beslissing neemt die de terugkeer van het kind met zich meebrengt, is het belangrijk ervoor te zorgen dat die beslissing snel in de andere lidstaat kan worden uitgevoerd. De verordening bepaalt daarom dat dergelijke gerechtelijke beslissingen in de andere lidstaat rechtstreeks worden erkend en uitvoerbaar zijn, mits zij van een certificaat vergezeld gaan. Deze regel heeft twee gevolgen: a) het is niet langer nodig een "exequatur" te vragen en b) het is niet mogelijk om zich tegen de erkenning van de beslissing te verzetten. Een certificaat zal worden afgegeven als de beslissing aan de onder punt 4.4.5 hierboven vermelde procedurele voorwaarden voldoet.

4.4.7.2. Het gerecht van de lidstaat van herkomst geeft een certificaat af

De rechter van de lidstaat van herkomst geeft het certificaat af in de taal van de beslissing, met gebruikmaking van het in bijlage IV opgenomen modelformulier. De rechter vult ook de andere gegevens in die in de bijlage worden gevraagd, met inbegrip van het feit of de beslissing uitvoerbaar is in de lidstaat van herkomst op het ogenblik waarop het certificaat wordt afgegeven.

Het gerecht van de lidstaat van herkomst geeft het certificaat in beginsel af zodra de beslissing "uitvoerbaar" wordt, wat impliceert dat de termijn om rechtsmiddelen in te stellen in beginsel verstreken is. Deze regel is echter niet absoluut en het gerecht van de lidstaat van herkomst kan als het dat nodig acht de beslissing bij voorraad uitvoerbaar verklaren, ook al is er een rechtsmiddel ingesteld⁽⁷¹⁾. De verordening kent de rechter dit recht toe, zelfs als het nationale recht niet in die mogelijkheid voorziet. Dit heeft tot doel te vermijden dat opschortende rechtsmiddelen de uitvoering van een beslissing nodeloos zouden vertragen.

4.4.7.3. Verbetering van het certificaat – artikel 43 en overweging 24

Tegen de afgifte van een certificaat kunnen geen rechtsmiddelen worden ingesteld. Als de rechter van de lidstaat van herkomst het certificaat foutief heeft ingevuld zodat het de inhoud van de beslissing niet correct weergeeft, is het mogelijk om bij het gerecht dat de beslissing heeft gegeven een verzoek tot verbetering in te dienen. Het nationale recht van de lidstaat van herkomst

---

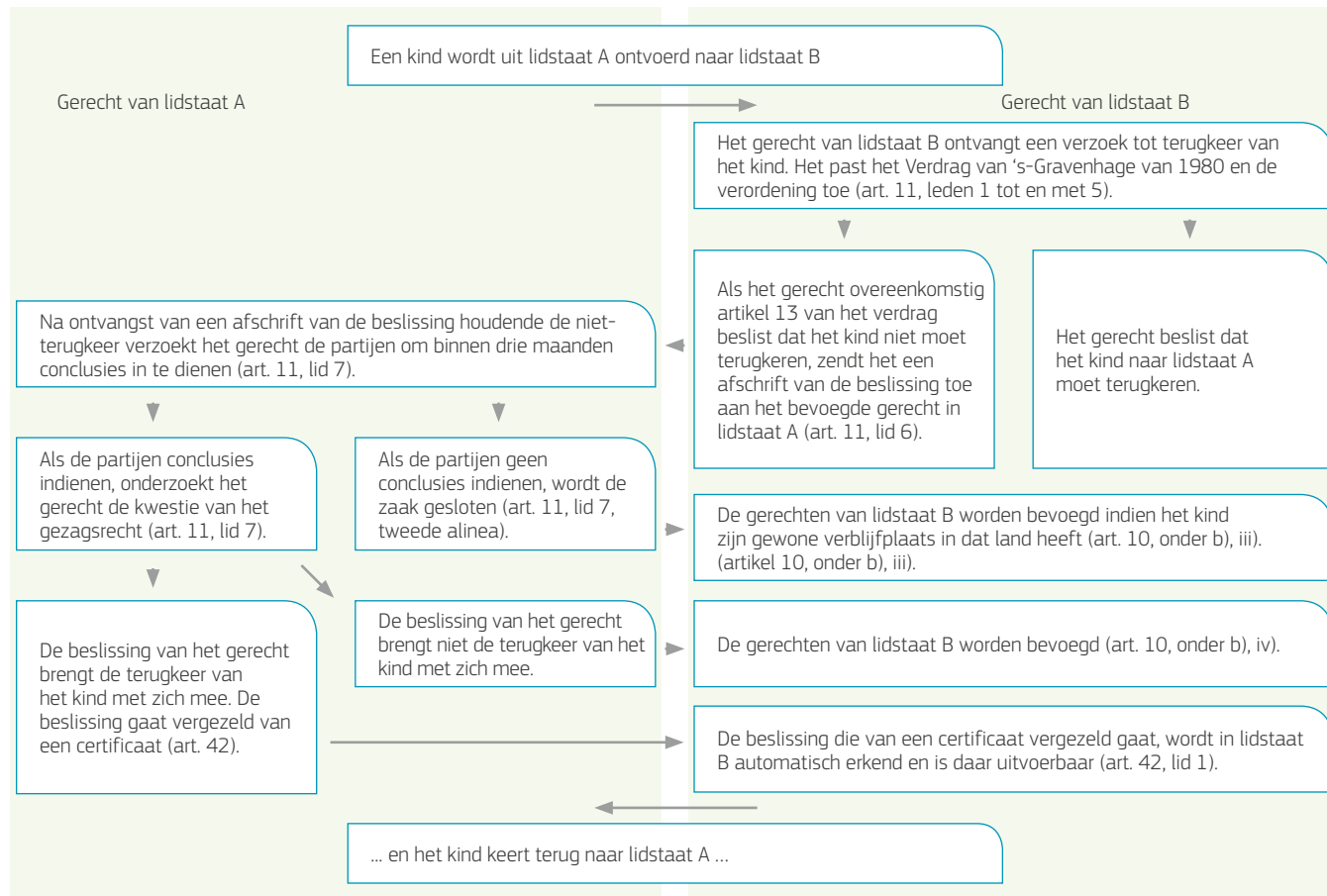
(71) Zie punt 4.4.6.4.

zal in dat geval van toepassing zijn. Een partij die de tenuitvoerlegging van de beslissing inzake de terugkeer van het kind wil vorderen, moet een afschrift van de gerechtelijke uitspraak en van het certificaat overleggen. Het certificaat hoeft niet te worden vertaald, met uitzondering van punt 14 betreffende de maatregelen die door de autoriteiten in de lidstaat van herkomst zijn getroffen ter bescherming van het kind bij zijn terugkeer.

4.4.8. Nieuwe overbrenging van het kind naar een andere lidstaat – artikel 42

Er moet worden benadrukt dat de beslissing van het gerecht van de lidstaat van herkomst van rechtswege uitvoerbaar is in alle lidstaten en niet alleen in de lidstaat waar de beslissing houdende de niet-terugkeer is gegeven. Dit blijkt duidelijk uit de bewoordingen van artikel 42, lid 1, en stemt overeen met het doel en de geest van de verordening. De overbrenging van het kind naar een andere lidstaat heeft daarom geen gevolgen voor de beslissing van het gerecht van de lidstaat van herkomst. Het is niet nodig om op basis van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980 een nieuwe procedure voor de terugkeer van het kind in te stellen; het volstaat de beslissing van het gerecht van de lidstaat van herkomst uit te voeren.

4.4.9. Schema van de procedure in gevallen van kinderontvoering na een beslissing houdende de niet-terugkeer – artikel 11, leden 6 en 7

A wooden gavel with a brass band is positioned diagonally across the frame, resting on a dark wooden block. In the background, a pair of scales of justice is visible, slightly out of focus. The entire scene is set against a warm, golden-brown gradient background with soft lighting.

5. Tenuitvoerlegging

5.1. Belang van de tenuitvoerlegging – algemeen

Hoewel krachtens artikel 47 de tenuitvoerleggingsprocedure niet door de verordening maar door het nationale recht wordt beheerst, is het van essentieel belang dat de nationale autoriteiten voorschriften hanteren die de efficiënte en spoedige tenuitvoerlegging van de op grond van de verordening gegeven beslissingen waarborgen, zodat geen afbreuk wordt gedaan aan de doelstellingen van de verordening. De spoedige tenuitvoerlegging is vooral belangrijk met betrekking tot het omgangsrecht en de terugkeer van het kind na een ontvoering, waarvoor de verordening de exequaturprocedure heeft afgeschaft om de procedure te versnellen. Het belang hiervan werd ook benadrukt in een aantal arresten van het Hof van Justitie van de Europese Unie en van het Europees Hof voor de rechten van de mens (zie punt 5.3)⁽⁷²⁾.

5.1.1. Voorlopige maatregelen mogen niet worden gebruikt om tenuitvoerlegging te verhinderen

Aan het Hof van Justitie van de Europese Unie is meermaals gevraagd bepaalde aspecten van de verordening die te maken hebben met tenuitvoerlegging te interpreteren. Er werd reeds verwezen naar het feit dat voorlopige maatregelen die op grond van artikel 20 in de ene lidstaat worden genomen, in een andere lidstaat niet uitvoerbaar zijn op grond van artikel 21 en volgende⁽⁷³⁾. Dit geldt ook wanneer in een lidstaat een uitvoerbare beslissing wordt genomen en uitvoerbaar wordt verklaard

waarbij voorlopige maatregelen inzake ouderlijke verantwoordelijkheid ten gunste van een ouder worden toegestaan, en er door de andere ouder getracht wordt de tenuitvoerlegging van deze beslissing in een andere lidstaat tegen te houden door er zelf om voorlopige maatregelen in zijn of haar voordeel te vragen. Het Hof van Justitie heeft duidelijk gesteld dat het gerecht in de andere lidstaat in een dergelijk geval eenvoudigweg niet bevoegd is om dergelijke maatregelen toe te gelasten, omdat het op grond van de verordening ertoe gehouden is de oorspronkelijke beslissing uit te voeren.

5.1.2. Vermijden van vertraging die de tenuitvoerlegging kan verhinderen

Indien, na een ongeoorloofde overbrenging in de zin van artikel 2, lid 11, een wijziging van de omstandigheden als gevolg van een geleidelijk proces, zoals de integratie van het kind in zijn nieuwe omgeving, voldoende zou zijn om mogelijk te maken dat een gerecht dat ten gronde niet bevoegd is toch voorlopige maatregelen kan nemen waarmee de beslissing inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid van de ten gronde bevoegde rechter wordt gewijzigd, dan zou elke vertraging in de uitvoeringsprocedure in de aangezochte lidstaat ertoe bijdragen dat een situatie wordt gecreëerd waarbij de eerstgenoemde rechter de tenuitvoerlegging van de uitvoerbaar verklaarde beslissing kan tegenhouden. Een dergelijke interpretatie zou ingaan tegen de beginselen waarop de verordening is gebaseerd⁽⁷⁴⁾.

5.1.3. Het Hof van Justitie en de tenuitvoerlegging van beslissingen houdende terugkeer

Indien het gerecht van de lidstaat waar een kind zich bevindt omdat het naar daar is overgebracht of daar wordt vastgehouden een beslissing

(72) Meer over tenuitvoerlegging, in het bijzonder waar het gaat om de ontvoering van kinderen, is te vinden in de door de Haagse Conferentie voor internationaal privaatrecht gepubliceerde Gids voor goede praktijken inzake tenuitvoerlegging ("Guide to Good Practice under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction"), waarvan de Engelse versie kan worden geraadpleegd via <http://www.hcch.net/upload/guide28enf-e.pdf>.

(73) Zie punt 3.4.2 en de hiervoor in voetnoot 41 aangehaalde zaak *Purrucker* I.

(74) Zie het arrest van het Hof van Justitie van 23 december 2009 in zaak C-403/09 PPU, *Detiček tegen Sgueglia*, Jurispr. 2009, blz. I-12193, punt 47.

houdende niet-terugkeer geeft, en het gerecht van de lidstaat van herkomst van het kind daarna de terugkeer beveelt, kan het eerste gerecht volgens rechtspraak van het Hof van Justitie deze beslissing niet toetsen met als doel de tenuitvoerlegging ervan te verhinderen⁽⁷⁵⁾. Het Hof stelde verder dat dit zelfs niet kan als er bewijs voorhanden is dat het certificaat dat door het gerecht op basis van artikel 42 is uitgegeven, een valse verklaring bevat⁽⁷⁶⁾.

5.2. Tenuitvoerlegging onder dezelfde voorwaarden als een in de lidstaat van tenuitvoerlegging gegeven beslissing – artikel 47, lid 2

Bij het toepassen van artikel 47, lid 2, betekent de bepaling dat een in de ene lidstaat gegeven beslissing in een andere lidstaat “onder dezelfde voorwaarden als een in die lidstaat gegeven beslissing” ten uitvoer moet worden gelegd dat gerechten ervoor moeten zorgen dat zij de zeer strikte grenzen in acht moeten nemen die aan de bewoordingen van de bepaling inherent zijn en niet mogen overgaan tot interpretatie of tot het omzeilen van de beslissing van het gerecht van herkomst. Waar gesteld wordt dat een in een andere lidstaat gegeven beslissing “onder dezelfde voorwaarden” moet worden uitgevoerd als een beslissing die in de lidstaat van tenuitvoerlegging is gegeven, kan dit in de praktijk alleen slaan op de procedure waarmee de terugkeer van het kind wordt bewerkstelligd, en kan dit in geen geval gebruikt worden als materiële grond om zich tegen de tenuitvoerlegging van de beslissing van het bevoegde gerecht te verzetten.

(75) Zie punt 4.4.6.4 en zaak C-195/08 PPU, *Inga Rinau*, Jurispr. 2008, blz. I-5271, hierboven aangehaald in voetnoot 48.

(76) Zie het arrest van het Hof van Justitie van 22 december 2010 in zaak C-491/10 PPU, *Aguirre Zarraga tegen Pelz*, Jurispr. 2010, blz. I-14247; zie ook hieronder, punt 6.6.

Voorbeeld:

De feiten:

Ondanks een gerechtelijk verbod om het grondgebied te verlaten, wordt een kind door haar moeder van lidstaat A naar lidstaat B overgebracht. De overbrenging is ongeoorloofd in de zin van de verordening en van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980. Beide ouders wenden zich tot de gerechten in de respectievelijke lidstaten om hun ouderlijke rechten te laten gelden. De vader vraagt op grond van het verdrag ook de terugkeer van het meisje van lidstaat B naar lidstaat A. De moeder vraagt voor het gerecht van lidstaat B het gezagsrecht, waarna het gerecht van lidstaat B de terugkeer van het kind naar lidstaat A weigert op grond van artikel 13 van het verdrag. Daarop geeft het gerecht in lidstaat A een certificaat af ingevolge de procedure van artikel 11, leden 6, 7 en 8 van de verordening, waarbij de terugkeer van het meisje naar lidstaat A wordt gelast.

In tussentijd kent het gerecht in lidstaat B het voorlopige gezagsrecht toe aan de moeder, die de terugkeer van het kind naar lidstaat A probeert te verhinderen door aan het gerecht in lidstaat B te vragen de tenuitvoerlegging om twee redenen te weigeren: ten eerste omdat het bevel tot terugkeer onverenigbaar is met het later toegekende gezagsrecht in haar voordeel, en ten tweede omdat er nieuwe omstandigheden zijn die aan de terugkeer in de weg staan, met name de omstandigheid dat het kind bij terugkeer in gevaar zou zijn. Dat laatste argument was ook door het gerecht in lidstaat B gebruikt om de terugkeer van het kind krachtens het verdrag te weigeren.

Het arrest van het Hof van Justitie⁽⁷⁷⁾:

De zaak werd verwezen naar het Hof van Justitie, dat duidelijk stelt dat het gerecht in lidstaat B krachtens artikel 47, lid 2, bij de tenuitvoerlegging van de gecertificeerde beslissing alleen mag oordelen over de procedure en in geen geval conclusies mag horen over de grond van de zaak waarover, in overeenstemming met de verordening, alleen kan worden geoordeeld door het gerecht van de lidstaat van herkomst - in casu lidstaat A.

Het Hof stelde verder dat, indien ervan uit zou worden gegaan dat een latere beslissing van het gerecht van de lidstaat van tenuitvoerlegging kan worden tegengeworpen aan de tenuitvoerlegging van de eerdere beslissing waarvoor in de lidstaat van herkomst een certificaat is afgegeven en waarbij de terugkeer van het kind wordt gelast, dit een omzeiling zou zijn van het bij afdeling 4 van hoofdstuk III van de verordening voorziene mechanisme. Een dergelijke uitzondering op de bevoegdheid van het gerecht van de lidstaat van herkomst zou het nuttig effect ontnemen aan artikel 11, lid 8, van de verordening, dat de beslissingsbevoegdheid in laatste instantie aan het bevoegde gerecht toekent, en zou de bevoegdheid ten gronde aan het gerecht van de lidstaat van tenuitvoerlegging toekennen.

Wat de gewijzigde omstandigheden betreft, bevestigde het Hof dat daarmee rekening kan worden gehouden bij de tenuitvoerlegging van een beslissing indien dit in het belang van het kind is, maar dat dit een overweging is die enkel door het gerecht van de lidstaat van herkomst kan

(77) De zaak in kwestie is zaak C-211/10 PPU, *Povse tegen Alpago*, Jurispr. 2010, blz. I-06673.

worden gemaakt, nu die krachtens de verordening ten gronde bevoegd is. De tenuitvoerlegging van een beslissing waarvoor een certificaat is afgegeven, kan daarom in de lidstaat van tenuitvoerlegging niet worden geweigerd op grond dat zij, vanwege een wijziging in de omstandigheden die zich na de vaststelling ervan heeft voorgedaan, ernstig afbreuk kan doen aan het belang van het kind. Een dergelijke wijziging moet worden ingeroepen bij het gerecht van de lidstaat van herkomst, bij hetwelk ook een eventueel verzoek om opschorting van de tenuitvoerlegging van zijn beslissing moet worden ingediend.

5.3. Rechtspraak van het Europees Hof voor de rechten van de mens (“EHRM”)

5.3.1. Het niet nemen van passende maatregelen om de terugkeer van een kind te verzekeren kan een inbreuk vormen op artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens (“EVRM”)

Volgens vaste rechtspraak van het EHRM hebben de autoriteiten van een staat die partij is bij het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980, zodra zij hebben vastgesteld dat een kind ongeoorloofd is overgebracht in de zin van het verdrag, de plicht om adequate en doeltreffende inspanningen te leveren om de terugkeer van het kind te bewerkstelligen. Het niet leveren van dergelijke inspanningen is een inbreuk op artikel 8 van het EVRM (recht op eerbiediging van het familie- en gezinsleven)⁽⁷⁸⁾. Elke verdragsluitende staat moet voor adequate en doeltreffende middelen zorgen om de nakoming te verzekeren van zijn uit

(78) Zie bijvoorbeeld punt 62 van het arrest van 29 juli 2003 in de zaak *Iglesias Gil tegen Spanje*, verzoekschrift nr. 56673/00.

artikel 8 van het EVRM voortvloeiende positieve verplichtingen⁽⁷⁹⁾. Dit omvat ook het waarborgen van de uitoefening van het omgangsrecht, zoals aan de orde was in de zaken *Shaw tegen Hongarije*⁽⁸⁰⁾ en *Prizzia tegen Hongarije*⁽⁸¹⁾, waar een inbreuk op artikel 8 werd vastgesteld omdat de Hongaarse autoriteiten niet hadden gewaarborgd dat de verzoekers het recht op omgang met hun kinderen konden uitoefenen.

5.3.2. Belang van de snelheid waarmee beslissingen worden genomen en worden uitgevoerd

Het Europees Hof voor de rechten van de mens heeft ook benadrukt dat procedures met betrekking tot de terugkeer van kinderen en de toekenning van de ouderlijke verantwoordelijkheid, met inbegrip van de tenuitvoerlegging van de in kracht van gewijsde gegane beslissing houdende terugkeer van een kind, een spoedbehandeling vergen omdat tijdverlies onherstelbare gevolgen kan hebben voor de betrekkingen tussen het kind en de ouder bij wie het kind niet woont. Of een maatregel adequaat is, moet daarom worden beoordeeld naar de snelheid waarmee hij wordt uitgevoerd⁽⁸²⁾. De noodzaak van snelheid en spoed in zaken waarbij kinderen betrokken zijn, komt ook voort uit het feit dat het in het belang van het betrokken kind is dat kwesties over zijn of haar toekomst snel worden geregeld, zodat de onzekerheid, die met name

bestaat in zaken waarbij er sprake is van het ongeoorloofd overbrengen en niet doen terugkeren van kinderen, tot een minimum kan worden beperkt⁽⁸³⁾.

5.3.3. Behoudens uitzonderlijke omstandigheden is het doen terugkeren van kinderen niet in strijd met artikel 8 van het EVRM

In een reeks arresten heeft het EHRM geoordeeld dat het op grond van de procedures uit de verordening en het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980 doen terugkeren van een kind dat ongeoorloofd is overgebracht of wordt vastgehouden, algemeen gesteld niet in strijd is met de verplichtingen krachtens het EVRM, in het bijzonder artikel 8. Daarmee geeft het EHRM blijk van steun aan de doelstellingen van beide instrumenten, waarvan het herhaaldelijk heeft gesteld dat zij door de staten die partij zijn bij het EVRM moeten worden nageleefd omdat zij anders de kans lopen inbreuk op het verdrag te maken. Slechts in een klein aantal gevallen, waarbij dan ook nog uitzonderlijke omstandigheden speelden, was er bij de terugkeer van een kind volgens het EHRM sprake van een mogelijke inbreuk op het EVRM.

(79) Zie de zaken *Ignaccolo-Zenide tegen Roemenië*, verzoekschrift nr. 31679/96, *Maire tegen Portugal*, verzoekschrift nr. 48206/99, *PP tegen Polen*, verzoekschrift nr. 8677/03, en meer recentelijk het arrest van 7 maart 2013, definitief 7 juni 2013, in de zaak *Raw tegen Frankrijk*, verzoekschrift nr. 10131/11.

(80) Verzoekschrift nr. 6457/09, arrest van 26 oktober 2011.

(81) Verzoekschrift nr. 20255/12, arrest van 11 juni 2013.

(82) Zie bijvoorbeeld de aangehaalde zaken in voetnoot 79.

(83) Zie bijvoorbeeld *Iosub Caras tegen Roemenië*, verzoekschrift nr. 7198/04, *Deak tegen Roemenië en het Verenigd Koninkrijk*, verzoekschrift nr. 19055/05 en *Raw tegen Frankrijk*, waarnaar verwezen wordt in voetnoot 79.

5.3.4. Zaken voor het EHRM waar geen inbreuk op artikel 8 werd vastgesteld

Het EHRM heeft in een aantal zaken waarin werd gesteld dat artikelen van het verdrag waren geschonden, geoordeeld dat de terugkeer van kinderen de artikelen van het EVRM niet schond. In een aantal recente gevallen werd het verzoek niet-ontvankelijk verklaard. Deze zaken waren onder meer: *Maumosseu en Washington tegen Frankrijk*⁽⁸⁴⁾, waar de tenuitvoerlegging van de terugkeer van een relatief jong kind vanuit Frankrijk naar de VS niet in strijd met artikel 8 werd geacht; *Lipkowski tegen Duitsland*⁽⁸⁵⁾, waarbij een verzoek om vaststelling van een inbreuk op een aantal artikelen van het EVRM, met inbegrip van artikel 8, niet-ontvankelijk werd verklaard in een zaak waar een kind ongeoorloofd van Australië naar Duitsland was overgebracht en waarin de Duitse rechter met toepassing van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980 de terugkeer naar Australië had bevolen; en *Povse tegen Oostenrijk*⁽⁸⁶⁾ waarbij, evenals in de vorige zaak, een verzoek werd afgewezen om een inbreuk op artikel 8 vast te stellen in een geval waar een beslissing houdende terugkeer die door een Italiaans gerecht was gegeven, door de Oostenrijkse autoriteiten onterecht werd uitgevoerd⁽⁸⁷⁾. In de zaak *Raban tegen Roemenië*⁽⁸⁸⁾ besloot het EHRM dat het weigeren van

(84) Verzoekschrift nr. 29388/05, arrest van 6 december 2007.

(85) Verzoekschrift nr. 26755/10, arrest van 18 januari 2011.

(86) Verzoekschrift nr. 3890/11; zie ook hierboven, punt 5.2.

(87) Het arrest van het EHRM werd uitgesproken op 18 juni 2013.

(88) *Raban tegen Roemenië*, verzoekschrift nr. 25437/08, arrest van 26 oktober 2010.

de terugkeer van een kind op grond van redenen die vergelijkbaar waren met die in de zaak *Neulinger* geen inbreuk vormde op artikel 8⁽⁸⁹⁾.

5.3.5. Zaken waar wel een inbreuk werd vastgesteld

In een klein aantal zaken heeft het EHRM geoordeeld dat het doen terugkeren van een kind na een geval van ongeoorloofde overbrenging of niet doen terugkeren een inbreuk kan vormen op artikel 8. In de meeste van deze zaken is er echter sprake van uitzonderlijke omstandigheden⁽⁹⁰⁾.

Het EHRM baseerde zich daarbij op de vaststelling dat de betrokken gerechten bij de beslissing de terugkeer te bevelen of uit te voeren rekening moeten houden met het belang van het kind, met name wanneer er sprake is van gewijzigde omstandigheden tussen het tijdstip van de beslissing houdende terugkeer en de tenuitvoerlegging ervan. Het risico bestaat dat, indien deze gedachtegang te ver wordt doorgevoerd, een van de kernprincipes van zowel de verordening als van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980 onder druk kan komen te staan, namelijk dat over het belang van het kind op de lange termijn moet worden geoordeeld door de gerechten van de lidstaat van de gewone verblijfplaats van het kind en dat het ongeoorloofd overbrengen of niet doen terugkeren hier in

(89) Zie het arrest van de Grote Kamer van 6 juli 2010 in de zaak *Neulinger en Shuruk tegen Zwitserland*, verzoekschrift nr. 41615/07.

(90) Zie *Neulinger en Shuruk tegen Zwitserland*, aangehaald in voetnoot 89; het arrest van 12 juli 2011, definitief 12 oktober 2011, in de zaak *Šneerson en Campanella tegen Italië*, verzoekschrift nr. 14737/09; het arrest van 10 juli 2012, definitief 19 november 2012, in de zaak *B tegen België*, verzoekschrift nr. 4320/11; en het arrest van 13 december 2011 en dat van de Grote Kamer van 26 november 2013 in de zaak *X tegen Letland*, verzoekschrift nr. 27853/09.

principe geen verandering in mogen brengen, tenzij onder omstandigheden als vastgesteld in artikel 10 van de verordening⁽⁹¹⁾.

5.3.6. X tegen Letland – het arrest van de Grote Kamer

In een recent arrest van de Grote Kamer in de zaak X tegen Letland⁽⁹²⁾ trachtte het Hof, met een meerderheid van negen rechters tegen acht, een verduidelijking te geven van een aantal eerdere uitspraken inzake de aanpak die moet worden gevolgd bij het bepalen van de verhouding tussen het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en het Verdrag van 's-Gravenhage inzake de internationale ontvoering van kinderen, met name voor wat betreft de afweging van de belangen van het kind en die van de ouders in de gevallen waarin er sprake is van een uitzondering op de terugkeer van het kind zoals bedoeld in artikel 13, lid 1, onder b) van het Verdrag van 's-Gravenhage. Het Hof stelde met name dat de opmerkingen op dit punt uit het arrest van de Grote Kamer in de zaak Neullinger en Shuruk tegen Zwitserland⁽⁹³⁾ niet mogen worden opgevat als een vaste stelregel voor de toepassing van het Verdrag van 's-Gravenhage door de nationale gerechten.

Het Hof zette uiteen wat volgens hem de noodzakelijke factoren waren om een harmonieuze interpretatie van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en van het Verdrag van 's-Gravenhage te bewerkstelligen. Het aangezochte gerecht moet daadwerkelijk rekening houden met de factoren die krachtens het Verdrag van 's-Gravenhage een uitzondering kunnen rechtvaardigen op de terugkeer van het kind en een gemotiveerde

(91) Zie hierboven, punt 4.2.

(92) Zie voetnoot 90.

(93) Zie ook voetnoot 90.

beslissing nemen. De factoren moeten dan worden beoordeeld in het licht van artikel 8 van het EVRM.

De nationale gerechten mogen zich daarom niet beperken tot de beoordeling van betwistbare beweringen die ertoe strekken dat de terugkeer een "ernstig risico" inhoudt voor het kind, maar moeten in hun beslissing specifieke redenen vermelden in het licht van de omstandigheden van de zaak. Zowel de weigering om de bezwaren tegen de terugkeer in aanmerking te nemen, als het onvoldoende motiveren van de beslissing om dergelijke bezwaren af te wijzen, gaan in tegen de vereisten van artikel 8 van het EVRM en tegen de doelstellingen van het Verdrag van 's-Gravenhage.

Het Hof stelde verder dat, nu de preambule bij het Verdrag van 's-Gravenhage voorziet in de terugkeer van het kind "naar de staat waar het zijn gewone verblijfplaats heeft", de gerechten zich ervan moeten vergewissen dat er in dat land voldoende waarborgen bestaan en dat er, in geval van een gekend risico, tastbare beschermingsmaatregelen zijn genomen.

Er moet worden op gewezen dat, wat de gevallen betreft waarop de verordening van toepassing is, dit aspect van het arrest van het EHRM in het licht van artikel 11, leden 4, 6, 7 en 8, geen grote gevolgen zal hebben. De gerechten in de Europese Unie dienen op grond van artikel 11, lid 4, reeds rekening te houden met de beschermingsmaatregelen die worden genomen voor een kind voor wie een uitzondering op grond van artikel 13, lid 1, onder b), van het Verdrag van 's-Gravenhage wordt gevraagd. Bovendien geeft artikel 11, leden 6, 7 en 8, het laatste woord aan het gerecht van de lidstaat van de gewone verblijfplaats van het kind, zelfs indien

het aangezochte gerecht de terugkeer op grond van artikel 13 van dit verdrag weigert. Het staat nog te bezien hoe de rechtspraak zich op dit en andere vlakken zal ontwikkelen als gevolg van de zaak X tegen Letland.

6. Het horen van het kind –
artikelen 23, 41 en 42

6.1. Kinderen moeten in de gelegenheid worden gesteld hun standpunt uiteen te zetten

De verordening benadrukt hoe belangrijk het is om kinderen in procedures die hen betreffen de gelegenheid te geven hun standpunt uiteen te zetten⁽⁹⁴⁾. Het horen van het kind is een van de vereisten voor het afschaffen van de exequaturprocedure voor wat betreft het omgangsrecht en beslissingen die de terugkeer van het kind met zich brengen (zie punt 3.6 en hoofdstuk 4). Het is ook mogelijk zich tegen de erkenning en de tenuitvoerlegging van een gerechtelijke beslissing inzake ouderlijke verantwoordelijkheid te verzetten op de grond dat het kind niet in de gelegenheid is gesteld te worden gehoord (zie punt 3.5.2).

6.2. Uitzondering op de verplichting om het standpunt van het kind te horen

De verordening stelt het grondbeginsel vast dat kinderen in procedures die hen betreffen, moeten worden gehoord. Bij wijze van uitzondering wordt een kind niet gehoord als dat niet raadzaam zou zijn wegens zijn leeftijd en mate van rijpheid. Deze uitzondering moet restrictief worden geïnterpreteerd. Het is vooral zaak te beseffen dat de rechten van kinderen zeer belangrijk zijn in procedures die hen betreffen en dat beslissingen over de toekomst van een kind en over zijn relaties

(94) Er moet worden verwezen naar artikel 12, lid 2 van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van het kind, dat een soortgelijke passage bevat: "Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht." Zie ook artikel 24 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie: "(Kinderen) mogen vrijelijk hun mening uiten. Aan hun mening in hen betreffende aangelegenheden wordt in overeenstemming met hun leeftijd en rijpheid passend belang gehecht."

met ouders en anderen meestal cruciaal zijn voor de belangen van het kind. Er mag ook niet worden vergeten dat dit geldt voor kinderen van alle leeftijden.

6.3. Procedure voor het horen van het kind

De verordening wijzigt de ter zake geldende nationale procedures niet⁽⁹⁵⁾. Nationale rechtbanken hebben eigen technieken en strategieën ontwikkeld voor het horen van kinderen van alle leeftijden. Sommige rechtbanken horen het kind rechtstreeks, terwijl elders speciale deskundigen worden ingeschakeld die het kind horen en verslag uitbrengen aan de rechtbank. De rechtbank moet zelf beslissen of het standpunt van het kind wordt gehoord, welke methode daarvoor ook gebruikt wordt. De rechtbank kan daarover echter geen gemotiveerde beslissing nemen zonder de leeftijd en de rijpheid van het kind te hebben beoordeeld. Dit is het enige criterium. Wanneer besloten wordt dat het kind voldoende oud en rijp is om een standpunt kenbaar te maken, moet het gerecht dat standpunt horen, rechtstreeks dan wel onrechtstreeks, voor zover het horen van dit standpunt in de hem betreffende procedure vereist is.

6.4. Hoe kan het kind worden gehoord?

Algemeen gesproken moet het kind worden gehoord op een wijze die bij zijn leeftijd en mate van rijpheid past. Het standpunt van jongere kinderen moet met bijzondere deskundigheid en zorg worden beoordeeld, en op een andere wijze dan dat van adolescenten.

Het kind hoeft niet noodzakelijk op de rechtszitting te worden gehoord, maar kan ook door een overeenkomstig het nationale recht bevoegde instantie worden

(95) Zie overweging 19 van de verordening.

gehoord. Zo wordt in sommige lidstaten het kind door een maatschappelijk werker gehoord, die aan het gerecht verslag uitbrengt over de wensen en de gevoelens van het kind. Als het kind op de terechtzitting wordt gehoord moet de rechter bij de organisatie van het verhoor rekening houden met de aard van de zaak, de leeftijd van het kind en de andere omstandigheden van de zaak. In veel rechtbanken wordt daartoe een informele omgeving gecreëerd, waar het kind wordt gehoord buiten de zittingszaal. Het is in iedere situatie belangrijk dat het kind zijn standpunt in vertrouwen kan uiteenzetten.

6.5. Opleiding voor het horen van het kind

Het is essentieel dat de persoon die het kind hoort, ongeacht of het een rechter, deskundige, sociaal werker of een andere ambtenaar is, een passende opleiding krijgt, bijvoorbeeld over hoe men het best met kinderen communiceert. Deze persoon moet zich ook bewust zijn van het risico dat ouders het kind proberen te beïnvloeden en onder druk te zetten. Als het horen op de juiste manier en met passende discretie gebeurt, kan het kind erdoor in staat worden gesteld zijn eigen wensen te uiten en kan het van een gevoel van verantwoordelijkheid of schuld worden bevrijd.

6.6. Doel van het horen van het kind

Afhankelijk van de aard en het doel van de procedure kan het horen van een kind verschillende doelstellingen hebben. In een procedure over het omgangsrecht wordt met het horen van het kind meestal beoogd na te gaan welke de meest geschikte omgeving is voor het kind. In een geval van kinderontvoering is het dikwijls de bedoeling om te onderzoeken wat de bezwaren zijn van het kind tegen de terugkeer, waar deze vandaan komen en of, en zo ja op welke manier, het kind in gevaar zou kunnen zijn.

Voorbeeld:

De feiten:

Een meisje van achtenhalf jaar woont met haar vader in lidstaat A. Na een vakantie bij haar moeder in lidstaat B wordt zij daar vastgehouden. Op grond van een beslissing van een gerecht in lidstaat A beschikt de vader over het voorlopige gezagsrecht en heeft de moeder omgangsrecht. De vader vraagt de terugkeer van het kind op grond van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980, wat door het gerecht in lidstaat B geweigerd wordt op grond van de bezwaren van het kind. Het gerecht in lidstaat B had geoordeeld dat het standpunt van het kind op grond van haar leeftijd en rijpheid in aanmerking moest worden genomen.

Het gerecht van lidstaat A bevestigde vervolgens het gezagsrecht van de vader en beval de terugkeer van het kind naar lidstaat A, waarbij echter werd geweigerd het kind op afstand te horen. Op grond van artikel 42 van de verordening certificeert dit gerecht zijn beslissing. In tussentijd had het gerecht in lidstaat B een afschrift van de beslissing houdende niet-terugkeer toegezonden aan het gerecht in lidstaat A, zoals voorgeschreven door artikel 11, leden 6, 7 en 8.

Het arrest van het Hof van Justitie:

De zaak werd aan het Hof van Justitie voorgelegd⁽⁹⁶⁾ op grond van een beweerdelijke schending van grondrechten van het kind, met name van

(96) Zie zaak C-491/10 PPU, *Aguirre Zarraga tegen Pelz*, Jurispr. 2010, blz. I-14247; zie ook zaak C-400/10 PPU, *McB tegen LE.*, Jurispr. 2010, blz. I-8965.

de rechten vervat in artikel 24 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, dat stelt dat kinderen vrijelijk hun mening mogen geven over aangelegenheden die hen betreffen en dat met deze mening in overeenstemming met hun leeftijd en rijpheid rekening moet worden gehouden.

Het Hof stelde dat, ofschoon artikel 24 van het Handvest van de grondrechten en artikel 42, lid 2, onder a), van de verordening de rechter van de lidstaat van herkomst niet verplichten om het kind altijd te horen, zodat deze rechter dus een bepaalde beoordelingsmarge wordt gelaten, dit niet wegneemt dat deze bepalingen, wanneer de rechter besluit om het kind te horen, vereisen dat hij, in het licht van het belang van het kind en rekening houdend met de concrete omstandigheden, alle passende maatregelen neemt om het kind te horen, opdat deze bepalingen hun nuttige effect behouden en het kind een daadwerkelijke en effectieve mogelijkheid wordt geboden om zijn mening te geven.

Om dezelfde reden moet de rechter van de lidstaat van herkomst, die krachtens de verordening als eerste bevoegd is, het kind beoordelen en beslissen of hij al dan niet het standpunt van het kind zal horen, en voor zover mogelijk, daarbij steeds rekening houdend met het belang van het kind, gebruik maken van alle middelen waarover hij krachtens zijn nationale recht beschikt, alsook van alle specifieke instrumenten voor grensoverschrijdende gerechtelijke samenwerking, in voorkomend geval met inbegrip van de instrumenten voorzien in de bewijsverordening. Dit kan enkel door het gerecht van de lidstaat van herkomst gebeuren, en niet door het gerecht van de lidstaat van tenuitvoerlegging.

De rechter van de lidstaat van herkomst mag een certificaat conform de eisen van artikel 42 van de verordening pas afgeven na te hebben onderzocht of, gezien het belang van het kind en rekening houdend met alle concrete omstandigheden, bij de beslissing waarop het certificaat betrekking heeft het recht van het kind om vrijelijk zijn mening te geven is nageleefd en of het kind een daadwerkelijke en effectieve mogelijkheid heeft gekregen om zijn mening te geven. Het Hof besloot dat het echter uitsluitend aan de nationale gerechten van de lidstaat van herkomst is om de rechtmatigheid van deze beslissing te toetsen aan artikel 24 van het Handvest van de grondrechten en artikel 42 van de verordening. In de betreffende zaak hebben de gerechten van lidstaat B, die de lidstaat van tenuitvoerlegging is, dus niet het recht de tenuitvoerlegging van een beslissing te beoordelen of aan te vechten, zelfs niet onder de omstandigheden van deze zaak. Zij mogen ook het certificaat niet in heroverweging nemen.

6.7. Het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van het kind ⁽⁹⁷⁾

Het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van het kind is een mondiaal verdrag met als algemeen doel de rechten van kinderen jonger dan 18 op alle gebieden waar hun belangen in het geding zijn meer aandacht te geven en te versterken. Ongeveer 190 landen zijn partij bij het verdrag. Het verdrag vormt een hoeksteen van de steun die de Verenigde Naties via UNICEF bieden aan kinderen over de hele wereld. Een aantal bepalingen van het verdrag zijn rechtstreeks van invloed geweest op de ontwikkeling van beleid inzake procedures waarbij kinderen betrokken zijn, met name wat betreft de manier waarop met de rechten en belangen van kinderen rekening moet worden gehouden ⁽⁹⁸⁾. Dat is in het bijzonder het geval met artikel 3 van het verdrag, dat bepaalt dat **het belang van het kind voorop moet staan** bij alle maatregelen die kinderen aangaan, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen.

Aan het verdrag wordt ondersteuning gegeven door een Comité voor de Rechten van het Kind, dat regelmatig onderzoeken uitvoert en verslag uitbrengt over de stand van zaken van kinderrechten over de hele wereld.

(97) Verdrag inzake de rechten van het kind, goedgekeurd en opengesteld voor ondertekening, ratificatie en toetreding bij resolutie nr. 44/25 van de Algemene Vergadering van 20 november 1989, in werking getreden op 2 september 1990 overeenkomstig artikel 49; zie <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>.

(98) Zie in het bijzonder artikel 12 met betrekking tot de inachtneming van de mening van het kind, waarnaar verwezen wordt in voetnoot 94.

Het Comité geeft “Algemene Opmerkingen” uit waarin het standpunten uiteenzet over de situatie van kinderen en aanbevelingen doet. In de meest recente Algemene Opmerkingen ⁽⁹⁹⁾ betoogde het Comité dat kinderrechten ten volle moeten worden geïntegreerd in alle aspecten van de procedures die kinderen betreffen, zowel materieel als procedureel. Hetzelfde document bevat de volgende passage: ⁽¹⁰⁰⁾

“Het Comité raadt de ratificatie en tenuitvoerlegging aan van de verdragen van de Haagse Conferentie voor internationaal privaatrecht ⁽¹⁰¹⁾, die het makkelijker maken de belangen van het kind in acht te nemen en die daartoe garanties bevatten in de gevallen waarin de ouders niet in hetzelfde land wonen.”

(99) GC 14 van 29 mei 2013; zie http://www2.ohchr.org/English/bodies/crc/docs/GC/CRC_C_GC_14_ENG.pdf (Engelse versie)

(100) Punt 68.

(101) Waaronder het Verdrag nr. 28 van 1980 betreffende de burgerrechtelijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen, Verdrag nr. 33 van 1993 inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie, Verdrag nr. 23 van 1973 inzake de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen over onderhoudsverplichtingen, en Verdrag nr. 24 van 1973 inzake de wet die van toepassing is op onderhoudsverplichtingen.

A woman with curly hair and glasses is on the left, talking on a mobile phone. A man is on the right, also on a mobile phone and gesturing with his hand. A blue lightning bolt graphic separates them. The background is a bright office with windows.

7. Samenwerking tussen centrale autoriteiten en tussen gerechten – artikelen 53 tot en met 58

De centrale autoriteiten spelen een onmisbare rol bij de tenuitvoerlegging van de verordening waar het gaat om kwesties van ouderlijke verantwoordelijkheid. De lidstaten moeten minstens één centrale autoriteit aanwijzen. Idealiter gaat het om de autoriteiten die in het kader van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980 zijn aangewezen. Hierdoor kunnen synergieën ontstaan en kunnen de autoriteiten profiteren van de ervaring bij het behandelen van andere zaken krachtens het verdrag.

7.1. Het Europees justitieel netwerk in burgerlijke en handelszaken – artikel 54

De verordening bepaalt dat de centrale autoriteiten in het Europees justitieel netwerk in burgerlijke en handelszaken⁽¹⁰²⁾ ("Europees justitieel netwerk") zullen worden geïntegreerd en dat zij binnen dit netwerk regelmatig bijeen zullen komen om de toepassing van de verordening te bespreken.

7.2. Taken van de centrale autoriteiten – artikel 55

De specifieke taken van de centrale autoriteiten worden in artikel 55 opgesomd. De centrale autoriteiten hoeven deze taken niet zelf uit te voeren, maar mogen via andere instanties handelen.

Op verzoek van een persoon die de ouderlijke verantwoordelijkheid draagt, dienen de centrale autoriteiten de passende maatregelen te nemen om informatie te verzamelen en uit te wisselen over de situatie van het kind, lopende procedures en met betrekking tot het kind genomen beslissingen.

(102) https://e-justice.europa.eu/content_ejn_in_civil_and_commercial_matters-21-nl.do

Zij nemen ook de passende maatregelen om informatie te verstrekken en bijstand te verlenen aan personen die de ouderlijke verantwoordelijkheid voor een kind dragen en die op hun grondgebied beslissingen willen doen erkennen en ten uitvoer leggen, met name wat betreft het omgangsrecht en de terugzending van het kind.

Hun taak bestaat er ook in de communicatie tussen de gerechten te vergemakkelijken, wat in het bijzonder nodig zal zijn als een zaak van het ene gerecht naar het andere wordt verwezen (zie punt 3.3 en hoofdstuk 4). In deze zaken zullen de centrale autoriteiten fungeren als een schakel tussen de nationale gerechten en de centrale autoriteiten van andere lidstaten.

7.3. Overeenstemming bevorderen – artikel 55, onder e)

Overeenkomstig artikel 55, onder e), bestaat een andere taak van de centrale autoriteiten erin om door bemiddeling of anderszins overeenstemming te bevorderen tussen de personen die de ouderlijke verantwoordelijkheid voor een kind dragen, en daartoe ook grensoverschrijdende samenwerking te bevorderen. Er is aangetoond dat bemiddeling een belangrijke rol kan spelen, bijv. in gevallen van kinderontvoering om ervoor te zorgen dat het kind de niet-ontvoerende ouder na de ontvoering, en de ontvoerende ouder na de terugkeer van het kind naar de lidstaat van herkomst, kan blijven ontmoeten. Het is evenwel belangrijk dat het bemiddelingsproces niet wordt misbruikt om de terugkeer van het kind onnodig te vertragen.

7.4. Plaatsing van het kind in een andere lidstaat – artikel 56

Een belangrijke bepaling van de verordening gaat over de grensoverschrijdende plaatsing van kinderen in een pleeggezin of in een instelling in een andere lidstaat. Op een beslissing daartoe, die onder het toepassingsgebied van de verordening valt⁽¹⁰³⁾, zijn specifieke bepalingen van toepassing inzake samenwerking tussen de rechtbanken en de centrale en andere autoriteiten van de lidstaten. Deze bepalingen zijn te vinden in artikel 56. Samengevat moet een gerecht van een lidstaat, vooraleer het kan besluiten om een kind in een pleeggezin of een instelling in een andere lidstaat te plaatsen, eerst overleg plegen met de centrale autoriteit of een andere bevoegde autoriteit van die lidstaat, indien voor interne plaatsingen van kinderen in die lidstaat de tussenkomst van een overheidsinstantie is voorzien. In grensoverschrijdende gevallen waar een dergelijke autoriteit een rol speelt bij vergelijkbare interne plaatsingen, mag de beslissing in de verzoekende lidstaat over de plaatsing slechts worden genomen indien de bevoegde autoriteit van de aangezochte lidstaat met de plaatsing heeft ingestemd. Indien voor een dergelijke plaatsing van kinderen in de aangezochte lidstaat geen tussenkomst van een overheidsinstantie is voorzien, hoeft de rechtbank die de beslissing overweegt alleen de centrale autoriteit of een bevoegde autoriteit van die lidstaat hiervan in kennis te stellen.

(103) Zie artikel 1, lid 2, onder d); zie ook het arrest in zaak C-435/06, C, Jurispr. 2007, blz. I-10141, waar het Hof van Justitie oordeelde dat een beslissing om een kind in een pleeggezin onder te brengen een "burgerlijke zaak" is in de zin van artikel 1 van de verordening, ook al valt de procedure daarvoor onder het publiekrecht.

Voorbeeld:

De feiten:

De autoriteiten in lidstaat A stelden vast dat het gedrag van een tienermeisje en het feit dat zij herhaaldelijk was weggelopen uit de instellingen waarin zij was geplaatst, bijzondere beschermende maatregelen noodzakelijk maakten. Zij wilden daarom overgaan tot plaatsing van het meisje in een speciale gesloten instelling buiten haar land van herkomst. Omdat in de eigen lidstaat een dergelijke instelling niet bestond, vond men dat het kind het best kon worden geplaatst in een instelling in lidstaat B, waar haar moeder woonde. Uit contacten tussen de centrale autoriteiten bleek dat de instelling in lidstaat B een plaats vrij had voor het meisje en de plaatsing aanvaardde, waarna het gerecht in lidstaat A de plaatsing beval. Het gerecht in lidstaat B gaf krachtens artikel 20 een beslissing houdende voorlopige maatregelen. Het meisje werd naar lidstaat B overgebracht en in de instelling geplaatst.

Het arrest van het Hof van Justitie:

Aan het Hof van Justitie werd een aantal vragen voorgelegd betreffende de toepassing van de procedure van artikel 56 in deze zaak⁽¹⁰⁴⁾. Het Hof nam de gelegenheid te baat om een aantal punten te verduidelijken. Eerst bevestigde het Hof, onder verwijzing naar zijn arrest in de zaak C⁽¹⁰⁵⁾, dat het bevel in kwestie onder het toepassingsgebied van de verordening viel.

(104) Zie het arrest van het Hof van Justitie van 26 april 2012 in zaak C-92/12 PPU, *Health Service Executive tegen S.C. en A.C.*, Jurispr. 2012, blz. I-0000.

(105) Zie hierboven, voetnoten 20 en 103.

Vervolgens kwam de vraag aan bod of de autoriteiten in lidstaat B bevoegd waren met de plaatsing in te stemmen. Op deze vraag werd geantwoord dat de in artikel 56, lid 2, van de verordening bedoelde instemming vóór de beslissing tot plaatsing van een kind moet worden gegeven door een onder het publiekrecht vallende bevoegde autoriteit. Het volstaat niet dat de instelling waar het kind moet worden geplaatst, haar instemming verleent. In omstandigheden waarin het gerecht van een lidstaat dat de plaatsingsbeslissing heeft genomen niet zeker is of in de aangezochte lidstaat geldig instemming is verleend omdat het niet mogelijk was met zekerheid te bepalen welke autoriteit de bevoegde autoriteit in laatstbedoelde lidstaat was, kan een onregelmatigheid worden rechtgezet om te waarborgen dat het instemmingsvereiste van artikel 56 van de verordening ten volle is nageleefd.

De derde en vierde vraag gingen over de werking en uitvoering van het bevel tot plaatsing, en strekten ertoe te bepalen of het gerecht van de lidstaat waar het kind zal worden geplaatst voorafgaand aan de plaatsing een uitvoerbaarverklaring moet afgeven. Het antwoord op deze vragen was dat de beslissing vóór haar tenuitvoerlegging in de aangezochte lidstaat daar uitvoerbaar moet worden verklaard. De beslissing heeft geen rechtsgevolgen en kan niet formeel worden uitgevoerd, vooraleer de uitvoerbaarverklaring is afgegeven. Het Hof voegde hieraan toe dat deze procedure met gepaste spoed moet verlopen en dat eventuele rechtsmiddelen geen schorsende werking zouden mogen hebben.

Met de vijfde en zesde vraag wilde de verwijzende rechter weten of, wanneer instemming van de bevoegde autoriteit betreffende de plaatsing voor een bepaalde termijn is gegeven, zoals in deze zaak het geval was,

er voor een nieuwe beslissing om de duur van de plaatsing te verlengen ook nieuwe instemming nodig was. Hierop antwoordde het Hof van Justitie in duidelijke bewoordingen dat de instemming met plaatsing voor een bepaalde tijd zich niet uitstrekt tot de beslissingen waarbij de duur van de plaatsing wordt verlengd. In dergelijke omstandigheden moet om nieuwe instemming worden verzocht. Een in een lidstaat gegeven plaatsingsbeslissing die in een andere lidstaat uitvoerbaar is verklaard, kan in laatstbedoelde lidstaat slechts ten uitvoer worden gelegd voor de in de plaatsingsbeslissing aangegeven periode.

7.5. Middelen voor de centrale autoriteiten

De centrale autoriteiten moeten voldoende financiële en personele middelen krijgen om hun taken te kunnen vervullen. Aan hun personeel moeten geschikte opleidingen worden geboden over de werking van de verordening en bij voorkeur ook over de achtergrond en de werking van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980 en andere relevante familierechtelijke instrumenten. Taalopleidingen zijn ook erg waardevol, evenals gezamenlijke opleidingen met rechters, advocaten en anderen die betrokken zijn bij de uitvoering van de verordening en het verdrag. Het gebruik van moderne technologieën is erg nuttig voor het sneller behandelen van zaken en moet waar mogelijk worden aangemoedigd.

7.6. Samenwerking tussen gerechten

Naast de vereisten inzake samenwerking tussen de centrale autoriteiten, moeten de gerechten van de verschillende lidstaten krachtens de verordening ook samenwerken voor diverse doeleinden. Sommige bepalingen leggen aan

de rechters van verschillende lidstaten specifieke verplichtingen op om te communiceren en informatie uit te wisselen in het kader van de verwijzing van een zaak (zie punt 3.3) en van de ontvoering van kinderen (zie hoofdstuk 4).

7.7. Verbindingsmagistraten

Om een dergelijke samenwerking aan te moedigen en te vergemakkelijken moet overleg tussen rechters worden gestimuleerd, zowel in het kader van het Europees justitieel netwerk als via initiatieven van de lidstaten. Hiervan is in de praktijk reeds vaak sprake. De ervaringen in het kader van het informele Internationale Haagse Netwerk van rechters, dat door de Haagse Conferentie voor internationaal privaatrecht in het kader van het Verdrag van 's-Gravenhage van 1980 is opgezet, zijn op dit punt leerzaam gebleken.⁽¹⁰⁶⁾

Veel lidstaten vinden het de moeite waard om deel te nemen aan het opzetten van justitiële netwerken, door verbindingsmagistraten of in familierecht gespecialiseerde rechters aan te stellen die meewerken aan de toepassing van de verordening. Regelingen zoals die in het kader van het Haagse netwerk, bestaan ook in het kader van het Europees justitieel netwerk, en kunnen leiden tot een beter en meer doeltreffend contact tussen de rechters en de centrale autoriteiten en tussen rechters onderling. Op die manier kunnen zij ook bijdragen tot het sneller oplossen van zaken op het gebied van ouderlijke verantwoordelijkheid in het kader van de verordening.

---

(106) Zie hierboven, punt 3.3.4.2 en punt 4.1.5.

A close-up photograph of a human hand, with the index finger extended, hovering just above a row of five small, colorful, stylized human figures. The figures are made of a soft, clay-like material and are colored blue, green, orange, pink, and teal from left to right. The background is a plain, light gray surface. The lighting is soft, casting gentle shadows.

8. Verhouding tussen de verordening
en het Verdrag van 's-Gravenhage
van 1996 inzake de bescherming van
kinderen – artikelen 61 en 62

8.1. Toepassingsgebied van beide instrumenten

Het toepassingsgebied van de verordening komt in grote mate overeen met dat van het Verdrag van 's-Gravenhage van 19 oktober 1996 inzake de bevoegdheid, het toepasselijke recht, de erkenning, de tenuitvoerlegging en de samenwerking op het gebied van ouderlijke verantwoordelijkheid en maatregelen ter bescherming van kinderen ("het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996")⁽¹⁰⁷⁾. Beide instrumenten bevatten voorschriften over bevoegdheid, erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen inzake ouderlijke verantwoordelijkheid. Het grootste verschil is dat het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996 ook voorschriften bevat met betrekking tot de toepasselijke wetgeving.

8.2. Ratificatie door de EU-lidstaten

Bij het opstellen van deze publicatie (juni 2014) zijn op twee na alle lidstaten tot het verdrag toetgetreden of hebben het geratificeerd. België en Italië hebben het verdrag wel ondertekend, maar nog niet geratificeerd. Het verdrag treedt in elke lidstaat in werking zodra het door die lidstaat is geratificeerd. De verhouding tussen beide instrumenten wordt in de artikelen 61 en 62 toegelicht.

(107) Wat het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996 betreft kan worden verwezen naar het toelichtend rapport door professor Paul Lagarde, in het Engels beschikbaar via http://www.hcch.net/index_en.php?act=publications.details&pid=2943

8.3. Welke zaken vallen onder de verordening, en welke onder het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996? – artikelen 61 en 62

Om vast te stellen of op een specifiek geval de verordening of het verdrag van toepassing is, moeten de volgende vragen worden onderzocht:

8.3.1. Heeft de zaak betrekking op een onderwerp dat onder de verordening valt?

Voor wat onder de verordening vallende onderwerpen betreft, heeft de verordening in de betrekkingen tussen lidstaten voorrang boven het verdrag. De verordening heeft daarom voorrang op het gebied van bevoegdheid, erkenning en tenuitvoerlegging. Anderzijds is het verdrag van toepassing in de betrekkingen tussen lidstaten wat het toepasselijke recht betreft, aangezien dit onderwerp niet onder de verordening valt.

8.3.2. Heeft het betrokken kind zijn gewone verblijfplaats op het grondgebied van een lidstaat?

Indien op beide vragen (punten 8.3.1 en 8.3.2) bevestigend kan worden geantwoord, heeft de verordening voorrang boven het verdrag.

8.3.3. Heeft de zaak betrekking op de erkenning en/of de tenuitvoerlegging van een beslissing die door een gerecht van een andere lidstaat is gegeven?

Om deze vraag te beantwoorden moet ervan worden uitgegaan dat de voorschriften inzake erkenning en tenuitvoerlegging van de verordening van toepassing zijn op alle beslissingen van het bevoegde gerecht van een lidstaat. Het is niet van belang of het betrokken kind al dan niet op het grondgebied van een specifieke lidstaat woont, mits de gerechten van die staat bevoegd zijn om de betrokken beslissing te geven. Daarom gelden de voorschriften van de verordening inzake erkenning en tenuitvoerlegging voor beslissingen van de gerechten van een lidstaat, zelfs als het betrokken kind in een derde staat woont die partij is bij het verdrag. Het doel is de totstandbrenging van een gemeenschappelijke justitiële ruimte te verzekeren, wat vereist dat alle beslissingen van bevoegde gerechten binnen de Europese Unie volgens gemeenschappelijke voorschriften worden erkend en uitgevoerd.

8.3.4. Beperkte mogelijkheid tot prorogatie – artikel 12

Zoals beschreven in punt 3.2.6 voert artikel 12 van de verordening een beperkte mogelijkheid tot prorogatie van rechtsmacht in voor de partij die kiest om de zaak aanhangig te maken bij het gerecht van een lidstaat waar het kind niet zijn gewone verblijfplaats heeft, maar waarmee het niettemin een nauwe band heeft.

Deze keuzemogelijkheid bestaat niet alleen in situaties waarin het kind zijn gewone verblijfplaats op het grondgebied van een lidstaat heeft, maar ook als de gewone verblijfplaats van het kind in een derde staat ligt die geen partij is bij het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996. In dat geval zal krachtens artikel 12 de bevoegdheid worden geacht in het belang van het kind te zijn, in het bijzonder, maar niet alleen, als een procedure in de betrokken derde staat onmogelijk blijkt te zijn⁽¹⁰⁸⁾. Als het kind daarentegen zijn gewone verblijfplaats heeft op het grondgebied van een derde staat die partij is bij het verdrag, dan gelden de voorschriften van het verdrag.

(108) Zie artikel 12, lid 4 van de verordening.

Lijst met in deze gids opgenomen tabellen en schema's

<i>Tabel of schema</i>	<i>punt</i>
Bevoegdheid in huwelijkszaken	2.3.2
Analyse door het gerecht van de bevoegdheid inzake ouderlijke verantwoordelijkheid	3.2.2
Behoud van de bevoegdheid van de gerechten van de vorige gewone verblijfplaats van het kind	3.2.4.2.8
Verwijzing naar een gerecht dat beter in staat is de zaak te behandelen	3.3.4.4
De hoofdbeginselen van de nieuwe bepalingen inzake kinderonvoering	4.1.4
Beperkte omstandigheden waarin de gerechten van de aangezochte lidstaat bevoegd worden	4.2.1.2
Bevoegdheid in gevallen van kinderonvoering – gevolgen van artikel 10	4.2.2
De terugkeer van het kind – de regels van het Verdrag van 's-Gravenshage van 1980 vergeleken met die van de verordening	4.3.6
Terugkeer van het kind na ontvoering – enkele praktische aspecten ..	4.4.6
Schema van de procedure in gevallen van kinderonvoering na een beslissing houdende de niet-terugkeer	4.4.9

Lijst van zaken waarnaar in deze gids wordt verwezen

<i>Zaken van het Hof van Justitie van de Europese Unie</i>	<i>punt</i>
<i>Zaak</i>	
C-168/08, Hadadi tegen Hadadi, Jurispr. 2009, blz. I-6871	2.3.4
C-523/07, A, Jurispr. 2009, blz. I-2805... ..	2.3.5, 3.1.1.3, 3.1.3.2 en 3.2.3.2
C-68/07, Sundelind Lopez tegen Lopez Lizazo, Jurispr. 2007, blz. I-10403	2.3.6 en 2.3.8
C-260/97, Unibank A/S tegen Flemming G. Christensen, Jurispr. 1999, blz. I-3715	2.5.5
C-435/06, C, Jurispr. 2007, blz. I-10141	3.1.1.3 en 7.4
C-256/09, Bianca Purruker tegen Guillermo Valles Perez ("Purrucker I"), Jurispr. 2010, blz. I-7353	3.1.3.4, 3.2.2, 3.4.2, 3.5.1 en 5.1.1
C-497/10 PPU, Mercredi tegen Chaffe, Jurispr. 2010, blz. I-14309 ..	3.2.3.2
C-296/10, Bianca Purruker tegen Guillermo Valles Perez ("Purrucker II"), Jurispr. 2010, blz. I-11163	3.4.2
C-195/08 PPU, Inga Rinau, Jurispr. 2008, blz. I-5271	3.5.1, 4.4.1, 4.4.6.4, 4.4.6.5, 4.4.6.6 en 5.1.3
C-211/10 PPU, Povse tegen Alpago, Jurispr. 2010, blz. I-06673	4.1.4, 4.2.1.2, 4.4.6.5 en 5.2

C-400/10 PPU, McB tegen L.E., Jurispr. 2010, blz. I-8965	Deak tegen Roemenië en het Verenigd Koninkrijk, verzoekschrift nr. 19055/05 .....
4.3.2.1 en 6.6	5.3.2
C-403/09 PPU, Detiček tegen Sgueglia, Jurispr. 2009, blz. I-12193 ...	Maumosseau en Washington tegen Frankrijk, verzoekschrift nr. 29388/05 .....
5.1.2	5.3.4
C-491/10 PPU, Aguirre Zarraga tegen Pelz, Jurispr. 2010, blz. I-14247	Lipkowski tegen Duitsland, verzoekschrift nr. 26755/10 .....
5.1.3 en 6.6	5.3.4
C-92/12 PPU, Health Service Executive tegen S.C. en A.C., Jurispr. 2012, blz. I-0000	Povse tegen Oostenrijk, verzoekschrift nr. 3890/11 .....
7.4	5.3.4
<i>Zaken voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens</i>	Raban tegen Roemenië, verzoekschrift nr. 25437/08 .....
<i>Zaak</i>	5.3.4
<i>punt</i>	Neulinger en Shuruk tegen Zwitserland, verzoekschrift nr. 41615/07 ..
Iglesias Gil tegen Spanje, verzoekschrift nr. 56673/00	5.3.4 en 5.3.5
5.3.1	Šneersone en Campanella tegen Italië, verzoekschrift nr. 14737/09 ..
Ignaccolo-Zenide tegen Roemenië, verzoekschrift nr. 31679/96 ...	5.3.5
5.3.1	B tegen België, verzoekschrift nr. 4320/11 .....
Maire tegen Portugal, verzoekschrift nr. 48206/99	5.3.5
5.3.1	X tegen Letland, verzoekschrift nr. 27853/09 .....
PP tegen Polen, verzoekschrift nr. 8677/03	5.3.5 en 5.3.6
5.3.1	
Raw tegen Frankrijk, verzoekschrift nr. 10131/11	
5.3.1 en 5.3.2	
Shaw tegen Hongarije, verzoekschrift nr. 6457/09	
5.3.1	
Prizzia tegen Hongarije, verzoekschrift nr. 20255/12	
5.3.1	
Iosub Caras tegen Roemenië, verzoekschrift nr. 7198/04	
5.3.2	

Een elektronische versie van deze gids is beschikbaar op deze website

<http://e-justice.europa.eu>

***Europe Direct helpt u antwoord te vinden op uw vragen
over de Europese Unie.***

Gratis nummer (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) De informatie wordt gratis verstrekt en bellen is doorgaans gratis, maar sommige operatoren, telefooncellen of hotels kunnen kosten aanrekenen.

Dekking, blz. 4, blz. 68: © iStockphoto
blz. 8, blz. 18, blz. 48, blz. 76, blz. 82, blz. 88: © Thinkstock

ISBN 978-92-79-39749-3
doi:10.2838/29842

© Europese Unie, 2014
Overneming met bronvermelding toegestaan.

Printed in Belgium

GEDRUKT OP ELEMENTAIR CHLOORVRIJ GEBLEEKT PAPIER (ECF)

Contactadres

Europese Commissie
Directoraat-generaal Justitie
Europees justitieel netwerk
in burgerlijke en handelszaken
just-ejn-civil@ec.europa.eu
<http://ec.europa.eu/justice/civil>

Publicatiebureau

Europees justitieel netwerk
in burgerlijke en handelszaken

